

ยุทธศาสตร์การพัฒนากองเที้ยวโดยชุมชนบ้านทุ่งศรี
สู่การจัดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

ปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการบริหารสาธารณะ
มหาวิทยาลัยแม่โจ้
พ.ศ. 2568

ยุทธศาสตร์การพัฒนากองเที้ยวโดยชุมชนบ้านทุ่งศรี
สู่การจัดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

การค้นคว้าอิสระนี้เป็นส่วนหนึ่งของความสมบูรณ์ของการศึกษาตามหลักสูตร

ปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาการบริหารสาธารณะ

สำนักบริหารและพัฒนาวิชาการ มหาวิทยาลัยแม่โจ้

พ.ศ. 2568

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยแม่โจ้

ยุทธศาสตร์การพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านทุ่งศรี
สู่การจัดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

รังสรรค์ จอมนวล

การค้นคว้าอิสระนี้ได้รับการพิจารณาอนุมัติให้เป็นส่วนหนึ่งของความสมบูรณ์ของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการบริหารสาธารณะ

พิจารณาเห็นชอบโดย

อาจารย์ที่ปรึกษา

อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุริยจรัส เตชะตันมินสกุล)
วันที่.....เดือน.....พ.ศ.

อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธรรมพร ตันตรา)
วันที่.....เดือน.....พ.ศ.

อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เกรียงไกร เจริญผล)
วันที่.....เดือน.....พ.ศ.

ประธานอาจารย์ผู้รับผิดชอบหลักสูตร
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธรรมพร ตันตรา)
วันที่.....เดือน.....พ.ศ.

สำนักบริหารและพัฒนาวิชาการรับรองแล้ว
(รองศาสตราจารย์ ดร.ชัยยศ สัมฤทธิ์สกุล)
รองอธิการบดี
วันที่.....เดือน.....พ.ศ.

ชื่อเรื่อง	ยุทธศาสตร์การพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านทุ่งศรี สู่การจัดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน
ชื่อผู้เขียน	ว่าที่ร้อยตรีรังสรรค์ จอมนวล
ชื่อปริญญา	รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารสาธารณะ
อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุริยจรัส เตชะตันมินสกุล

บทคัดย่อ

ชุมชนบ้านทุ่งศรี หมู่ที่ 3 ตำบลทุ่งศรี อำเภอร่องขวาง จังหวัดแพร่ พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นที่ราบลุ่มและที่ราบสูง ซึ่งคนในชุมชนบ้านทุ่งศรีส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม ทั้งทำไร่ ทำนา ทำสวน และเลี้ยงสัตว์ มีจุดเด่นในเรื่องของการท่องเที่ยว ทั้งสถานที่ท่องเที่ยวทางธรรมชาติ วัฒนธรรม และประเพณีที่เป็นเอกลักษณ์ ที่ดึงดูดให้นักท่องเที่ยวเข้ามาสัมผัส และเรียนรู้เอกลักษณ์ประจำถิ่น สามารถสร้างมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจแก่ชุมชน แต่ที่ผ่านมาชุมชนได้รับผลกระทบที่ตามมาจากกิจกรรมการท่องเที่ยว ทั้งในด้านสิ่งแวดล้อม วัฒนธรรม ตลอดจนวิถีขนบธรรมเนียมประเพณีต่าง ๆ จากสถานการณ์ดังกล่าว ผู้ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการท่องเที่ยวชุมชนบ้านทุ่งศรี ทั้งภาครัฐ เอกชน หรือชุมชนเองจำเป็นต้องให้ความสำคัญกับยุทธศาสตร์การพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนเพื่อจะนำไปสู่การจัดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน เพื่อให้การท่องเที่ยวชุมชนสามารถดำรงอยู่ได้ มีนักท่องเที่ยวมาเยี่ยมเยือนอยู่เสมอ นักท่องเที่ยวได้รับประสบการณ์ที่มีคุณภาพ ในขณะที่ทรัพยากรการท่องเที่ยวยังต้องสามารถรักษาความดึงดูดใจแก่นักท่องเที่ยวไม่เสื่อมคลาย มีการกระจายผลประโยชน์สู่ท้องถิ่น แม้จะต้องมีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงการจัดการท่องเที่ยวอยู่เสมอก็ตาม และสุดท้ายแล้วการท่องเที่ยวโดยชุมชนก็จะต้องไม่ทำให้เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมทั้งทางธรรมชาติ สังคมและวัฒนธรรม

การศึกษาครั้งนี้ จึงมีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์และกำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านทุ่งศรีอย่างยั่งยืน โดยมีการศึกษา จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค ที่มีผลต่อการจัดการท่องเที่ยวของชุมชนและกำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน งานวิจัยครั้งนี้เป็นกระบวนการวิจัยคุณภาพ โดยมีผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญได้แก่ ตัวแทนองค์กร/หน่วยงานผู้นำชุมชน และสมาชิกกลุ่มท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านทุ่งศรี จำนวน 30 คน โดยการรวบรวมข้อมูลมีหลากหลายรูปแบบ ได้แก่การวิเคราะห์เอกสารและข้อมูลภาคสนาม มีการสำรวจพื้นที่ การสังเกต การสัมภาษณ์เชิงลึก และการสนทนากลุ่ม แล้วทำการวิเคราะห์ สังเคราะห์เนื้อหาตามประเด็นที่ศึกษา และเขียนข้อมูลเป็นข้อความเชิงบรรยาย สำหรับจัดทำข้อสรุปในแต่ละประเด็นตามวัตถุประสงค์ของ

งานวิจัย

ผลการวิจัยพบว่า ทรัพยากรท่องเที่ยวที่มีความโดดเด่นของชุมชนบ้านทุ่งศรีประกอบด้วย ทรัพยากรทางธรรมชาติ วัฒนธรรม มหกรรม เทศกาลงานประเพณีกิจกรรมต่าง ๆ และทรัพยากรบริการ โดยศักยภาพที่สำคัญที่สุดคือ สภาพภูมิอากาศและที่ตั้งที่เหมาะสมต่อการท่องเที่ยว นอกจากนี้ยังได้กำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านทุ่งศรีสู่การจัดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน โดยมุ่งเน้นวิสัยทัศน์ “ทุ่งศรีหมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในวิถีถิ่น สร้างพื้นที่สีเขียวเพื่อการท่องเที่ยว โดยชุมชนและการจัดการสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน” โดยประกอบด้วยยุทธศาสตร์ 4 ด้าน ได้แก่ 1) การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเพื่ออนุรักษ์สิ่งแวดล้อม 2) การพัฒนาการท่องเที่ยวเพื่อเศรษฐกิจ 3) การบริหารจัดการการท่องเที่ยวแบบบูรณาการและ 4) การพัฒนาการท่องเที่ยวเพื่ออนุรักษ์วัฒนธรรม ซึ่งจะนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนของชุมชนบ้านทุ่งศรี

คำสำคัญ : ยุทธศาสตร์การพัฒนา, การจัดการการท่องเที่ยว, การท่องเที่ยวโดยชุมชน, บริบทด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชน, การวิเคราะห์สภาวะแวดล้อม

Title	COMMUNITY-BASED TOURISM DEVELOPMENT STRATEGY OF “BAN THUNG SRI” FOR SUSTAINABLE TOURISM MANAGEMENT
Author	Acting Sub Lt. Rangsan Jomnual
Degree	Master of Public Administration in Public Administration
Advisory Committee Chairperson	Assistant Professor Dr. Suriyajaras Techatunminasakul

ABSTRACT

Ban Thung Sri community was located at Moo 3, Thung Sri sub-district, Rong Kwaug district, Phrae province. Most of the area there were lowlands and plateaus. People in Ban Thung Sri were mostly engaged in agriculture, i.e. plant and animal domestication. Unique Culture and natural tourist spots them could attract tourists and create economic added value. In the past, however, tourism activities had impacts on the community based on environment, culture and tradition. Hence, the community together with the public/private sectors needed to put the importance on community based tourism development strategy for sustainable management and quality experience of visitors. Meanwhile, benefits must be distributed to local area as even though tourism management was constantly being improved and changed.

This study aimed to analyze and determine Ban Thung Sri community-based tourism development strategy for sustainability. In included SWOT analysis having an effect on sustainable community-based tourism management and the determination. Key informants were 30 representatives for organizations/agencies, community leaders and member of the Ban Thung Sri community-based tourism group. Data were collected through documentary review, field survey, observation, in-depth interview and focus group discussion. Obtained data were

analyzed/synthesized and concluded based on objectives of the study.

Findings showed that outstanding tourist resources of Baan Thung Sri included natural resources, culture, various festivals, and services. Importantly, climate and location there were suitable for tourism activities. The determination of Ban Thung Sri community-based tourism management for sustainability focused on conservative tourism, green space for tourism and sustainable tourism management. It comprised 4 strategic aspects: 1) tourism attraction development for environmental conservation; 2) tourism development for economy; 3) integrated tourism management; and 4) tourism development for cultural conservation and sustainable development.

Keywords : development strategy, tourism management, community-based tourism context, environmental condition analysis

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยฉบับนี้สำเร็จได้ด้วยความกรุณาอย่างสูงจากผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุริยจรัส เตชะตัน มีนสกุล อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก ที่ให้โอกาสและกำลังใจ ที่ได้ให้คำปรึกษาชี้แนะ ตรวจสอบแก้ไขงานอย่างละเอียด ตลอดจนกรุณาให้คำแนะนำ คำปรึกษาจนงานวิจัยเสร็จสมบูรณ์ ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูง

ขอกราบขอบพระคุณผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธรรมพร ตันตรา อาจารย์ที่ปรึกษาที่ได้ให้คำปรึกษาชี้แนะ ตรวจสอบแก้ไขงานอย่างละเอียด และให้คำแนะนำเป็นอย่างดี ตลอดจนให้โอกาสแก่ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูง

ขอกราบขอบพระคุณผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เกรียงไกร เจริญผล อาจารย์ที่ปรึกษา ที่คอยให้คำปรึกษา ตรวจสอบแก้ไขจุดบกพร่อง และกรุณาให้คำแนะนำชี้แนะแนวทางในการแก้ไขงานผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูง

บุคคลที่สำคัญยิ่งจากพื้นที่วิจัยครั้งนี้ คือนายธีรวัฒน์ ต๊ะวิภา ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 3 บ้านทุ่งศรี และชาวบ้านทุ่งศรี ตำบลทุ่งศรี อำเภอร่องขวาง จังหวัดแพร่ทุกคน ที่ให้ความร่วมมือในการให้ข้อมูลในเวลาที่ผู้วิจัยเข้าพื้นที่สัมภาษณ์ เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูล และการประชุมกลุ่มเพื่อระดมความคิดเห็นรับฟังความคิดเห็นจากคนในหมู่บ้าน

ขอกราบขอบพระคุณบิดามารดาที่อบรมสั่งสอนให้ลูกเป็นคนดี มีคุณธรรมเป็นผู้ให้รับใช้สังคมและประเทศชาติ

กราบขอบพระคุณคณาจารย์วิทยาลัยบริหารศาสตร์ มหาวิทยาลัยแม่โจ้ทุกท่าน ที่คอยชี้แนะ ประสิทธิ์ประสาทวิชาความรู้อบรมสั่งสอนลูกศิษย์คนนี้ให้มีความรู้ความสามารถเพื่อพัฒนาตัวเองหน้าทีการทำงาน ผู้อื่นสังคมและประเทศชาติ

ขอกราบขอบพระคุณ ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องทุกท่านที่เป็นกำลังใจให้การช่วยเหลือสนับสนุนอำนวยความสะดวกด้านเอกสาร ชี้แนะให้ข้อมูลการสัมภาษณ์เก็บข้อมูลในการศึกษาครั้งนี้

ท้ายที่สุดนี้ขอขอบคุณผู้บริหารและเจ้าหน้าที่บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยแม่โจ้ทุกท่านที่ได้ให้คำแนะนำชี้แนะตรวจเช็คเอกสารและอำนวยความสะดวกในการดำเนินงานด้านเอกสาร

รังสรรค์ จอมนวล

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ค
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ซ
สารบัญ.....	ซ
สารบัญตาราง.....	ญ
สารบัญภาพ	ฎ
บทที่ 1 บทนำ	1
ที่มาและความสำคัญ.....	1
ปัญหาการวิจัย.....	3
คำถามการวิจัย	6
วัตถุประสงค์การวิจัย	6
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	6
ขอบเขตและข้อจำกัดของการวิจัย.....	7
นิยามศัพท์เฉพาะ.....	8
บทที่ 2 ทฤษฎีและการตรวจสอบเอกสาร	10
แนวคิด และทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับยุทธศาสตร์การพัฒนา	10
แนวคิด และทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว	19
แนวคิด และทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวโดยชุมชน.....	28
แนวคิด และทฤษฎีเกี่ยวกับจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน	34
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	39
กรอบแนวคิดในการวิจัย	43

สถานที่ดำเนินวิจัย	44
ผู้ให้ข้อมูลหลัก	45
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	46
การสร้างและพัฒนาเครื่องมือ	47
การตรวจสอบข้อมูลเชิงคุณภาพ	48
การเก็บรวบรวมข้อมูล	48
การวิเคราะห์ข้อมูล	49
บทที่ 4 ผลการวิจัยและวิจารณ์	50
ตอนที่ 1 วิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และวิกฤต ที่ส่งผลต่อ การจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน บ้านทุ่งศรี้อย่างยั่งยืน	50
ตอนที่ 2 กำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชน บ้านทุ่งศรีสู่การจัดการท่องเที่ยว อย่างยั่งยืน	66
บทที่ 5 สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	70
สรุปผลการวิจัย	70
อภิปรายผลการวิจัย	73
ข้อเสนอแนะ	77
บรรณานุกรม	80
ประวัติผู้วิจัย	99

สารบัญตาราง

หน้า

ตารางที่ 1 แสดงการวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส อุปสรรค (SWOT Analysis) ที่ส่งผลต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านทุ่งศรีสู่การจัดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน	60
ตารางที่ 2 แสดงผลการสังเคราะห์ TOWS ของการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านทุ่งศรี สู่การจัดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน.....	62

สารบัญภาพ

	หน้า
ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย.....	43
ภาพที่ 2 บริบททั่วไปของบ้านทุ่งศรี.....	54
ภาพที่ 3 ทรัพยากรทางการท่องเที่ยวของบ้านทุ่งศรี.....	55
ภาพที่ 4 การเข้าถึงบ้านทุ่งศรี.....	56
ภาพที่ 5 กิจกรรมทางการท่องเที่ยวเชิงเกษตรบ้านทุ่งศรี.....	57
ภาพที่ 6 สิ่งอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยวบ้านทุ่งศรี.....	58
ภาพที่ 7 ภูมิทัศน์ภายในชุมชนและการจัดการขยะของบ้านทุ่งศรี.....	59

บทที่ 1

บทนำ

ที่มาและความสำคัญ

ยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวในปี พ.ศ. 2579 มีวิสัยทัศน์การท่องเที่ยวไทยว่า “ประเทศไทยเป็นแหล่งท่องเที่ยวคุณภาพชั้นนำของโลกที่เติบโตอย่างมีคุณภาพบนพื้นฐานความเป็นไทยเพื่อส่งเสริมการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม และกระจายรายได้สู่ประชาชนทุกภาคส่วนอย่างยั่งยืน” วิสัยทัศน์จึงเปรียบเสมือนเป็นกรอบชี้นำทิศและกำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาการท่องเที่ยวของประเทศทั้งในระยะสั้น 5 ปี (จัดทำแผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติ ฉบับที่ 2 พ.ศ. 2560 – 2564) ระยะกลาง 10 ปี (พ.ศ. 2560 – 2569) และระยะยาว 20 ปี (พ.ศ. 2560 – 2579) เพื่อให้มีความต่อเนื่องและมีประสิทธิภาพ จึงได้จัดทำ Roadmap แผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติ ฉบับที่ 2 พ.ศ. 2560 – 2564 (การพัฒนาในระยะ 5 ปี) มีประเด็นยุทธศาสตร์ 5 ประเด็น โดยยุทธศาสตร์ที่ 1 จะเป็นเรื่องของการพัฒนาคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวและสินค้า บริการด้านการท่องเที่ยว รวมถึงการส่งเสริมความยั่งยืนของแหล่งท่องเที่ยว ยุทธศาสตร์ที่ 2 เน้นเรื่องการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อการท่องเที่ยว ยุทธศาสตร์ที่ 3 ให้ความสำคัญกับการพัฒนาขีดความสามารถของทรัพยากรมนุษย์ ยุทธศาสตร์ที่ 4 เน้นการสร้างสมดุลในนักท่องเที่ยวกลุ่มต่าง ๆ ผ่านการตลาดเฉพาะกลุ่มการส่งเสริมวิถีไทยและการสร้างความมั่นใจของนักท่องเที่ยว และประเด็นสุดท้ายเน้นการส่งเสริมการมีส่วนร่วมและบูรณาการของภาครัฐ เอกชน และชุมชนในการบริหารจัดการด้านการซึ่งในแต่ละประเด็นจะมีการกำหนดแนวทางการดำเนินการซึ่งสามารถแบ่งออกเป็นระยะสั้น ระยะกลาง และระยะยาว เพื่อสามารถพัฒนาได้อย่างต่อเนื่องและสอดคล้องกัน

อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวไทยยังคงมีแนวโน้มเติบโตอย่างต่อเนื่อง ด้วยศักยภาพของทำเลที่ตั้งความหลากหลายของทรัพยากรท่องเที่ยว และความเป็นไทย ประเทศไทยยังคงมีศักยภาพและโอกาสทางการท่องเที่ยวมากมาย ทั้งด้านทำเลที่ตั้งในการเป็นจุดศูนย์กลางของภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ความหลากหลายของทรัพยากรธรรมชาติ ศิลปวัฒนธรรม ประเพณีที่เป็นเอกลักษณ์ อุตสาหกรรมบริการของคนไทย โดยในปี พ.ศ. 2558 World Economic Forum: WEF ได้จัดอันดับขีดความสามารถในการแข่งขัน ด้านการท่องเที่ยวของประเทศไทยอยู่ในอันดับที่ 35 จาก 141 ประเทศทั่วโลก นอกจากนี้ การท่องเที่ยวของประเทศไทย ยังได้รับการคัดเลือกให้เป็นที่สุดด้านการท่องเที่ยว ของโลกในการจัดอันดับระดับนานาชาติ เช่น กรุงเทพมหานคร ได้รับเลือกเป็นเมืองท่องเที่ยวที่ดีที่สุดในภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก ในปี 2558 โดย Master Card รางวัลชายหาดที่ดีที่สุดในโลก

เอเชีย ในปี 2558 จาก World Travel Awards รางวัลประเทศท่องเที่ยวที่ดีที่สุด ในด้านการท่องเที่ยวครอบครัว การท่องเที่ยวเชิงพักผ่อนสถานที่ท่องเที่ยวเพื่อการวิเวก ในปี 2557 รางวัลสถานที่เพื่อการประชุมและจัดงานยอดเยี่ยมจาก TTG Travel Awards ในปี 2557 และประเทศไทยได้รับรางวัลด้านการท่องเที่ยว Grand Travel Award จากนิตยสาร Travel News นิตยสารธุรกิจท่องเที่ยวชื่อดังจากภูมิภาคแอฟริกาใต้ ในปี 2554 ติดต่อกันเป็นเวลา 9 ปี เนื่องจากความมีเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมและความหลากหลายของสถานที่ท่องเที่ยว ทั้งหมดนี้แสดงให้เห็นถึงศักยภาพและขีดความสามารถของประเทศไทยในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวยอดนิยมระดับโลก (คณะกรรมการนโยบายการท่องเที่ยวแห่งชาติ, 2559)

และในปัจจุบันอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวได้กลายมาเป็นอุตสาหกรรมหลักในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจของประเทศไทยที่ภาครัฐให้การผลักดันและสนับสนุนอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะในช่วงที่ผ่านมาเกิดแนวคิดการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ซึ่งมุ่งให้ความสำคัญกับผลกระทบที่จะเกิดขึ้นจากการขยายตัวของการท่องเที่ยว ที่มีได้มุ่งเน้นเพียงเพื่อการพัฒนาเศรษฐกิจเพียงด้านเดียว หากแต่ยังมุ่งเน้นการพัฒนาสังคม ธรรมชาติสิ่งแวดล้อม และคุณภาพชีวิตภายใต้กระแสการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนนี้เอง จึงเกิดรูปแบบการท่องเที่ยวโดยชุมชน (Community – based tourism) เป็นการท่องเที่ยวที่มีลักษณะเฉพาะตัว มีลักษณะของการท่องเที่ยวที่คำนึงถึงความยั่งยืนของสิ่งแวดล้อม สังคมและวัฒนธรรมของชุมชน จัดการโดยชุมชนเพื่อชุมชน และชุมชนมีบทบาทเป็นเจ้าของในการจัดการดูแลเพื่อให้เกิดการเรียนรู้แก่ผู้มาเยือนนอกจากช่วยสร้างรายได้ให้แก่คนในชุมชนแล้ว ยังช่วยสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชน ให้สมาชิกในชุมชนได้ตระหนักรู้ถึงคุณค่าของทรัพยากรในท้องถิ่น จนอาจกล่าวได้ว่าการท่องเที่ยวชุมชนเป็นส่วนสำคัญในการสร้างความมั่นคงให้แก่ประเทศทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม กระแสการตื่นตัวในการท่องเที่ยวชุมชนนั้นไม่ได้เกิดขึ้นเฉพาะในประเทศไทยเท่านั้น มีการศึกษาพบว่าหลายประเทศในแทบทุกทวีปให้ความสำคัญกับการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน หรือแม้กระทั่งประเทศเพื่อนบ้านของไทยเช่นสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว หรือกัมพูชา ที่แม้จะมีพัฒนาการทางด้านการท่องเที่ยวตามหลังประเทศไทยก็ตาม แต่ยังคงให้ความสำคัญกับการจัดการการท่องเที่ยวชุมชนเพิ่มมากขึ้น (มิ่งสรรพ ขาวสะอาด และอัครพงศ์ อ้นทอง, 2549) สำหรับในประเทศไทยที่มีจุดเด่นในเรื่องของการท่องเที่ยว ทั้งสถานที่ท่องเที่ยวทางธรรมชาติ วัฒนธรรม และประเพณีที่เป็นเอกลักษณ์ จึงดึงดูดให้นักท่องเที่ยวเข้ามาสัมผัส และเรียนรู้เอกลักษณ์ประจำถิ่น การท่องเที่ยวโดยชุมชนจึงเป็นการสร้างมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจแก่ชุมชนแต่ถ้าการท่องเที่ยวขยายตัวเพิ่มขึ้น ชุมชนจะต้องเตรียมรับผลกระทบที่จะตามมาทั้งในด้านสิ่งแวดล้อม วัฒนธรรม ตลอดจนวิถี ขนบธรรมเนียมประเพณีต่าง ๆ จากสภาวะการดังกล่าวผู้ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนทั้งภาครัฐ เอกชน หรือชุมชนท้องถิ่นเองจำเป็นต้องให้ความสำคัญกับยุทธศาสตร์การพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนเพื่อจะนำไปสู่การจัดการท่องเที่ยวอย่าง

ยั่งยืน เพื่อให้การท่องเที่ยวชุมชน สามารถดำรงอยู่ได้ มีนักท่องเที่ยวมาเยี่ยมเยือนอยู่เสมอ นักท่องเที่ยวได้รับประสบการณ์ที่มีคุณภาพ ในขณะที่ทรัพยากรการท่องเที่ยวยังต้องสามารถรักษาความดึงดูดใจแก่นักท่องเที่ยวไม่เสื่อมคลาย มีการกระจาย ผลประโยชน์สู่ท้องถิ่น แม้จะต้องมีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงการจัดการท่องเที่ยวอยู่เสมอก็ตาม และสุดท้ายแล้วการท่องเที่ยวโดยชุมชน ก็จะต้องไม่ทำให้เกิดผลกระทบต่องสิ่งแวดล้อมทั้งทางธรรมชาติ สังคม และวัฒนธรรม ดังนั้น การท่องเที่ยวโดยชุมชนจึงควรต้องนำองค์ความรู้ต่าง ๆ เข้ามาใช้ในการพัฒนาการจัดการเพื่อให้ชุมชนสามารถจัดการท่องเที่ยวได้อย่าง “ยั่งยืน”

ปัญหาการวิจัย

จากการศึกษาการท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นในจังหวัดแพร่ ได้มีการขยายตัวอย่างต่อเนื่องตลอดเวลาที่ผ่านมา นักท่องเที่ยวได้ให้ความสำคัญต่อความเป็นอยู่ของประชาชนในพื้นที่ ประกอบกับจังหวัดแพร่ มีแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม และแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่ยังคงงดงามเป็นธรรมชาติ มีวิถีการดำรงชีวิตที่ยังคงรักษามรดกวัฒนธรรมประเพณีท้องถิ่น มีความเป็นอยู่ในวิถีชีวิตประจำวันแบบพึ่งพาอาศัยกัน มีวิถีชีวิตความเป็นอยู่โดยอาศัยภูมิปัญญาด้านอาหาร การดูแลสุขภาพ การดำเนินชีวิตแบบพึ่งพาธรรมชาติ สร้างความประทับใจของผู้พบเห็นทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศ มีวิถีชีวิตของผู้คนในชุมชนที่สะท้อนความเป็นอัตลักษณ์ที่โดดเด่นของพื้นที่ที่สามารถนำมาเป็นทุนสร้างคุณค่าทางสังคม และมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจ สร้างรายได้ให้กับครัวเรือน ชุมชนในพื้นที่เพิ่มขึ้น โดยสามารถพัฒนาวิถีการท่องเที่ยวในเชิงสุขภาพที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตของชุมชน และสร้างรายได้ให้แก่ชุมชนที่เกิดจากการบริโภคสินค้าและการใช้บริการของนักท่องเที่ยว ภาษาที่ได้จากอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว เช่นเดียวกับรายได้จากการแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศและการจ้างงานสำหรับประเทศที่กำลังพัฒนา การเดินทางท่องเที่ยวเป็นการพักผ่อนและเป็นส่วนหนึ่งของชีวิต

การท่องเที่ยวที่ยั่งยืนจะไม่มุ่งเน้นเพียงการควบคุมและการจัดการผลกระทบทางด้านลบของอุตสาหกรรมเท่านั้น แต่การท่องเที่ยวเป็นธุรกิจที่อยู่ในตำแหน่งที่พิเศษมากของชุมชนท้องถิ่น การท่องเที่ยวได้สร้างประโยชน์ทางด้านเศรษฐกิจ สังคม การสร้างความตระหนักและการสนับสนุนในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม การดำเนินการต้องมีจุดมุ่งหมายเพื่อสร้างประโยชน์แก่ชุมชนท้องถิ่น มีการกระจายให้เกิดความเท่าเทียมทางสังคมและสิ่งแวดล้อม มีการพัฒนาความรู้ด้านการท่องเที่ยว เพื่อที่จะทำให้ประชาชนสามารถเพิ่มศักยภาพในการปกป้องมรดกทางวัฒนธรรมและวัฒนธรรมการท่องเที่ยวโดยชุมชนเพื่อการจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนมีแนวคิดเพื่อรักษาทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม วัฒนธรรมและประเพณีของชุมชน เพื่อให้เกิดความยั่งยืนจากทรัพยากรที่มีอยู่ การดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ต้องคำนึงถึงส่วนรวม การกำหนดยุทธศาสตร์ในการพัฒนา เป็นการนำองค์การไปสู่

ภาพลักษณ์ใหม่ ก้าวสู่วิสัยทัศน์ที่ต้องการในอนาคต เพื่อขับเคลื่อนองค์กรในภาพรวม ความสำเร็จในทุกประเด็นยุทธศาสตร์ที่ได้ถูกกำหนดขึ้น เป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้องค์กรเดินทางไปถึงวิสัยทัศน์ โดยถูกต้องตรงตามภารกิจ และสัมฤทธิ์ผลตามเป้าประสงค์ขององค์กรนั้น

ชุมชนบ้านทุ่งศรี หมู่ที่ 3 ตั้งอยู่ในตำบลทุ่งศรี อำเภอร่องขวาง จังหวัดแพร่ ทิศเหนือติดกับตำบลร่องขวาง ทิศใต้ติดกับตำบลร้องเข็ม ทิศตะวันออกติดกับตำบลไผ่โพน ทิศตะวันตกติดกับตำบลแม่ยางฮ่อ มีพื้นที่ประมาณ 11,200 ตารางกิโลเมตร พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นที่ราบลุ่มและที่ราบสูง ซึ่งคนในชุมชนบ้านทุ่งศรีส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม ทั้งทำไร่ ทำนา ทำสวน และเลี้ยงสัตว์

ชุมชนบ้านทุ่งศรี มีทรัพยากรทางการท่องเที่ยวที่น่าสนใจ โดยมีศักยภาพทางด้านการท่องเที่ยว ประกอบด้วย 5 ด้าน ดังนี้

1. ทรัพยากรทางการท่องเที่ยว/สิ่งดึงดูดใจทางการท่องเที่ยว

คนในชุมชนบ้านทุ่งศรีส่วนใหญ่มีอาชีพเป็นเกษตรกร ซึ่งในชุมชนมีพื้นที่ทำการเกษตรประมาณ 8,600 ไร่ โดยพื้นที่ทำการเกษตรดังกล่าวใช้ในการทำนาเป็นส่วนใหญ่ ซึ่งหากหมดฤดูกาลทำนา คนในชุมชนก็จะปลูกผักหรือผลไม้ตามฤดูกาล เช่น ข้าวโพด บวบ ถั่วฝักยาว องุ่น มะม่วง เป็นต้น รวมถึงมีการปลูกผักสวนครัวในบริเวณรอบบ้าน นอกจากนี้ยังมีข้าวแตะ ซึ่งเป็นทางเดินไม้ไปยังร้านกาแฟที่นักท่องเที่ยวสามารถสัมผัสบรรยากาศทุ่งนาหรือทุ่งข้าวโพดได้อย่างใกล้ชิด

2. การเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว

ชุมชนบ้านทุ่งศรี ห่างจากตัวเมืองจังหวัดแพร่ ประมาณ 33 กิโลเมตร ซึ่งใช้ถนนหมายเลข 101 ในการเดินทางเข้าถึงชุมชนสามารถเดินทางได้อย่างสะดวกสบาย เนื่องจากตัวชุมชนอยู่ไม่ไกลจากตัวเมือง อีกทั้งสามารถนำรถตู้หรือรถบัสเข้าไปถึงตัวชุมชนได้

3. กิจกรรมทางการท่องเที่ยว

วิถีชีวิตของคนในชุมชนบ้านทุ่งศรีมีความสัมพันธ์กับการเกษตร จึงทำให้กิจกรรมทางการท่องเที่ยวมีความเกี่ยวข้องกับการเกษตร ซึ่งเป็นที่สนใจของนักท่องเที่ยว ได้แก่ กิจกรรมดูเย็นหลังบ้าน (เยี่ยมชมผักสวนครัวหลังบ้าน) กิจกรรมหม่ดินบ่มน้ำ กิจกรรมสปาไล่เดือน กิจกรรมบ้านสมุนไพร กิจกรรมเรียนรู้การเลี้ยงวัว กิจกรรมเรียนรู้การปลูกองุ่นและเมล่อน กิจกรรมเก็บองุ่นกิจกรรมเรียนรู้การทำปุ๋ยอินทรีย์ และธนาคารไล่เดือน นอกจากนี้ยังมีกิจกรรมอื่น ๆ ที่มีความเกี่ยวข้องกับความ เป็นอยู่ วัฒนธรรม และประเพณี ของบ้านทุ่งศรี เช่น กิจกรรมตัดตุง กิจกรรมทำดอกไม้จากผ้าใยบัว เป็นต้น

4. สิ่งอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยว

บ้านทุ่งศรีได้มีการเตรียมความพร้อมทางการท่องเที่ยวในการอำนวยความสะดวกให้แก่นักท่องเที่ยวที่เข้ามาในชุมชน โดยมีการจัดเตรียมสิ่งอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยวให้เพียงพอ และสามารถรองรับนักท่องเที่ยวได้ โดยมีสิ่งอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยว เช่น ห้องน้ำ โคมสเตย์ หรือฟาร์มสเตย์ ร้านกาแฟ ทางเดิน ป้ายหรือสัญลักษณ์ ที่นั่ง ถังขยะ จุดล้างมือ จุดถ่ายรูป เป็นต้น

5. การบริหารจัดการทางการท่องเที่ยว

บ้านทุ่งศรีมีการบริหารจัดการทางการท่องเที่ยว โดยให้คนในชุมชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการ ภายใต้การตั้งคณะกรรมการสำหรับดูแลและจัดการเกี่ยวกับการท่องเที่ยวและการเกษตร ซึ่งได้มีการส่งเสริมให้คนในชุมชนปลูกผักสวนครัวในบริเวณบ้านของตนเอง และส่งเสริมการเป็นเจ้าบ้านที่ดีในการต้อนรับนักท่องเที่ยว อีกทั้งมีปรัชญาทัศน์ของชุมชนบ้านให้มีความเป็นระเบียบและสวยงาม นอกจากนี้ยังเป็นชุมชนบ้านปลอดขยะ ซึ่งมีการจัดการขยะอย่างดีเยี่ยม ทำให้ภายในชุมชนบ้านทุ่งศรีมีความเข้มแข็งและสามัคคี

ชุมชนบ้านทุ่งศรี ได้รับความนิยมนักท่องเที่ยวเพราะเป็นหมู่บ้านท่องเที่ยวที่มีความเกี่ยวข้องกับการเกษตร อีกทั้งยังมีกิจกรรมการท่องเที่ยวที่น่าสนใจ รวมถึงการใช้ชีวิตของคนภายในชุมชนที่ยังคงไว้ตั้งแต่ดั้งเดิม แต่ที่ผ่านมามีชุมชนได้รับผลกระทบที่ตามมาจากกิจกรรมการท่องเที่ยวทั้งในด้านสิ่งแวดล้อม วัฒนธรรม ตลอดจนวิถีขนบธรรมเนียมประเพณีต่าง ๆ จากสภาวะการดังกล่าว ผู้ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการท่องเที่ยวชุมชนบ้านทุ่งศรี ทั้งภาครัฐ เอกชน หรือชุมชนเองจำเป็นต้องให้ความสำคัญกับยุทธศาสตร์การพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนเพื่อจะนำไปสู่การจัดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน เพื่อให้การท่องเที่ยวชุมชน สามารถดำรงอยู่ได้ มีนักท่องเที่ยวมาเยี่ยมเยือนอยู่เสมอ นักท่องเที่ยวได้รับประสบการณ์ที่มีคุณภาพ ในขณะที่ทรัพยากรการท่องเที่ยวยังต้องสามารถรักษาความดึงดูดใจแก่นักท่องเที่ยวไม่เสื่อมคลาย มีการกระจายผลประโยชน์สู่ท้องถิ่น แม้จะต้องมีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงการจัดการท่องเที่ยวอยู่เสมอก็ตาม และสุดท้ายแล้ว การท่องเที่ยวโดยชุมชนก็ต้องไม่ทำให้เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมทั้งทางธรรมชาติ สังคม และวัฒนธรรม

จากที่ได้กล่าวถึงความสำคัญและปัญหาข้างต้น จึงทำให้ผู้วิจัยมีความสนใจศึกษาวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และวิกฤต ที่ส่งผลต่อการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน รวมไปถึงการกำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนของชุมชนบ้านทุ่งศรี เพื่อให้ชุมชนสามารถจัดการท่องเที่ยวได้อย่างยั่งยืน

คำถามการวิจัย

1. ชุมชนชนบ้านทุ่งศรีมีจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค ที่ส่งผลต่อการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน เป็นอย่างไร
2. ยุทธศาสตร์การพัฒนากการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านทุ่งศรี เป็นอย่างไร

วัตถุประสงค์การวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีจุดประสงค์เพื่อ

1. เพื่อวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และวิกฤต ที่ส่งผลต่อการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านทุ่งศรีอย่างยั่งยืน
2. เพื่อกำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนากการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านทุ่งศรีสู่การจัดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

การวิจัยยุทธศาสตร์การพัฒนากการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านทุ่งศรี สู่การจัดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน เมื่อบรรลุตามวัตถุประสงค์ดังกล่าวแล้ว คาดว่าจะก่อให้เกิดประโยชน์ต่อบุคคล และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ดังต่อไปนี้

1. สมาชิกกลุ่มท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านทุ่งศรี เกิดกระบวนการเรียนรู้ในการวิเคราะห์สถานการณ์ ด้านการท่องเที่ยวของชุมชน ทำให้ทราบถึงสถานการณ์ภายนอก และสถานการณ์ภายในของชุมชนบ้านทุ่งศรี ตำบลทุ่งศรี อำเภอร่องขวาง จังหวัดแพร่
2. สมาชิกกลุ่มท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านทุ่งศรี มียุทธศาสตร์การพัฒนากการท่องเที่ยวโดยบ้านทุ่งศรี ตำบลทุ่งศรี อำเภอร่องขวาง จังหวัดแพร่ เพื่อใช้เป็นแนวทางในการพัฒนากการท่องเที่ยวโดยชุมชน นำไปสู่การจัดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน
3. หน่วยงานภาครัฐ องค์กรหรือหน่วยงานภาคเอกชนที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนากการท่องเที่ยว มีฐานข้อมูลด้านการท่องเที่ยวของชุมชน รวมทั้งมีแผนงานและโครงการที่จะสนับสนุนการทำงานของกลุ่มท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านทุ่งศรี เพื่อนำไปสู่การจัดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน
4. หน่วยงานระดับนโยบายที่เกี่ยวข้องได้แก่ กรมการท่องเที่ยว กระทรวงท่องเที่ยวและกีฬา และกรมการพัฒนาชุมชน มีแนวทางในการพัฒนาแผนยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวโดยชุมชน

ขอบเขตและข้อจำกัดของการวิจัย

1. ขอบเขตด้านพื้นที่

ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาในพื้นที่ชุมชนบ้านทุ่งศรี ตำบลทุ่งศรี อำเภอร่องขวาง จังหวัดแพร่

2. ขอบเขตด้านผู้ให้ข้อมูลหลัก

1. ผู้ให้ข้อมูลหลัก ในการสัมภาษณ์ระดับลึก (In-depth Interview) โดยการคัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive Selection) กับผู้เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวชุมชนบ้านทุ่งศรี จำนวน 4 คน ได้แก่

- 1) ผู้นำชุมชนบ้านทุ่งศรี
- 2) ผู้แทนหน่วยงานภาครัฐที่ให้การสนับสนุน ได้แก่
 - ผู้แทนสำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดแพร่
 - ผู้แทนสำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดแพร่
 - ผู้แทนเทศบาลตำบลร่องขวาง

2. ผู้ให้ข้อมูลหลักในการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) ได้แก่ สมาชิกกลุ่มท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านทุ่งศรี จำนวน 25 คน ประกอบด้วย ประธานกลุ่มท่องเที่ยวโดยชุมชน เลขานุการกลุ่มท่องเที่ยวโดยชุมชน สมาชิกกลุ่มท่องเที่ยวโดยชุมชน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน เภรณญิก หมู่บ้าน ประชาชนชาวบ้าน โดยการคัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive Selection) กับผู้เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวชุมชนบ้านทุ่งศรี

3. ขอบเขตด้านเนื้อหา

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษาให้ได้เกี่ยวกับยุทธศาสตร์การพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชน โดยได้ศึกษาสภาวะแวดล้อมภายในและภายนอกด้านการท่องเที่ยวของชุมชนบ้านทุ่งศรี โดยการวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค (SWOT Analysis) เป็นเครื่องมือในการวิเคราะห์ จากนั้นนำมาสังเคราะห์ด้วยกระบวนการแบบไขว้ (TOWS Matrix) และนำมากำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านทุ่งศรีสู่การจัดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ซึ่งประกอบด้วย ประเด็นยุทธศาสตร์ จำนวน 4 ประเด็นยุทธศาสตร์ ได้แก่ 1) การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเพื่ออนุรักษ์สิ่งแวดล้อม 2) การพัฒนาการท่องเที่ยวเพื่อเศรษฐกิจ 3) การบริหารจัดการการท่องเที่ยวแบบบูรณาการ และ 4) การพัฒนาการท่องเที่ยวเพื่ออนุรักษ์วัฒนธรรม ซึ่งจะนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนของชุมชนบ้านทุ่งศรี

4. ขอบเขตด้านระยะเวลา

การวิจัยครั้งนี้ได้ใช้ระยะเวลาดำเนินการวิจัยตั้งแต่เดือนธันวาคม พ.ศ. 2565 ถึงเดือนกันยายน พ.ศ. 2567 รวมระยะเวลาในการวิจัยครั้งนี้ 22 เดือน

นิยามศัพท์เฉพาะ

ยุทธศาสตร์การพัฒนา หมายถึง แผนการหรือกระบวนการการพัฒนาสำหรับใช้ทำงานพัฒนา หรือในการแก้ไขที่ประเด็นที่เป็นปัญหา และความต้องการพัฒนาที่จำเป็นและเพียงพอต่อการบรรลุเป้าหมาย ขององค์กร หรือภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง

การจัดการการท่องเที่ยว หมายถึง กระบวนการในการจัดการการท่องเที่ยวที่มีรูปแบบการดำเนินการที่เหมาะสม ภายใต้สภาพแวดล้อมของพื้นที่นั้น ๆ อีกทั้งมีเป้าหมายที่มีความสอดคล้องกับหลักการ ทฤษฎี และแนวคิดที่มีความเหมาะสม เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้อย่างมีประสิทธิภาพ

การท่องเที่ยวโดยชุมชน หมายถึง การท่องเที่ยวรูปแบบหนึ่งที่มีการท่องเที่ยว เป็นเครื่องมือในการพัฒนาชุมชน สร้างการมีส่วนร่วม และการบริหารจัดการในชุมชน เพื่อให้นักท่องเที่ยวได้เข้าใจ บทบาทของชุมชน วิถีชีวิต วัฒนธรรม ภูมิปัญญาและการอนุรักษ์ธรรมชาติ ตลอดจนแลกเปลี่ยนประสบการณ์ใหม่ ๆ ที่เกิดขึ้น

การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน หมายถึง การกำหนดและการพัฒนาทรัพยากรทางธรรมชาติที่อยู่อย่างเหมาะสม อีกทั้งยังเป็นการอนุรักษ์ทรัพยากรเหล่านี้ นั้นให้เกิดคุณค่ามากที่สุด เกิดผลกระทบ น้อยที่สุด และใช้ประโยชน์ได้ตลอดไป

บริบทด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชน หมายถึง ข้อมูลด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชนของบ้านทุ่งศรี ซึ่งประกอบด้วย 4 องค์ประกอบของการท่องเที่ยวโดยชุมชน ได้แก่ 1) ด้านพื้นที่ หมายถึง ทรัพยากรทางการท่องเที่ยว สถานที่ท่องเที่ยวและแหล่งเรียนรู้ภายในชุมชน 2) ด้านการบริหารจัดการ หมายถึง โครงสร้าง การทำงาน รูปแบบการบริหารจัดการการกระจายผลประโยชน์ และกฎระเบียบกติกาของชุมชน 3) ด้านกิจกรรมและกระบวนการ หมายถึง กิจกรรมการท่องเที่ยว และการจัดกระบวนการเรียนรู้ของชุมชนที่ให้บริการนักท่องเที่ยว 4) ด้านการมีส่วนร่วม หมายถึง การมีส่วนร่วมของชุมชนในการกำหนดทิศทางด้านการท่องเที่ยว การร่วมกิจกรรม การบริหารจัดการ และการรับผลประโยชน์

การวิเคราะห์สถานะแวดล้อม หมายถึง สถานการณ์ภายในและภายนอก ทางด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชนของ บ้านทุ่งศรี สถานการณ์ภายใน ซึ่งประกอบด้วย จุดแข็ง (Strength) คือ สถานการณ์ภายในองค์กรที่เป็นบวก ซึ่งองค์กรสามารถนำไปใช้ประโยชน์ในการทำงานเพื่อบรรลุวัตถุประสงค์หรือการดำเนินงานภายในที่ องค์กรทำได้ดี และจุดอ่อน (Weakness) คือ สถานการณ์ภายในองค์กรที่เป็นลบและด้วย ความสามารถซึ่งองค์กรไม่สามารถนำไปใช้ประโยชน์ในการทำงานเพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ หรือหมายถึงการดำเนินงานภายในองค์กรที่ไม่ดี โดยพิจารณาจากองค์ประกอบการท่องเที่ยวโดยชุมชน 4 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านพื้นที่ 2) ด้านการบริหารจัดการ 3) ด้านกิจกรรมและกระบวนการ และ 4) ด้านการมีส่วนร่วม และสถานการณ์ภายนอกด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชนของบ้านทุ่งศรี ซึ่งประกอบด้วย โอกาส (Opportunities) คือ ปัจจัยและสถานการณ์ภายนอกที่เอื้ออำนวยให้การทำงานขององค์กรบรรลุวัตถุประสงค์ หรือหมายถึงสถานะแวดล้อมภายนอกที่เป็นประโยชน์ต่อการดำเนินการขององค์กร และอุปสรรค (Threats) คือ ปัจจัยและสถานการณ์ภายนอก ซึ่งอยู่เหนืออำนาจการควบคุม ที่ขัดขวางการทำงานขององค์กรไม่ให้บรรลุวัตถุประสงค์หรือที่เป็นปัญหาต่อองค์กร โดยพิจารณาจากนโยบายรัฐบาล แผนพัฒนาเศรษฐกิจ และสังคมแห่งชาติ แผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติ การเมือง เศรษฐกิจ สังคม และเทคโนโลยี

บทที่ 2

ทฤษฎีและการตรวจเอกสาร

การวิจัยครั้งนี้ ได้รวบรวมแนวความคิดที่เกี่ยวข้องจากการศึกษาเอกสารต่าง ๆ ที่สามารถนำมาใช้เป็นแนวทางในการศึกษา และดำเนินการวิจัยได้อย่างถูกต้อง โดยครอบคลุมประเด็นเนื้อหา ดังนี้

1. แนวคิด และทฤษฎีเกี่ยวข้องกับยุทธศาสตร์การพัฒนา
2. แนวคิด และทฤษฎีเกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว
3. แนวคิด และทฤษฎีเกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวโดยชุมชน
4. แนวคิด และทฤษฎีเกี่ยวข้องกับการจัดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน
5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

แนวคิด และทฤษฎีเกี่ยวข้องกับยุทธศาสตร์การพัฒนา

การทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับการพัฒนายุทธศาสตร์ ผู้วิจัยได้ทบทวนเรื่อง ความหมายของยุทธศาสตร์ความสำคัญของการวางแผนยุทธศาสตร์กระบวนการวางแผนยุทธศาสตร์ โดยมีผลจากการทบทวนดังนี้ แนวคิดด้านการพัฒนายุทธศาสตร์ (Strategic Planning) เป็นการวางแผนที่นำมาใช้เพื่อกำหนดแผนการทำงานด้านต่าง ๆ ในระยะยาวอย่างสอดคล้องกับสถานการณ์หรือสภาพแวดล้อม โดยให้ความสำคัญกับการก้าวไปในอนาคต มีการพิจารณาความสามารถขององค์กร และวิเคราะห์ปัจจัยที่จะก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงและผลกระทบต่อองค์กรในอนาคต เพื่อบอกทิศทาง การดำเนินงานและแนวทางปฏิบัติที่จะบรรลุตามเป้าหมายต่าง ๆ ที่ได้กำหนดไว้

1. ความหมายของยุทธศาสตร์

จากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับความหมายของยุทธศาสตร์มีผู้ให้ ความหมายของยุทธศาสตร์ และผู้วิจัยได้สังเคราะห์ความหมายของยุทธศาสตร์ ดังนี้

ความหมายของยุทธศาสตร์ (กิตติชัย อุดมศักดิ์ศรี, 2560) หมายถึง แผนการดำเนินการ เพื่อให้บรรลุเป้าหมาย อย่างหนึ่งอย่างใด อย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผล โดยการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยภายในและภายนอกในจุดที่เป็นจุดแข็งและจุดอ่อน โอกาส ปัญหา และอุปสรรค รวมถึงการคาดการณ์การเปลี่ยนแปลงในอนาคตที่มีผลต่อทิศทางและการดำเนินการของ องค์กรการเลือกใช้ทรัพยากรต่าง ๆ ที่มี และการพิจารณาถึงความเป็นไปได้ในการเลือกวิธีต่าง ๆ

และนำมากำหนด เป็นทิศทางการดำเนินการเพื่อดำเนินการไปสู่เป้าหมายที่ตั้งไว้ หรือเพื่อให้ได้เปรียบในการแข่งขันที่ยั่งยืน

ความหมายของยุทธศาสตร์ (นครชาติ เผื่อนปทุม, 2554) หมายถึง ยุทธศาสตร์เป็นคำที่มีความหมายเดียวกับคำว่ากลยุทธ์หรือแผน (plan) ซึ่งรวมถึงกลวิธี (tactics) หรือแนวทางการดำเนินงานอย่างเป็นระบบ เพื่อนำไปสู่การเปลี่ยนแปลง การบรรลุจุดประสงค์หรือเป้าหมายของงานหรือองค์กรที่กำหนดไว้

ความหมายของยุทธศาสตร์ (พนิดา คล้อยสวัสดิ์, 2551) หมายถึง การวางแผนการดำเนินการและการควบคุมในแนวทางเชิงกลยุทธ์ เพื่อช่วยให้การบริหารจัดการเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผล

ความหมายของยุทธศาสตร์ (สายฝน ภาณุมาศ, 2550) หมายถึง กระบวนการในการบริหารองค์กรโดยคำนึงถึงสิ่งที่ผ่านมาปรับปรุงและพัฒนาเป็นแบบแผนในการทำงานขององค์กรในปัจจุบันและมุ่งผลสำเร็จในอนาคต เพื่อตอบสนองต่อสิ่งแวดล้อมทั้งภายในและภายนอกองค์กร

ความหมายของยุทธศาสตร์ (เฉลิม บุรีรักษ์, 2548) หมายถึง แผนการหรือวิธีการอันชาญฉลาด เพื่อบรรลุเป้าหมายอย่างหนึ่งอย่างใด ซึ่งเป็นเป้าหมายที่ยากเป็นพิเศษ ไม่อาจบรรลุได้ด้วยวิธีธรรมดาที่คนทั่วไปรู้อยู่แล้ว โดยต้องประกอบขึ้นจากศาสตร์ย่อย ๆ มาประกอบกันเป็นศาสตร์อีกข้อหนึ่ง ด้วยกระบวนการทางวิทยาศาสตร์เพื่อยืนยันได้ว่าสามารถบรรลุจุดหมายของงานได้จริง ส่วน คำว่ายุทธศาสตร์การพัฒนา หมายถึง แผนการอันชาญฉลาดสำหรับใช้ทำงานพัฒนาเรื่องหนึ่งเรื่องใด ที่มีความยากเป็นพิเศษ ซึ่งไม่อาจทำให้บรรลุได้ด้วยวิธีปกติธรรมดาที่รู้จักกันโดยทั่วไปเป็นแผนการที่ ตั้งอยู่บนพื้นฐานของหลักวิชา ทฤษฎี แนวความคิด และข้อมูลสภาพจริงที่ถูกต้องเหมาะสมกับเรื่องที่ จะทำการพัฒนาในครั้งนั้น โดยแผนการดังกล่าวประกอบด้วย เป้าหมาย ปลายทางที่ดี วิธีการที่ดี และ ระบบงานที่ดี

ความหมายของยุทธศาสตร์ (Samuel, 1983) หมายถึง ชุดของทางเลือกระยะยาวเกี่ยวกับเป้าประสงค์เชิงปฏิบัติการและนโยบายรวมทั้งแผนปฏิบัติการของแผนงานของรัฐบาล ซึ่ง องค์กรภาครัฐบาลกำหนดโดยคำนึงถึงปัจจัยที่สำคัญ 2 ประการ ได้แก่ วัตถุประสงค์ของแผนงานที่รัฐบาลกำหนดไว้ และสิ่งแวดล้อมที่มีอิทธิพลต่อการดำเนินงานของแผน

กล่าวโดยสรุปได้ว่า ยุทธศาสตร์ (Strategic) หมายถึง แนวทางในการบรรลุจุดหมาย ดังนั้นจุดหมายจึงเป็นสิ่งที่สำคัญยิ่งในการจัดทำยุทธศาสตร์โดยผู้จัดทำจำเป็นต้องกำหนดจุดหมายให้ชัดเจนเพื่อให้ยุทธศาสตร์ที่ได้ออกมานั้นตรงตามความต้องการและดำเนินไปในทิศทางที่ถูกต้อง

2. ความสำคัญของการวางแผนยุทธศาสตร์

จากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับความสำคัญของการวางแผนยุทธศาสตร์ มีผู้ระบุความสำคัญของการวางแผนยุทธศาสตร์ และผู้วิจัยได้สังเคราะห์ความสำคัญของการวางแผนยุทธศาสตร์ไว้ดังนี้

ความสำคัญของการจัดทำแผนยุทธศาสตร์ (สำนักงานปลัดกระทรวงมหาดไทย, 2557)

1. แผนยุทธศาสตร์เป็นรูปแบบการวางแผนที่ช่วยให้หน่วยงานพัฒนาตนเองได้ทันกับสภาพการเปลี่ยนแปลง เพราะการวางแผนยุทธศาสตร์ให้ความสำคัญกับการศึกษาวิเคราะห์บริบทและสภาพแวดล้อม ภายนอกหน่วยงาน

2. แผนยุทธศาสตร์เป็นรูปแบบการวางแผนที่ช่วยให้หน่วยงานในทุกระดับมีความรับผิดชอบ ต่อความสำเร็จและความล้มเหลวของหน่วยงาน ทั้งนี้เพราะการวางแผนยุทธศาสตร์เป็นการวางแผนขององค์การ โดยองค์การและเพื่อองค์การ ไม่ใช่เป็นการวางแผนที่ต้องกระทำตามที่หน่วยอื่นสั่งการ

3. แผนยุทธศาสตร์เป็นรูปแบบการวางแผนที่สอดคล้องกับการกระจายอำนาจ ซึ่งเป็นแนวทางหลัก ในการบริหารภาครัฐในปัจจุบัน และมีการจัดทำแผนยุทธศาสตร์เพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการพัฒนางานสู่มิติใหม่ของการปฏิรูประบบราชการ

4. แผนยุทธศาสตร์เป็นเงื่อนไขหนึ่งของการจัดหาระบบงบประมาณแบบมุ่งเน้นผลงานตามยุทธศาสตร์ (Strategic Performance Based Budgeting : SPBB) ซึ่งสำนักงบประมาณกำหนดให้หน่วยงาน จัดทำก่อนที่จะกระจายอำนาจด้านงบประมาณโดยการจัดสรรงบประมาณลงไปให้หน่วยงาน

5. แผนยุทธศาสตร์เป็นการวางแผนที่ให้ความสำคัญต่อการกำหนด “ยุทธศาสตร์” ที่ได้มาจากการคิดวิเคราะห์แบบใหม่ ๆ ที่ไม่ผูกติดอยู่กับปัญหาเก่าในอดีต ไม่เอาข้อจำกัดทางด้านทรัพยากรและงบประมาณ มาเป็นข้ออ้าง

การวางแผนเชิงยุทธศาสตร์ เป็นเครื่องมือสำคัญในการปรับเปลี่ยนองค์กรให้ สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อม โดยการวางแผนยุทธศาสตร์เป็นประโยชน์หลาย ประการต่อการบริหารงานในองค์การต่าง ๆ ซึ่งสามารถสรุปได้ดังนี้ (สำนักงานอธิการบดี มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์, 2554)

1. ช่วยทำให้ผู้บริหารของแต่ละหน่วยงานหันมาให้ความสนใจอย่างแท้จริงใน เรื่องขององค์การมากขึ้น

2. กระตุ้นให้ผู้บริหารทราบถึงปัญหา อุปสรรคตลอดจนการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ที่อาจเกิดขึ้นและเตรียมหามาตรการรองรับไว้ล่วงหน้าอันเป็นการลดความเสี่ยงและความเสียหายที่จะเกิดขึ้นกับองค์การ

3. ช่วยทำให้ผู้บริหารเกิดความเข้าใจในธรรมชาติของการดำเนินงานอย่างชัดเจน ชัดเจน และมองเห็นภาพของการพัฒนางานในอนาคต

4. ช่วยระบุโอกาสและสู่ทางในการดำเนินในอนาคตให้การปรับเปลี่ยน ทิศทาง และภารกิจขององค์กรเป็นไปอย่างถูกต้อง เหมาะสม

5. ช่วยทำให้การกำหนดวัตถุประสงค์ แผนงาน/โครงการ และการใช้ทรัพยากรขององค์กรเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

6. ช่วยสร้างความเข้าใจที่ถูกต้องร่วมกันระหว่างสมาชิกขององค์กรและทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องกับทิศทางและการดำเนินงาน ตลอดจนความคาดหวังต่าง ๆ

7. ช่วยก่อให้เกิดการประสานงานและบูรณาการด้านความคิดการดำเนินงานกิจกรรมต่าง ๆ อันเป็นการผนึกกำลังภายในองค์กร

ความสำคัญในการจัดทำแผนยุทธศาสตร์ (บำเพ็ญ ไมตรีโสภณ, 2555) มีดังนี้

1. การวางแผนยุทธศาสตร์ เป็นรูปแบบการดำเนินงานให้แต่ละองค์กรได้รู้จักองค์กรของตนเองสามารถวางแผนพัฒนาตนเองให้เป็นไปตามเป้าหมายที่วางไว้

2. เป็นการวางแผนปรับเปลี่ยนทิศทางการทำงานที่เหมาะสมและก้าวทันกับการเปลี่ยนแปลงทั้งหลาย ทั้งนี้ไม่ว่าจะเป็นปัจจัยภายใน และปัจจัยภายนอกองค์กร

3. เป็นการสร้างอัตลักษณ์ขององค์กร ปรับเปลี่ยนสภาพองค์กรไปสู่ภาพลักษณ์ใหม่ที่มีความรับผิดชอบต่อความสำเร็จและความล้มเหลวขององค์กร

4. เป็นการวางแผนการดำเนินงาน การควบคุมเรื่องงบประมาณลดปัญหาเสี่ยงต่าง ๆ เพื่อความอยู่รอดขององค์กรและเพื่อการแข่งขันอย่างยั่งยืน

5. เป็นการดำเนินงานที่ให้ความสำคัญเรื่องยุทธศาสตร์ไม่ว่าจะเป็นการแก้ปัญหาการดำเนินการต่าง ๆ ที่ผ่านการวิเคราะห์อย่างรอบคอบที่ศึกษาจากประวัติศาสตร์ความล้มเหลวหรือความสำเร็จในอดีต แต่ไม่ติดยึดกับรูปแบบเดิมหรือนำข้อจำกัดด้านต่าง ๆ เช่น ด้านบุคลากร งบประมาณ หรือเทคโนโลยีเข้ามาเป็นข้อจำกัดในการพัฒนา แต่มุ่งเน้นการระดมความคิดและการวางแผนเพื่อหาแนวทางใหม่ ๆ ในการดำเนินงานขององค์กร เพื่อนำไปสู่ความสำเร็จตามที่ได้ตั้งเป้าหมายไว้

ความสำคัญของการวางแผนยุทธศาสตร์หรือแผนกลยุทธ์ (สายฝน ภาณุมาศ, 2550) คือ การวางแผนกลยุทธ์เป็นเรื่องจำเป็นมากสำหรับผู้บริหารขององค์กรสมัยใหม่ที่มุ่งหวังผลสำเร็จในการดำเนินงานกล่าวคือ

1. สภาพแวดล้อมของประเทศมีการเปลี่ยนแปลงและขยายตัวอย่างรวดเร็วใน หลายด้าน เช่น การปรับเปลี่ยนโครงสร้างทางเศรษฐกิจจากภาคเกษตรกรรมและอุตสาหกรรมและบริการมีการเชื่อมโยงการค้าและการลงทุนกับต่างประเทศมากขึ้นเกิดการปรับเปลี่ยนอำนาจทางการเมืองจาก

ทหารและข้าราชการประจำสำนักการเมืองและนักธุรกิจ การขยายตัวของชุมชนเมือง และการหดตัวของชุมชนชนบท การเปลี่ยนแปลงในค่านิยมการบริโภค และวิถีชีวิตเป็นต้น อันก่อให้เกิดผลกระทบทั้งที่เป็นโอกาสและอุปสรรคต่อองค์กร

2. ผู้บริหารองค์กรมีความจำเป็นที่จะต้องจัดสรรทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดให้เกิดประโยชน์สูงสุด ไม่ว่าจะเป็นเงินงบประมาณ บุคลากร ตลอดจนเครื่องมืออุปกรณ์ต่าง ๆ รวมทั้งต้องผนึกกำลังและประสานการดำเนินงานภายในให้เป็นไปในทิศทางเดียวกันเพื่อให้สามารถเผชิญกับสถานการณ์และการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ได้

3. การขยายตัวและความสลับซับซ้อนขององค์กร ทำให้ผู้บริหารขององค์กร จะต้องพยายามกำหนดทิศทาง จุดมุ่งหมาย วัตถุประสงค์ และแนวทางการดำเนินงานที่ชัดเจน

กล่าวโดยสรุปได้ว่า การวางแผนยุทธศาสตร์เป็นเครื่องมือสำคัญการวางแผนเพื่อนำองค์กรไปสู่สภาพลักษณะใหม่ ก้าวสู่วิสัยทัศน์ที่ต้องการในอนาคต การวางแผนยุทธศาสตร์จึงเป็นความพยายามขับเคลื่อนองค์กรในภาพรวม ความสำเร็จในทุกประเด็นยุทธศาสตร์ที่ได้ถูกกำหนดขึ้น เป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้องค์กรเดินทางไปถึงวิสัยทัศน์ โดยถูกต้องตรงตามภารกิจ และสัมฤทธิ์ผลตามเป้าประสงค์ขององค์กรนั้น

3. กระบวนการวางแผนยุทธศาสตร์

จากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับกระบวนการวางแผนยุทธศาสตร์ มีผู้ระบุกระบวนการวางแผนยุทธศาสตร์ไว้ดังนี้

การสร้างยุทธศาสตร์ (บ้ำเพ็ญ ไมตรีโสภณ, 2555) เป็นเรื่องของกระบวนการวิเคราะห์ปัจจัยต่าง ๆ ทั้งปัจจัยภายนอกและปัจจัยภายในที่มีผลต่อการดำเนินการและการอยู่รอดขององค์กร ดังนั้นขั้นตอนในการจัดทำแผนยุทธศาสตร์ควรเริ่มด้วยการตั้งคำถามใน 3 ข้อ คือ

1. การมองภาพที่เป็นอยู่ขององค์กรว่าองค์กรของตนมีสภาพปัจจุบันเป็นเช่นไร ผู้อื่นมององค์กรของตนในลักษณะอย่างไร

2. การมองภาพอนาคตขององค์กรว่าในอนาคตองค์กรควรอยู่ในจุดไหนมี ลักษณะเป็นเช่นไรในอนาคต

3. การดำเนินการที่ทำให้องค์กรไปสู่จุดที่ต้องการเมื่อมองสภาพปัจจุบันและวาง อนาคตขององค์กรแล้วก็พิจารณาว่าจะทำเช่นไรจึงจะนำพาองค์กรไปสู่จุดที่ต้องการ

เพื่อให้ได้มาเพื่อ 3 คำตอบข้างต้น องค์กรควรต้องมีการวางแผนการสร้างยุทธศาสตร์ที่เหมาะสมโดยดำเนินการตามขั้นตอนดังนี้

1. วิเคราะห์ศักยภาพขององค์กร หรือ SWOT Analysis เพื่อประเมินศักยภาพขององค์กร การประเมินอาจทำโดยผู้บริหาร ผู้ปฏิบัติงาน หรือประเมินร่วมกันระหว่างผู้บริหารและผู้ปฏิบัติ

2. จัดวางทิศทางขององค์กร หลังจากวิเคราะห์ศักยภาพขององค์กรควรมีการกำหนดเป้าหมาย วิสัยทัศน์ พันธกิจ ยุทธศาสตร์ และกลยุทธ์ขององค์กร

3. จัดทำร่างยุทธศาสตร์ ในขั้นตอนนี้อองค์กรที่ได้นำผลที่ได้จากการวิเคราะห์ จุดอ่อน จุดแข็ง โอกาส อุปสรรคหรือภัยคุกคามที่ได้จากการวิเคราะห์ศักยภาพขององค์กรจาก ขั้นตอนที่ 1 มาผนวกกับการจัดวางทิศทางขององค์กรในขั้นตอนที่ 2 มาจัดทำเป็นร่างยุทธศาสตร์โดย ยุทธศาสตร์หลัก ๆ ควรครอบคลุมใน 4 ประเด็น คือ

ยุทธศาสตร์ SO (Strengths + Opportunities) เป็นการจับคู่ระหว่าง จุดเด่นหรือจุดแข็งกับโอกาส ซึ่งเป็นปัจจัยเชิงบวกที่ผู้บริหารองค์กรควรใช้จุดแข็งและโอกาสร่วมกันเพื่อก่อให้เกิดความได้เปรียบในการแข่งขัน

ยุทธศาสตร์ ST (Strengths + Threats) เป็นการจับคู่ระหว่างจุดเด่นหรือจุดแข็งกับภัยคุกคาม โดยจุดเด่นเป็นปัจจัยเชิงบวกและภัยคุกคามเป็นปัจจัยเชิงลบที่ผู้บริหารองค์กร ควรนำจุดเด่นมาป้องกันภัยคุกคามหรือจัดการกับภัยคุกคามที่เกิดขึ้น

ยุทธศาสตร์ WO (Weaknesses + Opportunities) เป็นการจับคู่ระหว่าง จุดอ่อนกับโอกาส ซึ่ง W เป็นปัจจัยเชิงลบ แต่ O เป็นปัจจัยเชิงบวก ผู้บริหารองค์กรควรนำโอกาสมาสร้างประโยชน์ให้กับองค์กรหรือใช้โอกาสที่มีจัดการกับจุดอ่อน

ยุทธศาสตร์ WT (Weaknesses + Threats) เป็นการจับคู่ระหว่างจุดอ่อนกับภัยคุกคาม ซึ่งเป็นปัจจัยเชิงลบกับองค์กรทั้งคู่ ผู้บริหารองค์กรต้องใช้ยุทธศาสตร์ที่กำจัดจุดอ่อนและภัยคุกคามได้ในเวลาเดียวกัน หรือทั้งกำจัดจุดอ่อนและป้องกันภัยคุกคาม

4. การนำเสนอร่างยุทธศาสตร์ให้ผู้บริหารเห็นชอบ หรือขั้นตอนการขออนุมัติขั้น ต่อไปนี้ เป็นการนำเสนอร่างยุทธศาสตร์ ให้ผู้บริหารองค์กรหรือผู้มีอำนาจตัดสินใจได้พิจารณาถึงความเป็นไปได้และให้ความเห็นชอบก่อนจะมีการประกาศใช้หรือเผยแพร่

5. การประกาศใช้ยุทธศาสตร์หรือการนำเสนอต่อสาธารณชนหรือผู้เกี่ยวข้อง ขั้นตอนนี้เป็นการประกาศใช้แผนยุทธศาสตร์เพื่อให้สมาชิกในองค์กร สาธารณชน หรือผู้เกี่ยวข้องได้ รับรู้ รับทราบ เพื่อเป็นแนวทางปฏิบัติในการดำเนินการขององค์กรเพื่อขับเคลื่อนองค์กรไปสู่เป้าหมายตามที่ได้วางไว้

ขั้นตอนการจัดทำแผนยุทธศาสตร์กระทรวงมหาดไทย/สำนักงานปลัดกระทรวงมหาดไทย (สำนักงานปลัดกระทรวงมหาดไทย, 2557)

1. ขั้นตอนที่ 1 แต่งตั้งคณะกรรมการ/คณะทำงานจัดทำแผนยุทธศาสตร์ศึกษา วิเคราะห์ และทบทวนแนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐ ยุทธศาสตร์ชาติแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ แผนการ บริหารราชการแผ่นดิน นโยบายของรัฐบาล อำนาจหน้าที่ของหน่วยงาน และนโยบายหรือ

ยุทธศาสตร์อื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งการเทียบเคียงข้อมูลของสำนักงานปลัดกระทรวงอื่น เพื่อใช้เป็นแนวทางในการจัดทำแผนยุทธศาสตร์

2. ขั้นตอนที่ 2 จัดทำกรอบแนวคิดในการจัดทำแผนยุทธศาสตร์ให้มีความสอดคล้องเหมาะสม กับบริบทการเปลี่ยนแปลงในมิติต่าง ๆ

3. ขั้นตอนที่ 3 รับฟังความเห็น ข้อเสนอแนะและระดมความคิดเห็นจากผู้บริหาร/ผู้เชี่ยวชาญ/ ส่วนราชการระดับกรมและหน่วยงานรัฐวิสาหกิจในสังกัดกระทรวงมหาดไทย/หน่วยงานในสังกัดสำนักงานปลัดกระทรวงมหาดไทย/ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย เพื่อวิเคราะห์สภาพแวดล้อมขององค์กร กำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ ประเด็นยุทธศาสตร์เป้าประสงค์กลยุทธ์ตัวชี้วัด ค่าเป้าหมาย

4. ขั้นตอนที่ 4 ส่วนราชการระดับกรมและหน่วยงานรัฐวิสาหกิจในสังกัดกระทรวงมหาดไทย/หน่วยงานในสังกัดสำนักงานปลัดกระทรวงมหาดไทย กำหนดแผนงาน โครงการ กิจกรรมงบประมาณ และ รวบรวมข้อมูลเพื่อจัดทำแผนยุทธศาสตร์รวมทั้งประชุมคณะกรรมการ/คณะทำงานเพื่อพิจารณารายละเอียด ของร่างแผนยุทธศาสตร์

5. ขั้นตอนที่ 5 จัดส่งแผนยุทธศาสตร์ให้ส่วนราชการระดับกรมและหน่วยงานรัฐวิสาหกิจในสังกัดกระทรวงมหาดไทย/หน่วยงานในสังกัดสำนักงานปลัดกระทรวงมหาดไทย เพื่อใช้เป็นแนวทางในการดำเนินงานของหน่วยงานต่อไป

ขั้นตอนในการจัดทำแผนยุทธศาสตร์ (ดำรง วัฒนา, 2547) ประกอบด้วย

1. การวิเคราะห์สภาพ แวดล้อมภายในและภายนอก ซึ่งเป็นการวิเคราะห์เพื่อ ค้นหาจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค

2. การกำหนดวิสัยทัศน์ (Vision) เพื่อระบุสภาพในอนาคตและการดำเนินงานที่ต้องการจะสร้างให้เกิดขึ้นในอนาคต ซึ่งจะบอกความคาดหวังและความปรารถนาที่อยากจะให้ เกิดอะไรขึ้นตามเจตนารมณ์ที่มุ่งมั่นไว้

3. พันธกิจ (Mission) ที่แสดงถึงขอบข่ายหรือวิธีการในการดำเนินงานของ หน่วยงานที่จะปฏิบัติให้สำเร็จตามวิสัยทัศน์

4. ยุทธศาสตร์ เป็นการกำหนดวิสัยทัศน์ที่เกี่ยวข้องกับการตัดสินใจเชิงกลยุทธ์ในการกำหนดทิศทางขององค์กร

5. การกำหนดกลยุทธ์ (Tactic) เป็นแนวทางหรือวิธีการต่าง ๆ ที่จะนำองค์กร ไปสู่การบรรลุผลตามวิสัยทัศน์ที่กำหนดไว้

6. การแปลงกลยุทธ์ไปสู่การปฏิบัติ ต้องอาศัยแผนปฏิบัติการเป็นเครื่องมือที่ใช้เป็นแนวปฏิบัติสำหรับส่วนงานต่าง ๆ ที่เป็นไปอย่างสอดคล้องประสานกันทั้งในด้านทิศทางและจังหวะเวลา โดยมีองค์ประกอบดังนี้คือ ชื่อกลยุทธ์ แผนงานวัตถุประสงค์ที่จะใช้เป็นตัวชี้วัดความสำเร็จ

ชื่อโครงการ งาน กิจกรรมต่าง ๆ เป้าหมายหรือตัวชี้วัดความสำเร็จของโครงการ ระยะเวลาในการดำเนินการ ผู้รับผิดชอบในการดำเนินโครงการให้บรรลุผลสำเร็จ และงบประมาณ

กระบวนการจัดทำแผนยุทธศาสตร์ (วัฒนา วงศ์เกียรติรัตน์ และคณะ, 2548) นั้น มีขั้นตอนดังนี้

1. การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมทางยุทธศาสตร์ ซึ่งประกอบด้วย
 - 1.1 การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายใน (Internal Environment)
 - 1.2 การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายนอก (External Environment)
2. การจัดวางทิศทางขององค์การ ซึ่งประกอบด้วย
 - 2.1 การกำหนดวิสัยทัศน์ (Vision)
 - 2.2 การกำหนดภารกิจ (Mission)
 - 2.3 การกำหนดเป้าประสงค์ขององค์การ (Corporate Goal)
 - 2.4 การกำหนดวัตถุประสงค์ (Objectives)
 - 2.5 การกำหนดดัชนีชี้วัดผลงานระดับองค์การ (Organization's Key Performance Indicators, KPIs)
 - 2.6 การกำหนดยุทธศาสตร์ (Strategy)
3. การจัดทำแผนยุทธศาสตร์ เป็นการดำเนินการเพื่อให้ยุทธศาสตร์ที่ได้ถูกกำหนดขึ้นมีความเป็นรูปธรรม ปฏิบัติได้จริง อันจะนำไปสู่การบรรลุวิสัยทัศน์ ภารกิจ และเป้าประสงค์ขององค์การ โดยการจัดทำแผนยุทธศาสตร์นั้น ประกอบด้วย
 - 3.1 การวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และภัยคุกคามขององค์การ หรือที่นิยมเรียกกันว่าการทำ SWOT Analysis อันประกอบไปด้วยการวิเคราะห์จุดแข็ง (Strengths) การวิเคราะห์จุดอ่อน (Weakness) การวิเคราะห์โอกาส (Opportunities) และการวิเคราะห์ภัยคุกคาม (Threats) ขององค์การ
 - 3.2 การกำหนดประเด็นยุทธศาสตร์
 - 3.3 การกำหนดวัตถุประสงค์ (Objective) ในแต่ละประเด็นยุทธศาสตร์พร้อมทั้งหน่วยงานที่รับผิดชอบและหน่วยงานสนับสนุน
 - 3.4 การกำหนดดัชนีชี้วัดผลงานระดับองค์การและระดับหน่วยงาน (Strategic Plan's KPIs)
 - 3.5 กำหนดยุทธวิธี (Tactics) หรือแผนงานในการปฏิบัติ
 - 3.6 การกำหนดเป้าหมาย (Targets) ของแต่ละกิจกรรม (Activities) พร้อมกับดัชนีชี้วัดผลงานระดับแผนปฏิบัติการ (Action Plan's KPIs)

การวิเคราะห์สภาพแวดล้อม สามารถใช้เทคนิคต่าง ๆ ในการวิเคราะห์ ได้แก่ เทคนิค SWOT Analysis ใช้วิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในและภายนอก รูปแบบ McKinsey's 7-S Model ใช้วิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในองค์กร และรูปแบบสภาพแวดล้อมมหภาค (Macro Environment) เป็นรูปแบบการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายนอกองค์กร

ในการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในและภายนอก ด้วยเทคนิค SWOT Analysis ประกอบด้วย การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายใน ด้วยการประเมินจุดแข็งและจุดอ่อนของ องค์กร จากทรัพยากรภายในและสมรรถนะในการใช้ทรัพยากร และการวิเคราะห์สภาพแวดล้อม ภายนอก ด้วยการประเมินโอกาสและอุปสรรคขององค์กรจากสภาวะภายนอก ทั้งที่เป็น สภาพแวดล้อมทั่วไป และสภาพแวดล้อมของตัวงานจากภายนอก ที่เอื้อประโยชน์หรือเป็นอุปสรรคใน การดำเนินงาน ต่าง ๆ ซึ่งมีผลต่อความสำเร็จขององค์กร

สำหรับรายละเอียดและขอบเขตของคำว่า SWOT นั้น หมายถึง (คณิตดา บุญนาค, 2558) Strengths (S) จุดแข็ง หมายถึง จุดเด่นหรือข้อ ได้เปรียบที่องค์กรมีอยู่ จุดแข็งเป็นแหล่งที่มาของ ความสามารถที่จะนำมาพัฒนาเพื่อให้สามารถ แข่งขันกับคู่แข่งได้ กรอบในการวิเคราะห์ได้แก่ ความสามารถ จุดขาย ทรัพยากร ประสิทธิภาพ ความรู้ ข้อมูล ระบบการทำงาน การประสานงาน วัฒนธรรมองค์กร วิสัยทัศน์ เป้าหมาย เช่น บุคลากรมีความสามารถในการใช้ IT และมีความพร้อมที่จะพัฒนาในระดับที่สูงขึ้น ความน่าเชื่อถือ ขององค์กรเนื่องจากเป็นหน่วยงาน ของภาครัฐ การมี งบประมาณอย่างเพียงพอต่อการดำเนินงานตาม แผน มีวิธีการเฉพาะที่จะได้มาซึ่งทรัพยากรที่มี คุณภาพสูง เป็นต้น จุดแข็งขององค์กรต้องนำมาใช้ให้ เหมาะสมและควรดำรงไว้ เพื่อการเสริมสร้าง ความเข้มแข็งขององค์กร Weaknesses (W) จุดอ่อน หรือจุดด้อยซึ่งเป็นปัญหาข้อบกพร่องที่เกิดจาก สภาพแวดล้อมภายในองค์กรและทำให้องค์กร เสียเปรียบคู่แข่ง ดังนั้นองค์กรจึงควรปรับปรุงจุดอ่อน ให้ดีขึ้นหรือขจัดให้หมดไป อันจะเป็นประโยชน์ ต่อองค์กรและการดำเนินโครงการ กรอบในการ วิเคราะห์ ได้แก่ งบประมาณ บุคลากรที่มีความรู้ ความสามารถ ผลกระทบของกิจกรรม ความน่าเชื่อถือของข้อมูล แผนงาน ผู้นำ การบริหาร ระบบ และขั้นตอนการทำงาน เป็นต้น ยกตัวอย่างเช่น ขาดระบบการบริหารงานและการบริหารเงินที่เป็น มาตรฐาน ขาดการนำแผนงานไป ปฏิบัติ บุคลากรมี ความรู้จำกัดและไม่ได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง เป็นต้น Opportunities (O) เป็นการประเมินโอกาสใหม่ที่สามารถดำเนินการได้เพื่อให้องค์กรเติบโต และมีกำไร กรอบในการ วิเคราะห์ได้แก่ นวัตกรรม ความเปลี่ยนแปลงด้านต่าง ๆ กลยุทธ์การ ดำเนินงาน การร่วมมือใน เครือข่ายและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง การพัฒนาด้านเทคโนโลยี ยกตัวอย่าง เช่น นโยบายของรัฐและ กฎหมายเอื้อต่อการปฏิบัติการกิจ มีกฎระเบียบที่เอื้อต่อการขยายความ ร่วมมือกับองค์กรเครือข่าย สมาชิกในเครือข่ายมีความเข้มแข็ง เทคโนโลยีมี ความก้าวหน้า เป็นต้น ผู้บริหารที่ดีต้องแสวงหา โอกาสอยู่เสมอและใช้ประโยชน์จากโอกาสนั้น Threats (T) ข้อจำกัด อุปสรรคหรือปัจจัยที่คุกคาม

การดำเนินงานขององค์กรที่ทำให้ประสบความสำเร็จได้ยาก กรอบในการวิเคราะห์ได้แก่ ผลกระทบทางด้านสังคม เศรษฐกิจ การเมือง ผลกระทบจากกฎระเบียบ สิ่งแวดล้อม การพัฒนาทางเทคโนโลยี ความสามารถในการแข่งขัน การให้การสนับสนุนจากผู้บริหาร การขาดแคลนบุคลากรที่มีความเชี่ยวชาญมีความรู้ ความสามารถ การขาดแคลนงบประมาณ ยกตัวอย่างเช่น แนวทางหรือมาตรการตามนโยบายไม่ชัดเจนและเปลี่ยนแปลงบ่อย ขาดอำนาจ ทางการบริหารเพื่อขับเคลื่อนยุทธศาสตร์สู่การปฏิบัติ เทคโนโลยีมีการเปลี่ยนแปลงรวดเร็ว เป็นต้น องค์กรจำเป็นต้องปรับกลยุทธ์การดำเนินงานให้ สอดคล้องและพยายามขจัดอุปสรรคต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น

กล่าวโดยสรุปได้ว่าการจัดทำแผนกลยุทธ์ควรดำเนินการเป็นขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การสำรวจสภาพ โดยการจัดทำ SWOT Analysis ซึ่งเป็นวิธีการของการดำเนินงานเพื่อกำหนด จุดอ่อน จุดแข็ง โอกาสและอุปสรรค

ขั้นตอนที่ 2 การกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ วัตถุประสงค์และ เป้าหมาย เป็นการกำหนดความมุ่งหวัง ทิศทางและความสำเร็จในอนาคต

ขั้นตอนที่ 3 การกำหนดยุทธศาสตร์การดำเนินงาน เป็นการกำหนดมาตรการของการดำเนินงานอย่างเป็นระบบ

ขั้นตอน ที่ 4 การกำหนดภารกิจ เป็นการกำหนดงาน โครงการ กิจกรรมให้สอดคล้องกับภารกิจและสภาพ ปัญหา หรือสิ่งที่ต้องพัฒนา

แนวคิด และทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว

การท่องเที่ยว (Tourism) ตามความเข้าใจโดยทั่วไป หมายถึง การเดินทางของบุคคลหนึ่งจากอีกที่หนึ่งไปยังอีกที่หนึ่ง เพื่อพักผ่อน หรือติดต่อทางธุรกิจ โดยมีวัตถุประสงค์ที่แตกต่างกันไป (ฉลองศรี พิมพ์สมพงศ์, 2550) การท่องเที่ยวถือว่าการพักผ่อนอีกรูปแบบหนึ่งที่มีการนำกิจกรรมนันทนาการเข้าไปเกี่ยวข้องเพื่อให้ผู้เดินทาง เกิดการผ่อนคลายและมีความสุขระหว่างการเดินทางไปทำกิจกรรมจากที่หนึ่ง ซึ่งหมายถึงที่อยู่อาศัยไปยังที่หนึ่ง ที่ถือเป็นการท่องเที่ยวเพื่อเปลี่ยนบรรยากาศและสิ่งแวดล้อม เช่นการเดินทางไปชมสถานที่ท่องเที่ยว ไปเยี่ยมเพื่อน เยี่ยมญาติ หรือไปพักผ่อนหย่อนใจหรือใช้เวลาว่างเพื่อนทำกิจกรรมทางการกีฬา การพักผ่อนหย่อนใจ หรือการเดินทางไปศึกษาสภาพแวดล้อมธรรมชาติ รวมถึงการเดินทางไปประชุมเพื่อการประกอบธุรกิจ หรือการเดินทางเพื่อไปร่วมกิจกรรมทางธุรกิจสาขาอาชีพต่าง ๆ จะเห็นได้ว่า การท่องเที่ยวเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการเดินทางซึ่งมีการพัฒนามาจากรูปแบบการเดินทางเพื่อการดำรงชีพ การแสวงหาอาณานิคม การเดินทางเพื่อการพักผ่อน ดังนั้นกิจการด้านการท่องเที่ยวจึงมีการขยายตัวเป็นธุรกิจและเติบโตเป็นอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวที่มีความสำคัญต่อการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ

1. ความหมายของการท่องเที่ยว

จากการท่องเที่ยวเป็นกิจกรรมที่มีวิวัฒนาการมาจากการเดินทางของมนุษย์ โดยมีวัตถุประสงค์ของการเดินทางที่แตกต่างกัน มีการเปลี่ยนแปลงไปตามสภาพของสังคมความเป็นอยู่ที่ส่งเสริมให้คนได้มีการเดินทางที่สะดวกสบายและรวดเร็วขึ้น ทำให้การเดินทางท่องเที่ยวมากขึ้น และมีการให้ความหมายทางการท่องเที่ยวตามเงื่อนไขที่กำหนดไว้เป็นสากล 3 ประการ คือ

1. เป็นการเดินทางจากแหล่งที่ตนอาศัยอยู่ปกติไปยังที่อื่นเป็นการชั่วคราว
2. เป็นการเดินทางด้วยความสมัครใจไม่ได้มีการบังคับ
3. เป็นการเดินทางด้วยวัตถุประสงค์ใด ๆ ก็ตาม ที่มีค่าใช้จ่ายเพื่อการประกอบอาชีพหรือ

หารายได้

องค์การสหประชาชาติได้กำหนดเงื่อนไขของการท่องเที่ยวไว้ 3 ประการ ดังนี้

1. การเดินทางจากแห่งอาศัยปกติไปยังที่อื่นเป็นการชั่วคราว
2. การเดินทางด้วยความสมัครใจ
3. เป็นการเดินทางด้วยวัตถุประสงค์ใด ๆ ก็ตามที่มีค่าใช้จ่ายเพื่อประกอบอาชีพ หรือ

หารายได้ ซึ่งสอดคล้องกับความหมายของการท่องเที่ยว

ในปี พ.ศ. 2506 (ค.ศ. 1963) องค์การสหประชาชาติได้จัดประชุมว่าด้วยการเดินทางและการท่องเที่ยวระหว่างประเทศขึ้นที่กรุงโรม ประเทศอิตาลี และได้ให้คำจำกัดความของคำว่า “การท่องเที่ยว” ไว้ว่า “การเดินทางเพื่อความบันเทิงรื่นเริงใจ เยี่ยมญาติหรือการไปร่วมประชุมแต่มีค่าใช้จ่ายเพื่อประกอบอาชีพเป็นหลักฐานหรือไปพำนักอยู่เป็นการถาวร” ซึ่งองค์การการท่องเที่ยวโลก (World Tourism Organization หรือ WTO) มีการกล่าวถึงการท่องเที่ยว หมายถึง การเดินทางใด ๆ ก็ตามที่เป็นการเดินทางตามเงื่อนไขสากล 3 ประการ ดังนี้

ประการที่ 1 การเดินทางจากที่อยู่อาศัยปกติไปยังที่อื่นเป็นการชั่วคราว แต่ไม่ใช่ไปตั้งหลักแหล่งเป็นการถาวร

ประการที่ 2 การเดินทางนั้นเป็นไปได้ด้วยความสมัครใจ หรือความพึงพอใจของผู้เดินทางเอง ไม่ใช่เป็นการถูกบังคับ ไม่ใช่เพื่อทำสงคราม

ประการที่ 3 เป็นการเดินทางด้วยวัตถุประสงค์ใด ๆ ก็ตามที่ไม่ใช่ประกอบอาชีพ หรือหารายได้แต่เดินทางมาเพื่อการพักผ่อนหย่อนใจ เพื่อเยี่ยมเยียนญาติมิตร เพื่อความเบิกบาน บันเทิง รื่นรมย์เพื่อเล่นกีฬาต่าง ๆ เพื่อการประชุมสัมมนา เพื่อศึกษาหาความรู้ และเพื่อติดต่อธุรกิจ

สำหรับความหมายของการท่องเที่ยว มีนักวิชาการและองค์การที่เกี่ยวข้อง กล่าวถึงความหมายและคำนิยามไว้หลากหลาย ซึ่งก็มีความหมายในลักษณะคล้ายคลึงกัน ดังนี้

การท่องเที่ยว หมายถึง การออกเดินทางเพื่อการทำกิจกรรม หรือผ่อนคลายความเครียด แสวงหาประสบการณ์แปลกใหม่ โดยมีเงื่อนไขว่า การเดินทางนั้นเป็นการเดินทางเพียงชั่วคราว ผู้เดินทางจะต้องไม่ถูกบังคับให้เดินทาง (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2540)

พอนด์ (Pond, 1993) ได้สรุปว่า “การท่องเที่ยว หมายถึง กิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการ จัดบริการและการอำนวยความสะดวกเพื่อให้เกิดความสุขในการเดินทาง”

มิลล์ (Mill, 1990) ได้สรุปว่า “การท่องเที่ยว หมายถึง การจัดกิจกรรมทั้งหมดที่เกี่ยวกับการ สร้างความประทับใจ การบริการ และการสร้างความพึงพอใจให้กับนักท่องเที่ยว”

สติเวน (Stevens, 1985) ได้สรุปว่า “การท่องเที่ยว หมายถึง การเดินทางจากสถานที่หนึ่ง ไปสู่สถานที่หนึ่งโดยวิธีการและวัตถุประสงค์ในการเดินทางที่ต่างกันหรือบางครั้งเมื่อเดินทางแล้ว ไม่กลับมาสถานที่เดิม”

นิคม จารุมณี (2544) ได้ให้ความหมายของการท่องเที่ยวไว้ 3 ประการ คือ

ประการที่ 1 เป็นเดินทางจากแหล่งอาศัยไปยังอีกสถานที่หนึ่งเพื่อการชั่วคราว

ประการที่ 2 เป็นการเดินทางด้วยการอาสาและไม่มีการบังคับ

ประการที่ 3 เป็นการเดินทางเพื่อวัตถุประสงค์ในการพักผ่อน มิใช่เพื่อการหารายได้

เช่นเดียวกับ บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา (2548) กล่าวว่าไว้ว่า หมายถึง การเดินทางที่มีเงื่อนไข 3 ประการคือ

ประการที่ 1 เป็นการเดินทางจากแหล่งอาศัยปกติไปยังแหล่งที่อยู่อื่นโดยไม่มีการบังคับ หรือการรับจ้าง

ประการที่ 2 มีจุดมุ่งหมายในการเดินทางไปอยู่พำนักเป็นการชั่วคราว แล้วต้องเดินทาง กลับมายังแหล่งที่อยู่เดิม

ประการที่ 3 มีความมุ่งหมายในการเดินทางเพื่อความมุ่งหมายใดก็ได้ ที่มิใช่เพื่อ ประกอบอาชีพหรือหารายได้

ฉลองศรี พิมลสมพงศ์ (2550) ได้กล่าวถึงความหมายของการท่องเที่ยว (Tourism) ว่าหมายถึง การเดินทางเพื่อความเพลิดเพลิน และพักผ่อนหย่อนใจ เป็นการเดินทางที่มีเงื่อนไขสำคัญ 3 ประการ คือ

ประการที่ 1 เดินทางจากที่อยู่อาศัยปกติไปยังที่อื่นเป็นการชั่วคราว

ประการที่ 2 เดินทางด้วยความสมัครใจ

ประการที่ 3 เดินทางด้วยเพื่อวัตถุประสงค์ใดก็ได้ แต่มิใช่เพื่อประกอบอาชีพหรือ หารายได้

กนกวรรณ ดุงศรีแก้ว (2549) กล่าวว่า “เป็นการท่องเที่ยวที่มีความสัมพันธ์ระหว่างผู้เดินทาง บริการที่ใช้ในการเดินทาง และจุดหมายปลายทาง กล่าวอีกว่า การท่องเที่ยวคือการเดินทางจากอีกที่หนึ่งไปยังอีกที่หนึ่ง ด้วยจุดประสงค์ทางการท่องเที่ยว การพักผ่อน หรือติดต่อธุรกิจ โดยมีการพักผ่อนค้างแรม หรือไปกลับภายในวันดังกล่าว”

ชาตรี แก้วมา (2549) กล่าวว่า “การท่องเที่ยว (Tourism) หมายถึง การเดินทางจากที่หนึ่งไปยังอีกที่หนึ่ง ในระยะใกล้หรือไกล โดยไม่มีรายได้เกิดขึ้นระหว่างการเดินทางท่องเที่ยวในครั้งนั้น ๆ และไม่ใช่เพื่อการประกอบอาชีพหรือไปพำนักอยู่ประจำ แต่เดินทางเพื่อวัตถุประสงค์หลาย ๆ อย่าง เช่น เพื่อการพักผ่อน เพื่อหาความสนุกสนานเพลิดเพลิน เพื่อประชุมสัมมนา หรือติดต่อธุรกิจตลอดจนการเยี่ยมเยียนญาติมิตร

ศรัณญา เลิศมนไพโรจน์ (2550) ให้ความหมายของการท่องเที่ยวว่า หมายถึง “กิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการเคลื่อนไหวของการเดินทางของบุคคล จากที่อยู่อาศัยถาวรไปยังที่อยู่อาศัยชั่วคราว เพื่อวัตถุประสงค์ที่ไม่ใช่หารายได้ ซึ่งกิจกรรมดังกล่าวอาจก่อให้เกิดมนุษยสัมพันธ์ระหว่างบุคคลที่ร่วมเดินทาง (นักท่องเที่ยวหรือแขกผู้มาเยือน)”

2. ความสำคัญของการท่องเที่ยว

ปรีชา แดงโรจน์ (2544) ได้กล่าวถึงความสำคัญของการท่องเที่ยว ไว้เป็น 3 ด้านใหญ่ ๆ คือ

1. ด้านการพัฒนา (Development) โดยเมื่อเกิดการเดินทางเข้าไปถึงแหล่งท่องเที่ยวการพัฒนาความเจริญไปยังภูมิภาคนั้น ๆ อาทิ ระบบสาธารณูปโภค การคมนาคม โรงแรม ภัตตาคารและร้านค้า

2. ด้านเศรษฐกิจ (Economics) การท่องเที่ยวก่อให้เกิดรายได้ในรูปเงินตราประเทศเป็นจำนวนมากเมื่อเทียบกับการผลิตด้านอื่น ๆ โดยรายได้จากการท่องเที่ยวจะมีผลทวีคูณในการสร้างรายได้หมุนเวียนในระบบเศรษฐกิจเพิ่มขึ้น และจะทำให้ผลผลิตส่วนรวมของประเทศมีค่าทวีกว่า 2 เท่าตัว และการท่องเที่ยวช่วยกระตุ้นให้เกิดผลผลิตหมุนเวียนภายในประเทศและยังมีการกระจายรายได้ไปสู่ภูมิภาคทำให้เกิดการสร้างงาน สร้างอาชีพ ทั้งทางตรงและทางอ้อม นอกจากนี้ยังเป็นการลดอัตราการว่างงานทำให้ประชากรมีรายได้เพิ่มขึ้น ซึ่งมีผลต่อประเทศในเรื่องการเพิ่มขึ้นของรายได้รวมถึงรายได้ของรัฐบาลที่เพิ่มขึ้นในรูปของภาษีอากรประเภทต่าง ๆ

3. ด้านสังคม (Social) การท่องเที่ยวเป็นส่วนหนึ่งในการมนุษยสัมพันธ์ของมนุษย์ในการแลกเปลี่ยนวัฒนธรรม และสร้างความเป็นมิตรไมตรีและความเข้าใจอันดีระหว่างเจ้าของบ้านและแขกผู้มาเยือนโดยการท่องเที่ยวมีบทบาทในการพัฒนาสร้างความเจริญในสังคมให้กับท้องถิ่นนั้น ประชาชนก็มีวิถีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นตามลำดับ อีกทั้งการท่องเที่ยวยังก่อให้เกิดการอนุรักษ์ฟื้นฟูมรดกทางธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม หรือยังก่อให้เกิดความภาคภูมิใจและจิตสำนึกในการอนุรักษ์อีก

ด้วย นอกจากนี้การท่องเที่ยวยังช่วยขจัดปัญหาความเปลี่ยนแปลงของชุมชนเมืองกับชุมชนชนบทและที่สำคัญยังเป็นการประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวต่าง ๆ ให้เป็นที่รู้จักแก่ประชาชนทั่วไปหรือผู้ที่ไม่เคยเห็นมาก่อน

ความเห็นของ นิคม จารุมณี (2536) ได้สรุปบทบาท และความสำคัญของการท่องเที่ยวต่อการเมือง สังคม และเศรษฐกิจดังนี้

1. การท่องเที่ยวก่อให้เกิดรายได้ต่อประเทศ นับตั้งแต่ปี พ.ศ. 2525 เป็นต้นมา การท่องเที่ยว ก็ได้เข้ามาเป็นอันดับ 1 ของประเทศเปรียบเทียบกับรายได้จากการผลิตและส่งออกสินค้า

2. รายได้ที่มาจากการท่องเที่ยวมีส่วนในการสร้างความสมดุลในระเศรษฐกิจและสร้างเสถียรภาพให้สมดุลแก่การชำระเงิน

3. รายได้ที่มาจากการท่องเที่ยวเป็นรายได้ที่กระจายไปสู่ประชาชนในท้องถิ่น เกิดการจ้างงานสร้างอาชีพที่มั่นคง เช่น การผลิตสินค้าท้องถิ่นออกมาจำหน่ายให้อยู่ในรูปของสินค้า O-TOP หรือในแหล่งท่องเที่ยวอาจจะมีการจูงใจให้เที่ยวในชุมชน

4. การท่องเที่ยวมีบทบาทในการสร้างงาน สร้างอาชีพและชีวิตความเป็นอยู่ให้ดีขึ้นแก่คนในชุมชน เนื่องจากการท่องเที่ยวเป็นอุตสาหกรรมบริการที่จะต้องใช้คนเป็นผู้ให้บริการ โดยเฉพาะธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวโดยตรง เช่น โรงแรม ภัตตาคาร บริษัทนำเที่ยวและธุรกิจสายการบิน ส่วนธุรกิจทางอ้อมนั้นอาจจะเป็นการประกอบอาชีพเสริม เช่น งานหัตถกรรม สินค้า O-TOP เป็นต้น

5. การท่องเที่ยวมีบทบาทในการกระตุ้นการผลิต เพื่อตอบสนองความต้องการของผู้บริโภค อีกทั้งยังเป็นการนำเอาทรัพยากรของประเทศมาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด เนื่องจากนักท่องเที่ยวที่มีความต้องการที่จะท่องเที่ยวจึงทำให้เกิดการใช้จ่ายเงิน เพื่อตอบสนองความต้องการของตนเอง ทั้งการจ่ายค่าที่พัก ค่าเดินทาง หรือแม้แต่ค่าบริการอื่น ๆ ซึ่งเงินที่นักท่องเที่ยวได้จ่ายไปนั้นไม่ได้ตกอยู่เฉพาะกับค่าที่พัก แต่จะมีการกระจายรายได้ไปสู่เกษตรกรรายย่อยต่าง ๆ เมื่อสินค้าพื้นเมืองที่ผลิตออกมาขายเป็นของที่ระลึก และมีราคา แม้จะเป็นรายได้เล็ก ๆ น้อย ๆ แต่เมื่อรวมกันเป็นปริมาณมาก ๆ ก็จะเป็นรายได้ที่มีมูลค่ามากซึ่งส่งผลต่อการกระตุ้นการผลิตที่เรียกว่า Multiplier Effect ทางการท่องเที่ยวซึ่งมีค่าสูงมากเมื่อเทียบกับการผลิตในอุตสาหกรรมอื่น ๆ

6. การท่องเที่ยวเป็นอุตสาหกรรมที่ไม่มีขีดจำกัดในการจำหน่าย เมื่อเทียบกับสินค้าในอุตสาหกรรมอื่น ๆ เนื่องจากสถิติที่ผ่านมาจำนวนนักท่องเที่ยวของโลกได้เพิ่มสูงขึ้นอย่างรวดเร็วจึงทำให้เกิดการเดินทางท่องเที่ยวไปยังสถานที่ต่าง ๆ ของโลก อีกทั้งวิวัฒนาการของระบบการขนส่งที่แพร่หลายจึงทำให้ค่าใช้จ่ายในการเดินทางถูกลง การเดินทางท่องเที่ยวจึงไม่ได้จำกัดเฉพาะผู้มีรายได้สูงเท่านั้น ดังนั้นการท่องเที่ยวจึงถือได้ว่าเป็นเรื่องเกี่ยวกับความพึงพอใจของแต่ละบุคคล องค์การสหประชาชาติได้ประกาศว่า “การเดินทางท่องเที่ยวเป็นสิทธิมนุษยชนอย่างหนึ่งที่รัฐพึงสนับสนุน”

7. การท่องเที่ยวไม่มีขีดจำกัดในเรื่องการผลิต เพราะการท่องเที่ยวไม่ต้องพึ่งดินฟ้าอากาศ เหมือนกับอาชีพเกษตรกรรม สำหรับผลผลิตของการท่องเที่ยวที่เสนอขายให้กับนักท่องเที่ยว คือ ความสวยงามของธรรมชาติ หาดทราย ชายทะเล ป่าไม้ ภูเขา น้ำตก สภาพอากาศและความสวยงามจากมนุษย์สร้างขึ้น เช่น พระราชวัง วัดวาอาราม โบราณสถาน อาคารบ้านเรือนที่อยู่อาศัย ตลอดจนขนบทำเนียมประเพณี วิถีชีวิต และความเป็นอยู่ของประชาชน เช่น ตลาดน้ำ ประเพณีต่าง ๆ ซึ่งสิ่งเหล่านี้มีความยั่งยืนในตัวเอง ไม่เปลี่ยนแปลงตามสภาพฝนฟ้าอากาศ อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวจึงได้รับการสนับสนุนและกระตุ้นจากองค์การท่องเที่ยวอย่างจริงจังที่จะให้ประเทศที่กำลังพัฒนาและหันมาใช้อุตสาหกรรมท่องเที่ยวให้เป็นประโยชน์มากขึ้น

8. การท่องเที่ยวเป็นตัวช่วยในการสนับสนุนฟื้นฟูและอนุรักษ์ศิลปะ วัฒนธรรม และประเพณีซึ่งเป็นสิ่งดึงดูดที่ทำให้นักท่องเที่ยวอยากจะมาเยือน เพราะวิถีชีวิตของคนไทยนั้นมีความเป็นมาตั้งแต่อดีตสืบเนื่องมาเป็นเวลานานหลายร้อยปี เป็นมรดกตกทอดจนถึงปัจจุบันจึงทำให้เกิดเป็นเอกลักษณ์ขึ้นมา และควรค่าแก่การเผยแพร่ให้คนที่ไม่เคยพบเห็นได้รู้จัก

9. การท่องเที่ยวสามารถสร้างสรรค์ความเจริญไปสู่ภูมิภาคต่าง ๆ ได้ เมื่อเกิดการเดินทางที่จะท่องเที่ยว ก็จะต้องมีปัจจัยสนับสนุนต่าง ๆ ที่คอยอำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยว เช่น โรงแรม ภัตตาคาร จึงเป็นการสร้างความเจริญให้แก่ท้องถิ่น

10. การท่องเที่ยวเป็นสิ่งที่ช่วยสร้างความปลอดภัยให้แก่พื้นที่นั้น เนื่องจากสถานที่ใดถูกให้พัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวขึ้นมาแล้ว ก่อนที่นักท่องเที่ยวจะเดินทางไปท่องเที่ยวจะต้องมั่นใจว่าสถานที่นั้นที่ตนจะเดินทางไปเยือนต้องปลอดภัย ฉะนั้นสถานที่ท่องเที่ยวใดมีนักท่องเที่ยวเข้าไปเยือนแสดงว่าสถานที่นั้นย่อมมีความปลอดภัย

3. อุตสาหกรรมการท่องเที่ยว

อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวเป็นอุตสาหกรรมบริการที่ก่อให้เกิดประโยชน์ต่อระบบเศรษฐกิจของประเทศ เป็นอุตสาหกรรมที่นำรายได้ให้แก่ประเทศ สำหรับความหมายของคำว่า อุตสาหกรรมการท่องเที่ยว ตามพระราชบัญญัติการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย พ.ศ. 2522 มาตรา 4 ได้ให้ความหมายของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวไว้ว่า หมายถึง อุตสาหกรรมที่จัดให้มีหรือให้บริการเกี่ยวกับการท่องเที่ยวทั้งภายในและภายนอกราชอาณาจักรโดยมีค่าตอบแทนและหมายรวมถึง

1. ธุรกิจนำเที่ยว
2. ธุรกิจโรงแรมนักท่องเที่ยว
3. ธุรกิจภัตตาคาร สถานบริการ และสถานที่ตากอากาศสำหรับนักท่องเที่ยว
4. ธุรกิจการขายของที่ระลึกหรือสินค้าสำหรับนักท่องเที่ยว
5. ธุรกิจการกีฬาสำหรับนักท่องเที่ยว

6. การดำเนินงานนิทรรศการงานแสดงงานออกร้าน โฆษณาเผยแพร่ หรือการดำเนินงานอื่นใดโดยมีความมุ่งหมายเพื่อชักนำหรือส่งเสริมให้มีการเดินทางท่องเที่ยว

ชุดิมา รุ่งประพันธ์ (2549) ได้ให้ความหมายของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวว่าหมายถึง “อุตสาหกรรมที่มีการดำเนินงานในธุรกิจขนาดใหญ่ ประกอบด้วยธุรกิจหลากหลายประเภทเพื่อให้บริการแก่นักท่องเที่ยว ทั้งอุตสาหกรรมท่องเที่ยวทางตรงและทางอ้อม ซึ่งต้องใช้การบริหารธุรกิจที่ต้องมีการจัดการวางแผนขององค์กร การดำเนินการ การประเมินผล และการพัฒนา ซึ่งใช้งบประมาณจำนวนมาก”

บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา (2548) กล่าวว่า อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวเป็นอุตสาหกรรมที่ควบคุมคุณภาพและมาตรฐานการผลิตได้ยาก เนื่องจากมีปัจจัยทั้งภายในและภายนอกที่ไม่สามารถคาดการณ์และเปลี่ยนแปลงได้เสมอทั้งยังได้กล่าวถึงลักษณะของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวไว้ดังนี้

1. เป็นอุตสาหกรรมที่จับต้องไม่ได้
2. ไม่สามารถจัดส่งให้แก่ผู้ซื้อถึงที่
3. ไม่มีขีดจำกัดในการผลิตและจัดจำหน่าย
4. ควบคุมคุณภาพและมาตรฐานของการผลิตได้ยาก
5. มีลักษณะสูญเสีย
6. เป็นอุตสาหกรรมที่มีอุปสงค์ไม่แน่นอน
7. เป็นอุตสาหกรรมที่ใช้แรงงานมาก

จากความหมายของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวที่กล่าวมาในข้างต้น นั้นอาจกล่าวได้ว่า อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวเป็นอุตสาหกรรมที่มีการบริการ ที่มีความเชื่อมโยงเกี่ยวข้องกับงานบริหารหลาย ๆ อย่างเข้าด้วยกัน

4. องค์ประกอบของการท่องเที่ยว

การท่องเที่ยวเป็นกระบวนการทางสังคมและ เศรษฐกิจโดยมีความสัมพันธ์โยงใยระหว่าง นักท่องเที่ยว การบริการในการเดินทางท่องเที่ยว และจุดหมายปลายทาง องค์ประกอบของการท่องเที่ยวมี 3 ด้าน ได้แก่ แหล่งท่องเที่ยว (Tourism Resource) บริการการท่องเที่ยว (Tourism Service) และตลาดการท่องเที่ยว (Tourism Market) ซึ่งแต่ละองค์ประกอบหลักจะมีองค์ประกอบย่อยที่มีความสัมพันธ์กันดังนี้ (สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย, 2540)

1. แหล่งท่องเที่ยว (Attractions) แหล่งท่องเที่ยวนับว่าเป็นทรัพยากรที่สำคัญเป็นองค์ประกอบด้านอุปทานการท่องเที่ยว (Supply) ซึ่ง ปีเตอร์ (Peter, 1969 อ้างใน การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2540) ได้จัดหมวดหมู่ของแหล่งท่องเที่ยวเป็น 5 ประเภท ดังนี้คือ

1.1 แหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม (Culture Attractions) เป็นแหล่งท่องเที่ยวซึ่งแสดงออกถึงประเพณีต่าง ๆ (Traditional Attractions)

1.2 แหล่งท่องเที่ยวตามสภาพธรรมชาติ (Scenic Attractions) ซึ่งแสดงถึงความงดงามในรูปแบบต่าง ๆ ของภูมิประเทศ

1.3 แหล่งท่องเที่ยวประเภทที่ให้ความบันเทิง (Entertainment Attractions)

1.4 แหล่งท่องเที่ยวอื่น ๆ ที่มีลักษณะเฉพาะตัว (Specific Attractions)

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (2540 ก) ได้จำแนกแหล่งท่องเที่ยวออกเป็น 3 ประเภท คือ แหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติ แหล่งท่องเที่ยวประวัติศาสตร์ โบราณคดีและแหล่งท่องเที่ยวศิลปวัฒนธรรม ส่วนแหล่งท่องเที่ยวที่ให้ความบันเทิงนั้น จัดเป็นส่วนหนึ่งในสถานบริการนักท่องเที่ยว เช่นเดียวกับ วิมล โรจนพันธุ์ และคณะ (2548) ซึ่งได้แบ่งแหล่งท่องเที่ยวออกเป็น 3 ประเภทคือ แหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมและวิถีชีวิต แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ(Natural Attractions) และแหล่งท่องเที่ยวที่มนุษย์สร้างขึ้น (Manufactured Attractions)

2. บริการการท่องเที่ยว (Tourism Service) บริการที่รองรับการท่องเที่ยวเป็นองค์ประกอบด้านอุปทาน (Supply) ประเภทหนึ่ง ซึ่งไม่ได้เป็นจุดหมายปลายทางของนักท่องเที่ยว แต่เป็นบริการที่ตอบสนองความต้องการให้ความสะดวกสบายแก่นักท่องเที่ยวซึ่งเป็นสิ่งดึงดูดใจของนักท่องเที่ยวได้ เช่นการบริการที่สำคัญได้แก่ การคมนาคม สถานที่พักแรม อาหารและเครื่องดื่ม แหล่งจำหน่ายสินค้า การบริการนำเที่ยวและมัคคุเทศก์ แหล่งบันเทิง และกิจกรรมและบริการอื่น ๆ ทั้งนี้รวมถึงโครงสร้างและสาธารณูปโภคพื้นฐานอื่น ๆ ด้วย

3. การตลาดท่องเที่ยว (Tourism Marketing) เป็นการแสดงออกของอุปสงค์ (Tourism Demand) ซึ่งมีความต้องการที่จะเดินทางท่องเที่ยวจากที่หนึ่งไปยังอีกที่หนึ่ง เพื่อพักผ่อนหรือเพื่อประกอบธุรกิจต่าง ๆ อีกทั้งการท่องเที่ยวมักจะเน้นที่ตัวนักท่องเที่ยวเอง หรือรวมถึงการส่งเสริมการขายและพัฒนาการให้บริการแก่นักท่องเที่ยวด้วย

จากองค์ประกอบทั้ง 3 ด้าน ซึ่งมีความสัมพันธ์กันและกัน และความสัมพันธ์ระหว่างระบบจะเกิดขึ้นได้ เมื่อนักท่องเที่ยวได้ใช้ประโยชน์จากทรัพยากรการท่องเที่ยวและบริการที่เกี่ยวข้อง โดยปกติแล้วทรัพยากรทางการท่องเที่ยวจะใช้ไม่วันหมด เพราะการใช้ทรัพยากรจากการเที่ยวนั้น จะต้องใช้ความรู้สึกในการสัมผัส โดยไม่มีการเคลื่อนย้ายทรัพยากรเหล่านั้น อย่างไรก็ตามการใช้ทรัพยากรทางการท่องเที่ยวหลายคนอาจจะไม่ได้คำนึงถึงผลเสียหรือผลกระทบที่เกิดขึ้นกับทรัพยากรเหล่านั้นดังนั้นจึงเกิดรวมกลุ่มของชาวบ้านในชุมชนที่จะร่วมมือกันในการอนุรักษ์ทรัพยากรในท้องถิ่นเพื่อให้ชนรุ่นหลังได้ชื่นชม

นอกจากนั้นสภาที่ปรึกษาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ได้สรุปองค์ประกอบการท่องเที่ยวไว้อย่างน้อย 6 ประเภท ดังนี้

1. ผู้มาเยือน (Visitor) หมายความว่ารวมถึง “นักท่องเที่ยว” (Tourist) ที่เดินทางเข้ามาพักค้างคืนและ “นักท่องเที่ยว” (Excursionist) ที่เดินทางเข้ามาแต่ไม่ได้พักค้างคืน
2. แหล่งท่องเที่ยวหรือทรัพยากรการท่องเที่ยว ทั้งที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ และแหล่งท่องเที่ยวที่มนุษย์สร้างขึ้น แหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญทางโบราณคดี ประวัติศาสตร์และศาสนา ลักษณะสถาปัตยกรรม ศิลปวัฒนธรรมและวิถีชีวิตของชุมชน ตลอดจนกิจกรรมและประเพณีต่าง ๆ ที่มนุษย์สร้างขึ้น ซึ่งเป็นตัวดึงดูดให้เกิดการท่องเที่ยวทั้งสิ้น
3. โครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวก และบริการด้านการท่องเที่ยว เพื่อให้ให้นักท่องเที่ยวสามารถใช้ในการติดต่อสื่อสารกัน สะดวก รวดเร็วและปลอดภัย ประหยัดเวลาและตอบสนองความต้องการได้
4. องค์การภาครัฐซึ่งมีนโยบายสนับสนุน และส่งเสริมการท่องเที่ยว ในขณะเดียวกันก็ดูแลรักษาระมัตระวังไม่ให้เกิดการท่องเที่ยวส่งผลกระทบต่อหรือทำความเสียหายให้แก่สิ่งแวดล้อม สังคมวัฒนธรรมประเพณี และคุณภาพชีวิตของชุมชน
5. องค์การภาคเอกชน ที่ดำเนินธุรกิจหลากหลายเพื่อให้บริการและอำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยว ให้เกิดความพึงพอใจ ประทับใจ และสนใจเดินทางกลับมาท่องเที่ยวอีก
6. ประชาชนในท้องถิ่นหรือในแหล่งท่องเที่ยวซึ่งเป็นเจ้าของทรัพยากรการท่องเที่ยวหรือเป็นผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในอุตสาหกรรมท่องเที่ยว และมีส่วนสร้างความประทับใจหรือไม่ประทับใจให้กับนักท่องเที่ยวจากองค์ประกอบข้างต้นทางการท่องเที่ยวแล้ว ยังมีองค์ประกอบภายนอกอื่น ๆ ที่มีส่วนช่วยในการกระตุ้นให้เกิดการสนับสนุนการส่งเสริมทางการท่องเที่ยว จากที่กล่าวข้างต้นได้สะท้อนให้เห็นถึงความสำคัญของการจัดการทางการท่องเที่ยวให้ประสบผลสำเร็จได้ โดยมีการบริหารจัดการที่ดีเป็นระบบ เพื่อให้เป็นกลไกในการพัฒนาการท่องเที่ยวให้เกิดความยั่งยืนและสามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวมายังสถานที่ดังกล่าวได้

5. นักท่องเที่ยว

พระราชบัญญัติการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย พ.ศ. 2522 มาตรา 4 นิยามคำว่า นักท่องเที่ยวหมายถึง บุคคลที่เดินทางจากท้องที่อันเป็นถิ่นที่อยู่ปกติของตนไปยังท้องที่อื่นเป็นการชั่วคราวด้วยความสมัครใจและด้วยวัตถุประสงค์อันมิใช่เพื่อประกอบอาชีพหรือหารายได้ (สงวน สุทธิเลิศอรุณ, 2542)

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (2540ข) กล่าวว่า นักท่องเที่ยว หมายถึง บุคคลที่เดินทางจากท้องที่ที่อยู่ปกติของตนไปยังท้องที่อื่นอันเป็นการชั่วคราวด้วยความสมัครใจและวัตถุประสงค์อันมิใช่เพื่อประกอบอาชีพหรือหารายได้สำหรับประเภทของนักท่องเที่ยวได้กำหนดไว้ 3 ประเภท ดังนี้

1. นักท่องเที่ยวระหว่างประเทศที่ค้างคืน หมายถึง ชาวต่างประเทศที่เดินทางไปเยือนประเทศในประเทศหนึ่งและพำนักอยู่ตั้งแต่ 24 ชั่วโมงขึ้นไป (ไม่น้อยกว่า 1 คืนและไม่มากกว่า 60 วัน)โดยมีวัตถุประสงค์ในการเดินทางที่มีใช้ประกอบอาชีพเพื่อหารายได้
2. นักท่องเที่ยวภายในประเทศที่ค้างคืน หมายถึง กลุ่มผู้เดินทางเฉพาะในเขตประเทศไทย
3. นักท่องเที่ยวที่ไม่ได้ค้าง หมายถึง บุคคลที่เดินทางมาเยือนชั่วคราวโดยมีเวลาพำนักในประเทศที่มาเยือนน้อยกว่า 24 ชั่วโมง และไม่พักค้างคืน

จากความหมายข้างต้น นักท่องเที่ยว (Tourism) คือผู้มาเยือนชั่วคราวที่มาพักอาศัยอย่างน้อย 24 ชั่วโมง ในประเทศที่มาเยือนและมีเหตุจูงใจในการมาเยือน โดยมีจุดประสงค์ดังนี้

1. เพื่อการพักผ่อน เพื่อความเพลิดเพลิน เพื่อสุขภาพ เพื่อการศึกษา การกีฬา และการประกอบพิธีกรรมทางศาสนา
2. เพื่อจัดทำดำเนินธุรกิจ การปฏิบัติการกิจที่ได้รับการมอบหมาย การปฏิบัติเกี่ยวกับครอบครัวและการประชุมต่าง ๆ

แนวคิด และทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวโดยชุมชน

การท่องเที่ยวโดยชุมชน (Community-based Tourism: CBT) เป็นรูปแบบการท่องเที่ยวที่มีลักษณะเฉพาะตัว แตกต่างอย่างสิ้นเชิงจากการท่องเที่ยวโดยทั่วไป ซึ่งผู้ที่จะนำแนวคิดนี้ไปปฏิบัติควรต้องทำความเข้าใจถึงเบื้องหลังความหมาย ความคิด หลักการ และองค์ประกอบที่สำคัญของการท่องเที่ยวโดยชุมชน

1. ความหมายของการท่องเที่ยวโดยชุมชน

การนำเสนอการท่องเที่ยวอันเป็นทางเลือกใหม่นี้มีชื่อเรียกอย่างหลากหลายเช่น Green Tourism, Bio Tourism, Sustainable Tourism, Conservation Tourism, Responsible Tourism และการจัดการท่องเที่ยวที่นิยมและแพร่หลายที่สุดในเวลานี้และมียุทธศาสตร์ความหมายที่เข้าใกล้กับการท่องเที่ยวโดยชุมชนมากที่สุด คือ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (Ecotourism) และบางครั้งอาจเรียกว่า การท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชน (Community-based Ecotourism)

สายรุ้ง ดินโคกสูง (2549) ได้อธิบายการท่องเที่ยวในชุมชนว่าเป็นการเปิดหมู่บ้านให้นักท่องเที่ยวเข้ามาหาประสบการณ์พักผ่อนหย่อนใจกับธรรมชาติ ก่อให้เกิดการจับจ่ายใช้สอยภายในหมู่บ้าน โดยประชาชนในหมู่บ้านเป็นผู้ดำเนินการจัดรูปแบบการให้บริการแก่นักท่องเที่ยวตามแนวทางที่เหมาะสมกับทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชนได้อย่างยั่งยืนและมีประสิทธิภาพ และได้สรุปภาพรวมของการท่องเที่ยวโดยชุมชนว่าปัจจัยภายในที่จะทำให้การท่องเที่ยวโดยชุมชนประสบความสำเร็จคือ ชาวบ้านมีจุดประสงค์ร่วมกัน ความรักและหวงแหนทรัพยากรของชุมชน การมีผู้นำที่มาจากการเลือกตั้ง ความเป็นเครือญาติการบริหารจัดการที่โปร่งใสยุติธรรมและการให้สมาชิกมีส่วนร่วมในกระบวนการจัดการ ส่วนปัจจัยภายนอกที่จะทำให้การท่องเที่ยวโดยชุมชนประสบความสำเร็จ คือการศึกษาดูงาน กฎระเบียบ รัฐและบริษัทเอกชนให้การสนับสนุนและการได้รับการยอมรับจากนักท่องเที่ยว ทั้งนี้ต้องสร้างจิตสำนึก แก่ชุมชน สร้างงานสร้างอาชีพแก่ชาวบ้าน การพัฒนาแบบเป็นกลุ่ม การรักษาสถาปัตยกรรมร่วมกันของชาวบ้านและ ทำให้ชุมชนมีความผูกพันอยู่กับธรรมชาติจึงจะทำให้ชุมชนเข้มแข็งและสามารถพึ่งตนเองได้

สินธุ์ สโรบล (2546) ได้กล่าวถึง การท่องเที่ยวชุมชน เป็นการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน เป็นคนกำหนดทิศทางการท่องเที่ยว หมายถึง จัดการโดยชุมชน ตอบสนองความต้องการของชุมชน โดยคำนึงถึงความยั่งยืนในเรื่องสิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรม ไม่ใช่เป็นเพียงองค์ประกอบหนึ่งของการท่องเที่ยวเท่านั้นจากที่กล่าวมาสามารถสรุปได้ว่า “การท่องเที่ยวชุมชน” หมายถึง การท่องเที่ยวรูปแบบหนึ่งที่เน้นถึงความยั่งยืนของสิ่งแวดล้อม สังคมและวัฒนธรรม ดำเนินการโดยชุมชนชุมชนเป็นเจ้าของทรัพยากรและเป็นผู้มีส่วนได้ส่วนเสียจากการท่องเที่ยว รวมถึงมีลักษณะเหมือนกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ที่เน้นในเรื่องของสิ่งแวดล้อม

วีระพล ทองมา และประเจต อำนาจ (2547) ได้ให้ความหมายของการท่องเที่ยวโดยชุมชนไว้ว่า “เป็นเรื่องของการเรียนรู้ร่วมกันของคนในชุมชนท้องถิ่นและผู้มาเยือน ในการที่จะดูแลรักษาทรัพยากรด้านต่าง ๆ ของชุมชน ที่มีอยู่แล้วตลอดจนเป็นเครื่องมือในการพัฒนาชุมชนให้เกิดความยั่งยืน อันเกิดจากการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนใน ชุมชน เพื่อประโยชน์แก่ชุมชน”

พิมพ์ระวี โรจน์รุ่งสัจย์ (2553) ได้นิยามการท่องเที่ยวโดยชุมชน คือ “การท่องเที่ยวที่ชุมชนเป็นผู้กำหนดกระบวนการ ทิศทาง และรูปแบบการท่องเที่ยวของตนเอง ชาวบ้านทุกคนเป็นเจ้าของทรัพยากรท้องถิ่นนั้น ๆ และมีส่วนได้ส่วนเสียที่เกิดจากการท่องเที่ยว”

สรุปได้ว่า การท่องเที่ยวโดยชุมชน คือ การท่องเที่ยวที่คำนึงถึงความยั่งยืนของสิ่งแวดล้อม สังคม และวัฒนธรรมของชุมชน กำหนดทิศทางโดยชุมชน จัดการโดยชุมชน เพื่อชุมชน และชุมชนมีบทบาทเป็นเจ้าของในการจัดการ ดูแล เพื่อให้เกิดการเรียนรู้แก่ผู้มาเยือน

2. หลักการของการท่องเที่ยวโดยชุมชน

การกำหนดหลักการนี้เป็นไปเพื่อให้เห็นจุดยืนของการท่องเที่ยวโดยชุมชน ที่ใช้การท่องเที่ยวเป็นเครื่องมือในการพัฒนาชุมชน ได้แก่ (พจนา สวนศรี, 2546)

1. ชุมชนเป็นเจ้าของ
2. ชาวบ้านเข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจและกำหนดทิศทาง
3. ส่งเสริมความภาคภูมิใจในตนเอง
4. ยกระดับคุณภาพชีวิต
5. มีความยั่งยืนด้านสิ่งแวดล้อม
6. คงเอกลักษณ์และวัฒนธรรมท้องถิ่น
7. ก่อให้เกิดการเรียนรู้ระหว่างคนต่างวัฒนธรรม
8. เคารพในวัฒนธรรมที่แตกต่างและศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์
9. เกิดผลตอบแทนที่เป็นธรรมแก่คนท้องถิ่น
10. มีการกระจายรายได้สู่สาธารณะประโยชน์ของชุมชน

การที่จะให้ชุมชนดำเนินการท่องเที่ยวตามหลักการดังกล่าวข้างต้นมีความจำเป็นที่จะต้องเตรียมความพร้อมและสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนในการจัดการท่องเที่ยว ในขณะเดียวกันก็ต้องรณรงค์กับคนในสังคมให้เห็นความแตกต่างของการท่องเที่ยวโดยชุมชนกับ การท่องเที่ยวทั่วไป กระตุ้นให้เห็นความสำคัญและการเป็นนักท่องเที่ยวแบบการท่องเที่ยวโดยชุมชนให้มากขึ้นเพื่อสร้างการรับรู้และความเข้าใจต่อบทบาทของชุมชนท้องถิ่นในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสืบสานวัฒนธรรมดั้งเดิม

3. ความสำคัญของการท่องเที่ยวโดยชุมชน

พิมพ์ระวี โรจน์รุ่งสัจย์ (2553) กล่าวว่า การท่องเที่ยวโดยชุมชนมีความสำคัญหลายด้าน คือ

1. มีความสำคัญต่อการวางแผนทางการท่องเที่ยวเนื่องจากการที่จะทำการพัฒนาการท่องเที่ยวไปให้ได้อย่าง ยั่งยืนต้องมีกระบวนการที่มีชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมโดยเฉพาะการวางแผนเพื่อดำเนินการการท่องเที่ยวของชุมชนของตน และในการวางแผนระดับประเทศก็ควรที่จะคำนึงถึงชุมชนเป็นพื้นฐาน เช่น ลักษณะแวดล้อมความเหมาะสม โดยภาพรวม เป็นต้น
2. มีความสำคัญต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน เนื่องจากการริเริ่มการท่องเที่ยวโดยชุมชนควรเกิดจากความสมัครใจของชุมชนเป็นหลักก่อนเป็นสิ่งแรกและให้ชุมชนเกิดความรู้ความเข้าใจเรื่องของการบริหารจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน เพื่อการมีส่วนร่วมอย่างถูกต้องทิศทางและผลประโยชน์จากการท่องเที่ยวควรกระจายสู่ชุมชนอย่างยุติธรรม ความยั่งยืนที่เกิดขึ้นนั้นจะเกิดได้ทั้งในด้านเศรษฐกิจสังคมและสิ่งแวดล้อมของชุมชน

3. มีความสำคัญต่อองค์กรในทุกระดับคือโลกกลุ่มประเทศ ภูมิภาคเนื่องจากการบริหารจัดการการท่องเที่ยว ควรที่จะได้รับความร่วมมือจากผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่ายและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในทุกระดับ ซึ่งเห็นได้ชัดเจนในรูปแบบขององค์กรตั้งแต่ระดับโลกจนถึงระดับท้องถิ่น ซึ่งให้ความสำคัญต่อการมีส่วนร่วมของชุมชนในด้านของการบริหารจัดการการท่องเที่ยว เนื่องจากเข้าใจว่าการท่องเที่ยวจะสำเร็จไปได้ยากหากขาดความร่วมมือจากชุมชนอย่างแท้จริง

4. เป็นรายได้ที่สำคัญสู่ชุมชนโดยเฉพาะประเทศกำลังพัฒนา ประเทศยากจน ความสำคัญของการท่องเที่ยวโดยชุมชนที่หลาย ๆ ประเทศมองเป็นหลัก โดยเฉพาะประเทศที่กำลังพัฒนา คือ การนำรายได้มาสู่ชุมชนไม่ว่าจะเป็นในรูปแบบของรายได้หลักหรือรายได้เสริม เพื่อที่จะได้รับความร่วมมือจากชุมชน ทั้งนี้ต้องเกิดการบริหารจัดการและการกระจายผลประโยชน์ต่อชุมชนอย่างยุติธรรม

4. องค์ประกอบของการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน

องค์ประกอบหลักของ CBT มีอยู่ 4 ด้าน กล่าวคือ 1) ทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรม 2) องค์กรชุมชน 3) การจัดการ 4) การเรียนรู้ ประเด็นสำคัญของแต่ละองค์ประกอบของ CBT ได้แก่ (พจนานวน สวนศรี, 2546)

1. ด้านทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรม ชุมชนมีฐานทรัพยากรธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์ และมีวิถีการผลิตที่พึ่งพาและใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืนชุมชนมีวัฒนธรรมประเพณีที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น

2. ด้านองค์กรชุมชน ชุมชนมีระบบสังคมที่เข้าใจกันมีปราชญ์หรือผู้มีความรู้ และทักษะในเรื่องต่าง ๆ หลากหลาย ชุมชนรู้สึกเป็นเจ้าของและเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนา

3. ด้านการจัดการ มีกฎ-กติกาในการจัดการสิ่งแวดล้อม วัฒนธรรม และการท่องเที่ยวมีองค์กรหรือกลไกในการทำงานเพื่อจัดการการท่องเที่ยว และสามารถเชื่อมโยงการท่องเที่ยวกับการพัฒนาชุมชนโดยรวมได้ มีการกระจายผลประโยชน์ที่เป็นธรรม มีกองทุนที่เอื้อประโยชน์ต่อการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของชุมชน ด้านการเรียนรู้ ลักษณะของกิจกรรมการท่องเที่ยวสามารถสร้างการเรียนรู้ และความเข้าใจในวิถีชีวิตและวัฒนธรรมที่แตกต่าง มีระบบจัดการให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ระหว่างชาวบ้านกับ ผู้มาเยือน และสร้างจิตสำนึกเรื่องการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรม ทั้งในส่วนของชาวบ้านและผู้มาเยือน

4. ด้านการเรียนรู้ ลักษณะของกิจกรรมการท่องเที่ยวสามารถสร้างการเรียนรู้ และความเข้าใจในวิถีชีวิตและวัฒนธรรมที่แตกต่าง มีระบบจัดการให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ระหว่างชาวบ้านกับผู้มาเยือน และสร้างจิตสำนึกเรื่องการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรม ทั้งในส่วนของชาวบ้านและผู้มาเยือน

วีระพล ทองมา และประเจต อำนาจ (2547) ได้กล่าวถึง องค์ประกอบของการท่องเที่ยวโดยชุมชนไว้ว่า ต้องประกอบไปด้วย ศักยภาพคน ศักยภาพพื้นที่การจัดการและการมีส่วนร่วม โดยมีรายละเอียด ดังต่อไปนี้

1. ศักยภาพของคน ต้องเริ่มที่คนในชุมชนที่จะต้องรู้จักรากเหง้าของตนเองให้ดีเสียก่อน เพื่อความพร้อม ในการบอกเล่าข้อมูลและคนในชุมชนต้องมีความพร้อมที่จะเรียนรู้มีความสามัคคีทำงานร่วมกันได้

2. ศักยภาพของพื้นที่ หมายรวมถึง ทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรมประเพณีภูมิปัญญาท้องถิ่นที่สืบสานต่อกันมา คนในชุมชนต้องรู้จักต้องรักและหวงแหนเห็นคุณค่าของทรัพยากรในชุมชนของตน สามารถที่จะนำมาจัดการ 12 ความหมายของการท่องเที่ยวโดยชุมชน ได้อย่างคุ้มค่าและยั่งยืน ทั้งนี้ชุมชนต้องมีความพร้อมในการเรียนรู้ตลอดจนมีความรู้ความเข้าใจ ในเรื่องแนวคิด พื้นฐานทางด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชน และการจัดการในพื้นที่ด้วย

3. การจัดการเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดเกิดความยั่งยืน สมดุลในกลุ่มคนหมู่มากดังนั้นชุมชนที่จะสามารถ บริหารจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนได้ต้องเป็นชุมชนที่มีผู้นำที่เป็นที่ยอมรับ มีความคิด มีวิสัยทัศน์ความเข้าใจ เรื่องการท่องเที่ยวโดยชุมชน ทั้งยังต้องได้รับความร่วมมือจากหน่วยงานทั้งภาครัฐที่เกี่ยวข้องต้องมีการพูดคุยกำหนด แนวทางในการเตรียมความพร้อมชุมชน รู้ว่าพื้นที่ของตนจะมีรูปแบบการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนได้อย่างไรควรมีกิจกรรม อะไรบ้าง และจะมีการกระจาย จัดสรรรายได้อย่างไร สิ่งสำคัญที่สุดของชุมชนก็คือการมีส่วนร่วม อันหมายรวมถึง ร่วมในทุก ๆ สิ่งทุกอย่างเพื่อส่วนรวม

4. มีส่วนร่วม การสื่อสารพูดคุย เป็นการสื่อความคิดเห็น การแก้ปัญหา รวมถึงการหาแนวทางแก้ไขปัญหาต่าง ๆ จากการระดมความคิดจากประสบการณ์ของนักวิจัยท้องถิ่นพบว่าชุมชนจัดให้มีเวทีพูดคุย ร่วมกันคิดวางแผน ดำเนินการ ประสานงานกับหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องในการทำงานร่วมกัน สร้างกฎระเบียบของชุมชนทางด้านต่าง ๆ เพื่อให้คนในชุมชนรวมถึงผู้มาเยือนปฏิบัติตาม

ดังนั้น การท่องเที่ยวโดยชุมชน (Community-base tourism) สามารถสรุปได้ว่าเป็นการท่องเที่ยว ที่คำนึงถึงความยั่งยืนของสิ่งแวดล้อม สังคม และวัฒนธรรม กำหนดทิศทางโดยชุมชน จัดการโดยชุมชนเพื่อชุมชน และชุมชนมีบทบาทเป็นเจ้าของมีสิทธิในการจัดการดูแลเพื่อให้เกิดการเรียนรู้แก่ผู้มาเยือน โดยมองว่าการท่องเที่ยว ต้องทำงานครอบคลุม 5 ด้าน พร้อมกัน ทั้งการเมือง เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม โดยมีชุมชน เป็นเจ้าของและมีส่วนในการจัดการการท่องเที่ยว

5. การจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนแบบบูรณาการ

การจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนแบบบูรณาการ ดำเนินการไปภายใต้การประสานประโยชน์ของการพัฒนาด้านต่าง ๆ เข้าด้วยกันครอบคลุมทั้งมิติด้านสิ่งแวดล้อม มิติด้านเศรษฐกิจและมิติด้านสังคมและวัฒนธรรม อันเป็นการผสมผสานการพัฒนาด้านต่าง ๆ ทั้ง 3 มิติอย่างเป็นองค์รวมโครงการประสานงานวิจัยและพัฒนาโครงการประสานงานวิจัยและพัฒนาเครือข่ายการท่องเที่ยวชุมชน (สินธุ์ สโรบล, 2546)

1. มิติด้านสิ่งแวดล้อม มุ่งกระตุ้นชาวบ้านในชุมชนให้ตระหนักถึงความสำคัญของการอนุรักษ์และการคุ้มครองด้านสิ่งแวดล้อม ก่อให้เกิดการเรียนรู้และร่วมมือกันในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ ระบุปัญหาผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมจากการท่องเที่ยว เพื่อจำกัดการพัฒนาและดำเนินการจัดการท่องเที่ยว โดยพยายามหลีกเลี่ยงให้เกิดผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมให้น้อยที่สุด

2. มิติด้านเศรษฐกิจ มุ่งให้ชาวบ้านมีรายได้เสริมจากการท่องเที่ยว โดยนำฐานทรัพยากรซึ่งเป็นสินทรัพย์รวมหรือสมบัติสาธารณะมาเป็นต้นทุนในการจัดการท่องเที่ยว มีการกระจายรายได้อย่างเสมอภาคและยุติธรรม และที่สำคัญชาวบ้านส่วนใหญ่ในชุมชนเห็นพ้องต้องกันที่จะนำฐานทรัพยากรท่องเที่ยวที่มีอยู่ทั้งธรรมชาติ ศิลปวัฒนธรรม ประเพณี และสถานที่ทางประวัติศาสตร์ มาพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวของชุมชน

ในการจัดการท่องเที่ยวเพื่อให้การดำเนินการที่เหมาะสม และเป็นธรรมแก่สมาชิกในชุมชน ควรมีการกระจายรายได้อย่างทั่วถึงและยุติธรรม ผลกำไรที่ได้กระจายสู่ชุมชนอย่างแท้จริง ประชาชนเป็นผู้ดำเนินการท่องเที่ยว และควบคุมการเติบโตของการท่องเที่ยวในพื้นที่ของตน โดยไม่ขัดแย้งกับการรักษาด้านทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อม วัฒนธรรม ประเพณีอันดีงามและเปิดโอกาสให้ชาวบ้านทุกครัวเรือนเข้ามามีส่วนร่วม

3. มิติด้านสังคมและวัฒนธรรม มุ่งใช้กิจกรรมต่าง ๆ รองรับการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างสร้างสรรค์ ส่งเสริมให้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ของคนต่างวัฒนธรรม เพื่อความเข้าใจและตระหนักในคุณค่าของวัฒนธรรมท้องถิ่น ซึ่งอาจมีการจัดการในรูปของ 1) การก่อตั้งจุดประชาสัมพันธ์ข้อมูลการท่องเที่ยว 2) การก่อตั้งพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น 3) การรวบรวมภูมิปัญญา ด้านวรรณกรรมมุขปาฐะ และ 4) การจัดทำเอกสารเผยแพร่ด้านภูมิปัญญา

6. กระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการท่องเที่ยว

การท่องเที่ยวในกรอบของแนวคิดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ปัจจุบันมีการพัฒนาแตกแขนงออกไปในหลากหลายรูปแบบ อาทิ การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศการท่องเที่ยวเชิงเกษตร การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ และการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ฯลฯ การจัดการท่องเที่ยวแต่ละประเภทล้วนมีรูปแบบการจัดการที่อิงอยู่บนฐานทรัพยากรของชุมชน และสภาพเป็นจริงของ

ชุมชน คือ การพัฒนาชุมชนไปสู่การพึ่งตนเอง ชุมชนสามารถยืนอยู่ได้ด้วยฐานทรัพยากรที่มีอยู่ โดยยึดความต้องการของชุมชนเป็นสำคัญ (สินธุ์ สโรบล, 2546)

ทั้งนี้ในการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน ควรคำนึงถึงความสามารถในการรองรับของธรรมชาติ ให้ความสำคัญในการพัฒนาศักยภาพของบุคลากรในชุมชน และมีการเตรียมความพร้อมของชุมชน ด้วยการปลูกจิตสำนึกในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม รวมทั้งวัฒนธรรมประเพณี ภูมิปัญญาของท้องถิ่น เพื่อพัฒนาไปสู่การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนที่สำคัญในการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนชาวบ้านควรเข้าถึงทรัพยากร และมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรท่องเที่ยวของท้องถิ่น โดยตรง รวมทั้งร่วมมือกันรักษาฐานทรัพยากรที่มีอยู่ให้เป็นมรดกของคนรุ่นลูกหลานและรุ่นต่อ ๆ ไป อาทิ การรักษาป่าต้นน้ำ ไร่ให้เป็นแหล่งต้นน้ำลำธารที่สำคัญของชุมชน และเป็นฐานสนับสนุนการเกษตรกรรมซึ่งเป็นรายได้หลักของชุมชน

แนวคิด และทฤษฎีเกี่ยวกับจัดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

สำหรับแนวความคิดของการเดินทางท่องเที่ยวในปัจจุบัน นอกจากความคุ้มค่าในเชิงเศรษฐกิจและสังคมแล้ว นักท่องเที่ยวต้องคำนึงถึงสำคัญของการอนุรักษ์ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม อีกทั้งวัฒนธรรมที่แตกต่างที่เปลี่ยนแปลงในชุมชนซึ่งอาจจะทำให้รูปแบบและกิจกรรมทางการท่องเที่ยวเปลี่ยนแปลงไป ทำให้เกิดการท่องเที่ยวรูปแบบใหม่ขึ้นมา จากกระแสการอนุรักษ์และความต้องการที่จะคืนสภาพความสมบูรณ์ธรรมชาติ พร้อมกับการมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยว นักพัฒนาการท่องเที่ยวจากองค์การท่องเที่ยวโลก (World Tourism Organization: WTO) และสมาคมส่งเสริมการท่องเที่ยวภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก (Pacific Asia Travel Association: PATA) ได้มีการคิดรูปแบบการบริการที่มีความสอดคล้องกับการจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยว ในแต่ละท้องถิ่น เพื่อให้เป็นการพัฒนาการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน (Sustainable Tourism Development) โดยใช้หลักแนวคิดการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนตามแผนปฏิบัติการ 21 หรือ Agenda 21 ที่มีส่วนผลักดันให้เกิดการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนซึ่งมีความหมายรวมถึงการพัฒนาที่มุ่งทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคมวัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อมในขณะเดียวกันชุมชนก็มีส่วนร่วมและได้รับผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจจากการท่องเที่ยวอย่างเท่าเทียมกัน

1. ความหมายของการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

จากผลการประชุม Earth Summit เพื่อกำหนดรูปแบบการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน ที่กรุงริโอเดอ-จาเนโร ประเทศบราซิล เมื่อปี พ.ศ. 2535 ได้ให้ความหมายของการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนว่า หมายถึง การท่องเที่ยวที่ไม่เป็นอันตรายต่อสิ่งแวดล้อมทุกรูปแบบ ไม่ว่าจุดประสงค์ปลายทางจะเป็นที่ใด หรือจะเป็นกลุ่มใหญ่หรือกลุ่มเล็ก ทั้งในเมืองและชนบท (บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา, 2548) องค์การการท่องเที่ยวโลก (WTO) ได้กำหนดหลักการของการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนไว้ตั้งแต่ พ.ศ. 2531 ว่า ลักษณะของการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนนั้น “ได้รับการคาดหวังให้นำไปสู่การจัดการทรัพยากรทั้งหมด ด้วยวิถีทางที่ตอบสนองต่อความต้องการทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และสุนทรียะในขณะเดียวกันก็คงไว้ซึ่งบูรณภาพทางวัฒนธรรม กระบวนการทางนิเวศวิทยาที่จำเป็นความหลากหลายทางชีวภาพ และระบบต่าง ๆ ที่เอื้อต่อชีวิต” เพื่อให้เกิดความยั่งยืนในอุตสาหกรรม

บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา (2542) ให้ความหมายไว้ว่า “การท่องเที่ยวแบบกลุ่มที่มีกระบวนการจัดการที่ดีและสามารถดูแล รักษา ทรัพยากรเหล่านั้นไม่ให้เสื่อมโทรม โดยการให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการ โดยมีนักท่องเที่ยวเข้ามาเยี่ยมเยือน และมีผลกระทบต่อธรรมชาติให้น้อยที่สุดหรือไม่มีเลย”

การพัฒนาที่สามารถตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวและผู้เป็นเจ้าของท้องถิ่นในปัจจุบัน โดยมีการปกป้องและรักษา เพื่อให้สอดคล้องกับกระแสโลกที่เปลี่ยนไปโดยมีขอบเขตการพัฒนาที่ครอบคลุมทุกส่วนของการท่องเที่ยว ดังนี้ (กฤติยา จักรสาร, 2545)

1. กิจกรรมการท่องเที่ยวจะต้องดำรงอยู่ได้
 2. มีนักท่องเที่ยวมาเยี่ยมเยือนอย่างสม่ำเสมอ
 3. ทรัพยากรการท่องเที่ยวยังคงรักษาความดึงดูดใจไม่เสื่อมคลาย
 4. กิจกรรมการบริการมีกำไร แม้ต้องมีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงการให้บริการอยู่เสมอ
- ต้องไม่ผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมทั้งทางธรรมชาติ สังคม และวัฒนธรรม

สรุปได้ว่าการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน (Sustainable Tourism) หมายถึง การพัฒนาการท่องเที่ยวที่สามารถตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวและผู้เป็นเจ้าของท้องถิ่นมีการปกป้องและรักษาเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมและระบบนิเวศไว้เพื่ออนุชนรุ่นหลังไป

2. ความสำคัญของการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน

การท่องเที่ยวแบบยั่งยืนสามารถนำมาเป็นกลยุทธ์สำคัญในการแก้ปัญหาและฟื้นฟูเศรษฐกิจของประเทศได้เนื่องจาก

1. การท่องเที่ยวแบบยั่งยืนเป็นรูปแบบการท่องเที่ยวที่ได้รับความนิยมจากตัวนักท่องเที่ยวเองที่มีความต้องการที่จะท่องเที่ยว ทำให้มีรายได้หมุนเวียนในประเทศอย่างมากมาย ซึ่งถือเป็นการแก้ปัญหาดุลการค้าระหว่างประเทศที่มีประสิทธิภาพมากวิธีหนึ่ง
2. การท่องเที่ยวแบบยั่งยืนก่อให้เกิดการจ้างงานและก่อให้เกิดกิจกรรมเชิงเศรษฐกิจขึ้นมากมาย เช่น การให้บริการในแหล่งท่องเที่ยว การบริการขนส่ง การประกันภัย บริษัทนำเที่ยว ร้านอาหาร ธุรกิจ โรงแรมที่พัก งานดูแลบำรุงรักษา งานรักษาความปลอดภัย เป็นต้น
3. การท่องเที่ยวแบบยั่งยืนก่อให้เกิดการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวโดยแหล่งท่องเที่ยวต่าง ๆ จะได้รับการปรับปรุงดูแลให้สะอาดและสวยงามอยู่เสมอ เพื่อดึงดูดให้นักท่องเที่ยวเข้ามาเที่ยวกันมากขึ้นซึ่งจะเป็นผลดีต่อการสร้างรายได้ของคนในท้องถิ่น
4. การท่องเที่ยวแบบยั่งยืนก่อให้เกิดอุตสาหกรรมต่อเนื่องแก่คนท้องถิ่น เช่น การผลิตผลผลิตทางการเกษตร การขายอาหาร การขายของที่ระลึก การบริการที่พัก การนำเที่ยว ซึ่งสิ่งเหล่านี้เป็นการสร้างรายได้ให้กับคนท้องถิ่น
5. การท่องเที่ยวแบบยั่งยืนทำให้นักชนที่มีทรัพยากรการท่องเที่ยวเหลือเก็บไว้ใช้ได้ยาวนานเนื่องจากนักท่องเที่ยวกลุ่มนี้จะมีสำนึกในการรักษาสีงแวดล้อม จึงไม่ทำลายธรรมชาติ ทรัพยากรธรรมชาติจึงยังคงความเป็นธรรมชาติอย่างแท้จริงและชุมชนในท้องถิ่นก็ยังคงอนุรักษ์วัฒนธรรมประเพณีของท้องถิ่นไว้ได้

3. หลักการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน (Sustainable Tourism)

การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (Sustainable Tourism) มีหลักการที่สอดคล้องกับการพัฒนาอย่างยั่งยืน (Sustainable Development) ซึ่งเป็นกระแสความคิดหลักของโลกในช่วง 2 ทศวรรษที่ผ่านมาและได้รับความสนับสนุนจากคณะกรรมการว่าด้วยการพัฒนาอย่างยั่งยืน (Commission on Sustainable Development) ขององค์การสหประชาชาติ ซึ่งหลักการโดยทั่วไปของการพัฒนาอย่างยั่งยืนคือ จะต้องมีการอนุรักษ์และใช้ทรัพยากรอย่างพอเหมาะ เพื่อสามารถใช้ประโยชน์จากทรัพยากรเหล่านั้นได้อย่างยืนยาวและมีการกระจายผลประโยชน์ให้แก่ชุมชนหรือผู้ที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งมีการร่วมมือกันอย่างใกล้ชิดระหว่างผู้ที่เกี่ยวข้องหรือมีส่วนได้ส่วนเสีย เมื่อนำหลักการนี้มาปรับใช้กับการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน จึงมีจุดเน้นที่สำคัญดังนี้

1. จะต้องดูแลทรัพยากรการท่องเที่ยว ให้สามารถใช้ประโยชน์ต่อไปได้ในระยะเวลายาวนานจนถึงชั่วลูกชั่วหลาน มิใช่เพียงเพื่อคนรุ่นปัจจุบันเท่านั้น
2. ลดการใช้ทรัพยากรอย่างสิ้นเปลือง และลดปริมาณของเสียที่จะเป็นอันตรายต่อสิ่งแวดล้อม

3. มีการกระจายรายได้และผลประโยชน์ให้แก่คนในท้องถิ่นที่มีแหล่งท่องเที่ยวตั้งอยู่เปิดโอกาสให้ชุมชนในท้องถิ่นได้เข้าร่วมในการจัดการ และการให้บริการแก่นักท่องเที่ยว

4. มีการประชุมปรึกษาหารือกันอย่างสม่ำเสมอระหว่างผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย เช่น หน่วยงานและองค์กรที่เกี่ยวข้อง ผู้ประกอบธุรกิจการท่องเที่ยว และชุมชนในท้องถิ่น เพื่อการวางแผนงาน การจัดสรรงบประมาณ และการจัดการทรัพยากรอย่างเหมาะสม

5. มีการสร้างเครือข่ายเพื่อเผยแพร่แนวคิด การศึกษาวิจัย และความรู้เกี่ยวกับการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ออกไปในหมู่ประชาชน ทั้งภายในประเทศและระหว่างประเทศอย่างกว้างขวาง การท่องเที่ยวแบบยั่งยืน มีหลักการสำคัญอยู่ 4 ประการ ดังนี้

1. การท่องเที่ยวแบบยั่งยืนต้องสร้างความยั่งยืนทางเศรษฐกิจ หมายถึง การท่องเที่ยวต้องสามารถตอบสนองความต้องการของประชาชนในท้องถิ่นได้ สามารถจัดความจนและความลำบากเพื่อให้ประชาชนในท้องถิ่นมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น หรือแม้แต่ผู้ประกอบการที่เกี่ยวข้องกับอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว ควรจะมีวิธีการดูแลรักษาสิ่งแวดล้อมควบคู่ไปด้วย เช่น การจัดการด้านการโรงแรมจะต้องรวมค่าใช้จ่ายในการบำบัดน้ำเสีย และการลดความเสื่อมโทรมของสิ่งแวดล้อมในบริเวณข้างเคียงด้วย

2. การท่องเที่ยวแบบยั่งยืนต้องสร้างความยั่งยืนทางสังคม หมายถึง การท่องเที่ยวต้องสนับสนุนให้ประชาชนไม่ใช้ทรัพยากรอย่างฟุ่มเฟือยและอยู่ในขีดจำกัดของทรัพยากรนั้น ๆ ที่จะรองรับได้ อีกทั้งยังมีการส่งเสริมและพัฒนารูปแบบการนำของเสียกลับมาใช้อีกเพื่อเป็นการประหยัด และการสร้างสมดุลให้กับธรรมชาติที่สามารถใช้ประโยชน์ได้ โดยความสัมพันธ์ดังกล่าวต้องมั่นคงยาวนานและต้องนำไปสู่การกระจายผลประโยชน์ในสังคมอย่างเป็นธรรม

3. การท่องเที่ยวแบบยั่งยืนต้องสร้างความยั่งยืนทางวัฒนธรรม หมายถึง การท่องเที่ยวที่ต้องสนับสนุนการรักษาวัฒนธรรมดั้งเดิมของชุมชน เพื่อสร้างความภาคภูมิใจแก่ชุมชนและไม่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงใด ๆ ต่อชุมชน รวมทั้งเป็นการสืบทอดวัฒนธรรมอันดีกับคนรุ่นหลังต่อไป

4. การท่องเที่ยวแบบยั่งยืนต้องสร้างความยั่งยืนทางสิ่งแวดล้อม หมายถึง การท่องเที่ยวต้องมีการใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่าและชาญฉลาดที่สุด มีการบำรุงรักษาและใช้งานที่อยู่ในขอบเขตหากใช้ทรัพยากรการท่องเที่ยวจนหมดสิ้นไป หรือใช้จนเสื่อมโทรมอาจทำให้คนรุ่นหลังขาดโอกาสในการใช้ประโยชน์ต่อไป

หลักของการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนดังกล่าวมุ่งเน้นให้อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวมีขอบเขตของการพัฒนาในลักษณะ ต่อไปนี้

1. การท่องเที่ยวจะต้องสามารถดำรงอยู่ได้
2. มินักท่องเที่ยวมาเยี่ยมเยือนอย่างสม่ำเสมอ
3. ทรัพยากรการท่องเที่ยวยังคงรักษาความดึงดูดใจไว้ได้ไม่เสื่อมคลาย

4. กิจกรรมการบริการมีกำไร แม้ต้องมีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงการให้บริการอยู่เสมอ
5. ผลกระทบที่มีต่อสิ่งแวดล้อมทั้งทางธรรมชาติ สังคม และวัฒนธรรมจะต้องไม่มีหรือมีน้อยที่สุด

4. องค์ประกอบการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

การพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ต้องมีองค์ประกอบที่สำคัญ 3 ประการ (บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา, 2542; พงนา สวนศรี, 2546; กราเดช พยัฒวิเชียร, 2539) คือ

1. ความยั่งยืนทางเศรษฐกิจ (Economics Sustainability)

1.1 การเติบโตทางเศรษฐกิจต้องมีการบริหารจัดการที่ดี หากมีการเจริญเติบโตอย่างรวดเร็วจะทำให้การรองรับของนักท่องเที่ยวที่มาเยือนไม่เพียงพอ เช่น โครงสร้างพื้นฐาน คุณภาพการบริการ แรงงาน ซึ่งอาจจะทำให้นักท่องเที่ยวไม่พอใจ และไม่อยากเดินทางมาท่องเที่ยว อาจทำให้เศรษฐกิจตกต่ำได้

1.2 การเติบโตของการท่องเที่ยวในปัจจุบัน ทำให้คนหันมาประกอบอาชีพทางด้านการท่องเที่ยวอย่างแพร่หลาย เช่น อาชีพมัคคุเทศก์ บริษัทนำเที่ยวทำให้ผลกระทบต่อเศรษฐกิจในภาคอื่น ๆ เช่น ภาคการเกษตร การกลีกรรรม การอุตสาหกรรม

1.3 การเจริญเติบโตทางด้านการท่องเที่ยวต้องอาศัยแรงงานที่มีประสิทธิภาพและผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านจึงทำให้เกิดการรั่วไหลของประชากรที่อาจจะส่งผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจได้

2. ความยั่งยืนทางด้านสังคม (Social Sustainability)

2.1 การหลั่งไหลของนักท่องเที่ยวต่างชาติที่เข้ามาอย่างรวดเร็วทำให้ท้องถิ่นเหล่านั้นอาจจะสูญเสียเอกลักษณ์ของท้องถิ่นได้

2.2 การใช้จ่ายเงินของนักท่องเที่ยว ซึ่งมีกำลังสูงกว่าคนในท้องถิ่น การใช้ชีวิตที่หรูหราหรืออย่างอิสระ ซึ่งทะลักเข้าสู่ชุมชนหนึ่ง ๆ อาจกลายเป็นแรงจูงใจให้คนในท้องถิ่นหลงใหลมัวเมาต่อทรัพย์สินเงินทองหรือความร่ำรวยที่หาได้ง่าย ๆ ให้เกิดปัญหาสังคมติดตามมา

2.3 อาชีพขายบริการทางเพศทั้งชายหญิง การขายยาเสพติด การละทิ้งคุณค่าทางวัฒนธรรมของท้องถิ่น อาจนำไปสู่ความล่มตลายทางโครงสร้างทางวัฒนธรรมดั้งเดิมของชุมชน ซึ่งมีผลทำให้ชุมชนมีทัศนคติที่ไม่ดีต่อนักท่องเที่ยวว่าเป็นตัวการทำให้สังคมเสื่อม ซึ่งบางครั้งอาจจะสะท้อนออกมาในรูปของการกระทำที่รุนแรงต่อนักท่องเที่ยว

3. ความยั่งยืนทางด้านสิ่งแวดล้อม (Environmental Sustainability)

3.1 การพัฒนาการท่องเที่ยวที่ขาดการควบคุม อาจกลายเป็นสิ่งที่ทำลายสิ่งแวดล้อม ซึ่งเป็นคุณค่าหรือความเป็นตัวตนกำเนิดของกิจกรรมท่องเที่ยวนั้น ๆ เสียเอง เช่น จำนวนนักท่องเที่ยวที่มีมากเกินไป ทำให้เกิดความแออัด ความสกปรก เป็นต้น

3.2 การเร่งรัดพัฒนาโดยใช้เทคนิคก่อสร้างที่ไม่เหมาะสม ทำให้เกิดการพังทลายอย่างถาวรของหน้าดิน หาดทราย ชายทะเล การสูญเสียสภาพภูมิทัศน์

3.3 การก่อสร้างอาคารหรือสิ่งก่อสร้างในตำแหน่งที่ผิดพลาด อาจทำให้วงจรทางธรรมชาติเกิดความแปรปรวน

3.4 การเก็บเอาพันธุ์ไม้ไปจากพื้นที่ อาจทำลายระบบนิเวศวิทยาที่เปราะบางของพื้นที่บางแห่ง

3.5 กิจกรรมของนักท่องเที่ยวจำนวนมากทำให้เกิดปริมาณของเสียอย่างมหาศาล เช่น ของเสีย น้ำเสีย อาหารเหลือ ขยะ ฯลฯ ทำให้มลภาวะต่อสิ่งแวดล้อมได้อย่างมากมาย

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ปิยพร ทาวีกุล (2544) ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน กรณีศึกษา บ้านไหล่หิน ตำบลไหล่หิน อำเภอกะเครา จังหวัดลำปาง การศึกษาค้นคว้าที่จะศึกษาความต้องการและรูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชน ในการจัดการให้วัดไหล่หิน เป็นแหล่งท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน วิธีการศึกษาใช้การสังเกต และการสัมภาษณ์อย่างเข้าไปมีส่วนร่วมในการสนทนากลุ่ม ในเขตพื้นที่หมู่บ้านไหล่หิน อำเภอกะเครา จังหวัดลำปาง โดยกลุ่มเป้าหมายคือกลุ่มชาวบ้านกลุ่มที่ให้ข้อมูลสำคัญ ผลการศึกษาพบว่า

1. ความต้องการของประชาชนในการมีส่วนร่วม ในการจัดการให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนนั้น จะมากหรือน้อยขึ้นอยู่กับความถนัดของชาวบ้าน ว่าทางวัดต้องการให้ชาวบ้านเข้าไปช่วยเหลือมากน้อยแค่ไหน

2. รูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชน ในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนนั้น มีประเด็นเป็น 5 ด้านดังนี้

2.1 การพัฒนาเส้นทาง ควรจะมีการปรับปรุงถนน โดยการขยายถนน เนื่องจากถนนที่ใช้ในการสัญจรไปมานั้นมีความแคบเกรงว่าจะเป็นอันตรายและควรจะมีการทำป้ายบอกทางเป็นระยะเพื่อไม่ให้นักท่องเที่ยวเกิดความสับสน

2.2 ร้านค้าและของที่ระลึก ควรจะมีการจัดร้านให้อยู่ในรูปของสหกรณ์ และควรจะต้องอยู่บริเวณวัด เพราะไม่เป็นการสร้างปัญหาให้กับทางวัด ส่วนของที่ระลึกนั้นจะนำงานฝีมือพื้นบ้านที่ทำกันอยู่ประจำอยู่แล้วมาดัดแปลงเป็นของที่ระลึก เช่น ผ้าทอ ทอตุ๊ก ขนมอบเคี้ยว เป็นต้น

2.3 การประชาสัมพันธ์ ควรจะเกิดความร่วมมือ ทั้งจากภาครัฐ ภาคเอกชน และชุมชน โดยการจัดให้มีประเพณีสำคัญ ๆ ที่วัดขึ้น แจกจุลสาร มีการท่องเที่ยวเชิงสัญจร เป็นต้น สำหรับการประชาสัมพันธ์ของชาวบ้านก็จะใช้รูปแบบบอกปากต่อปาก

2.4 ความปลอดภัย ควรจะมีคนดูแลอยู่ประจำที่วัด และการทำกล่องสายตรวจเพื่อให้ตำรวจเวเวียนมาดูแล ความปลอดภัยอย่างสม่ำเสมอ

2.5 การอนุรักษ์ทรัพยากรท่องเที่ยว ควรจะมีการอบรมให้ความรู้ ความเข้าใจแก่ชุมชน โดยอาจจะเชิญเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องมาบรรยาย หรือส่งตัวแทนไปอบรม เพื่อกลับมาให้ความรู้แก่ชาวบ้านอีก

จริน ศิริ (2549) การพัฒนาศักยภาพชุมชนด้านการท่องเที่ยวโดยใช้วัฒนธรรมชุมชนเป็นฐานในการ พัฒนา : กรณีชุมชนเมืองก๊อต อำเภอมะนัง จังหวัดเชียงใหม่ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาวัฒนธรรมชุมชนเมืองก๊อตที่สามารถนำมาเป็นฐานในการพัฒนาศักยภาพชุมชน ศักยภาพ ชุมชนด้านการท่องเที่ยวโดยใช้วัฒนธรรมชุมชนเป็นฐาน และศึกษาผลที่เกิดจากการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวในชุมชน โดยใช้การวิจัยเชิงคุณภาพ ด้วยการใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (PAR) เพื่อให้คนในชุมชนได้มีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนของการวิจัย และใช้กระบวนการประเมินแบบมีส่วนร่วมด้วยวิธีการประเมินเชิงประมาณ ผลการวิจัยพบว่า วัฒนธรรมชุมชนเมืองก๊อตที่สามารถนำมาเป็นฐานในการพัฒนาศักยภาพชุมชนมี 2 ประเภท คือ 1) วัฒนธรรมที่สามารถนำมาเป็นฐานในการพัฒนาศักยภาพการบริหารจัดการกลุ่มหรือองค์กรชุมชนในการจัดการการท่องเที่ยวในชุมชน ได้แก่ วัฒนธรรมด้านความเชื่อ เกี่ยวกับนรกสวรรค์ สิ่งศักดิ์สิทธิ์ กรรมดี กรรมชั่ว คำสาบานและชาติภพ 2) วัฒนธรรมที่สามารถนำมาเป็นฐานในการพัฒนาให้เป็นสิ่งดึงดูดใจแก่นักท่องเที่ยวให้มาเที่ยวในชุมชน ได้แก่ วัฒนธรรมเกี่ยวกับอาชีพ โดยนำอาชีพการทำนา การทำสวนกาแฟและการทำสวนลิ้นจี่มาเป็นจุดขาย วัฒนธรรมเกี่ยวกับการรักษาโรคแผนไทยโดยนำการนวดแผนไทยมาฝึกอบรมและให้บริการแก่นักท่องเที่ยว วัฒนธรรมเกี่ยวกับศิลปหัตถกรรม โดยจัดให้มีการฝึกอบรมการจักสานที่สามารถขายให้นักท่องเที่ยวได้ และวัฒนธรรมด้านประเพณี โดยนำประเพณีสงกรานต์ ลอยกระทง ประเพณีตานสลากให้นักท่องเที่ยวเข้าร่วมประเพณีตามเทศกาลนั้น ๆ สำหรับผลการพัฒนาศักยภาพชุมชนด้านการท่องเที่ยวพบว่า ก่อให้เกิดผลกระทบต่อชุมชนและสมาชิกในชุมชนทั้งโดยตรงและโดยอ้อม ประกอบด้วยผลที่เกิดจากการบริหารจัดการกลุ่มหรือองค์กรชุมชนโดยการใช้วัฒนธรรมชุมชนในการบริหารจัดการ ทำให้ชาวบ้านในชุมชนเมืองก๊อตมีเจตคติที่ดีต่อกิจกรรมการท่องเที่ยวในชุมชน รู้สึกว่าวัฒนธรรมชุมชนเป็นของมีค่า ส่งผลให้ชาวบ้านมีความรักสามัคคี ทำให้ชุมชนเกิดความเข้มแข็งสามารถพึ่งตนเองได้ และผลที่เกิดจากการใช้วัฒนธรรมชุมชนให้เป็นสิ่งดึงดูดใจแก่นักท่องเที่ยวให้มาเที่ยวในชุมชน ทำให้ชาวบ้านสามารถใช้อาชีพและประเพณีในชุมชนเป็นฐานทำมาหากิน สามารถขายของที่ปลูกและผลิตได้มากขึ้น ส่งผลให้มีรายได้เพิ่มขึ้น มีการผลิตสินค้า และการให้บริการแก่นักท่องเที่ยวจนเป็นที่ยอมรับของนักท่องเที่ยว โดยสังเกตได้จากชาวบ้านในชุมชนขายสินค้าได้มากขึ้น มีนักท่องเที่ยวเข้ามาเที่ยวในชุมชนเพิ่มขึ้น และส่งผลให้ชาวบ้านในชุมชนเมืองก๊อตได้ร่วมแรงร่วมใจใน

การพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวในชุมชนให้มีคุณภาพดีขึ้นคือ การกระจายรายได้ที่เกิดจากการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวไปสู่สมาชิกชุมชนได้อย่างทั่วถึง

รชดา เครือทิวา (2555) ได้ศึกษาแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนโดยการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในจังหวัดอ่างทอง ผลการศึกษาพบว่า ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทั้งหน่วยงานของภาครัฐเอกชนผู้ประกอบการ และประชาชนเจ้าของพื้นที่ควรร่วมกันกระตุ้น ให้เกิดการทำงานในการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนร่วมกันอย่างสม่ำเสมอโดยใช้เทคนิควิธีการที่เหมาะสม มีการกำหนดความต้องการการวางแผนการปฏิบัติตามแผนและการนำผลการประเมินมาทบทวนการดำเนินงานเพื่อการประเมิน จะช่วยให้การพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนโดยการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียให้มีความยั่งยืนมากขึ้นชุมชนควรส่งเสริมและสนับสนุนเด็กและเยาวชนในชุมชน มีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชน และเลือกแนวทางการพัฒนาที่เหมาะสมเพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนให้เกิดความยั่งยืน จัดหาเจ้าภาพหลักที่มั่นใจและมั่นคงต่อการพัฒนา ไม่แสวงหาผลประโยชน์และเป็นศูนย์กลางการพัฒนาได้ซึ่งอาจเป็นการจัดตั้งองค์กรชมรม/สมาคม โดยภาคเอกชน หรือผู้เกี่ยวข้องและผู้ประกอบการอาจรวมตัวกำหนดเป้าหมายให้ชัดเจน มีแผนการดำเนินงาน และแนวทางการปฏิบัติที่ชัดเจนโดยมีภาครัฐเป็นผู้สนับสนุนในการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนไปพร้อมกัน ซึ่งจะก่อให้เกิดการจัดการแหล่งท่องเที่ยวที่ดีได้

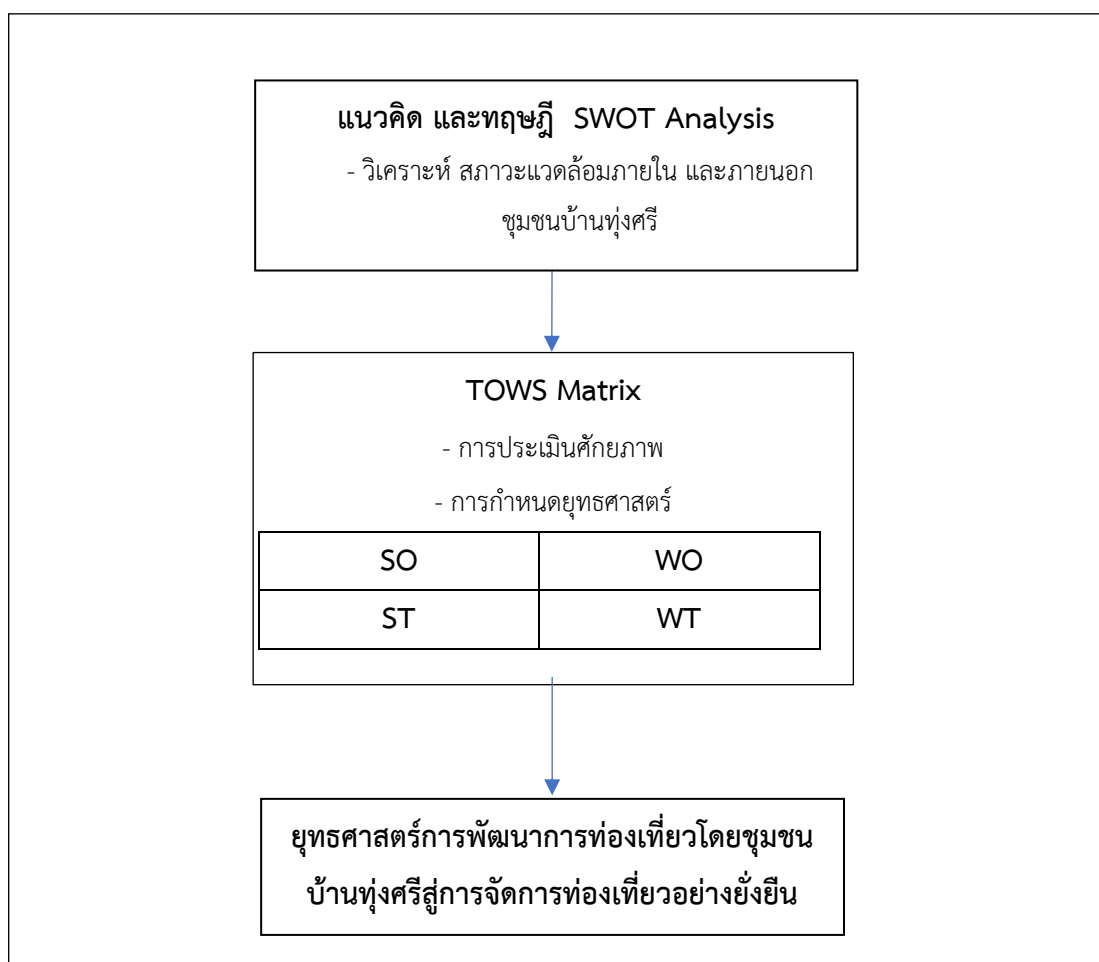
พินดา คล้อยสวัสดิ์ (2551) ได้ศึกษาแนวปัจจัยเอื้อและแนวปฏิบัติที่เหมาะสมสำหรับการดำเนินการตามแผนยุทธศาสตร์ ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของเอกชนในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยเอื้อและแนวปฏิบัติที่เหมาะสมสำหรับการดำเนินการตามแผนยุทธศาสตร์การมีส่วนร่วมเอกชนในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน ผลการวิจัยพบว่าปัจจัยเอื้อสำหรับการดำเนินการตามแผนยุทธศาสตร์การมีส่วนร่วมของเอกชนในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีดังนี้ ยุทธศาสตร์ที่ 1 กำหนดมาตรการของภาครัฐที่ชัดเจนและเป็นรูปธรรมเพื่อเพิ่มสัดส่วนผู้เรียนภาคเอกชนให้ได้เป้าหมายตามที่กำหนด ปัจจัยเอื้อได้แก่ นโยบายและความร่วมมือ ยุทธศาสตร์ที่ 2 สนับสนุนด้านการเงินแก่สถานศึกษาเอกชนให้เหมาะสมและเป็นธรรม ปัจจัยเอื้อได้แก่ ความเสมอภาค ยุทธศาสตร์ที่ 3 ลดหย่อนหรือยกเว้นภาษีและให้สิทธิประโยชน์แก่สถานศึกษาเอกชน ปัจจัยเอื้อได้แก่ ความร่วมมือและการประสานงาน ยุทธศาสตร์ที่ 4 การปรับปรุงแก้ไขกฎหมาย กฎ ระเบียบ ที่เป็นอุปสรรคต่อการจัดการศึกษาเอกชน ปัจจัยเอื้อได้แก่ความยืดหยุ่น สำหรับแนวปฏิบัติที่เหมาะสมโดยรวม คือ ควรมีนโยบายการรับนักเรียนของภาครัฐที่ชัดเจนและประชาสัมพันธ์ให้ผู้เกี่ยวข้องทราบ กระทรวงศึกษาธิการควรประสานและขอความร่วมมือจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเรื่องการลดหย่อนหรือยกเว้นภาษี ควรมีการพิจารณาอัตราค่าใช้จ่ายรายหัวที่เป็นธรรม การพัฒนาบุคลากรควรคำนึงถึงครูโรงเรียนเอกชนด้วย และกฎหมาย กฎ ระเบียบต่าง ๆ ควรมีความยืดหยุ่นให้อำนาจในการดำเนินการของโรงเรียนเอกชน

เพชรศรี นนทศิริ (2556) ได้ทำการศึกษาเรื่อง รูปแบบการดำเนินงานของกลุ่มท่องเที่ยวโดยชุมชนในเขตภาคเหนือตอนล่าง โดยมีวัตถุประสงค์การวิจัยเพื่อศึกษารูปแบบการดำเนินงานของกลุ่มการท่องเที่ยวโดยชุมชนในเขตภาคเหนือตอนล่าง จำนวน 4 ชุมชน ได้แก่ ชุมชนบ้านนาต้นจั่น จังหวัดสุโขทัย ชุมชนบ้านหนองแม่นา จังหวัดเพชรบูรณ์ ชุมชนบ้านใหม่ร่องกล้า จังหวัดพิษณุโลก และชุมชนบ้านแม่พูล จังหวัดอุตรดิตถ์ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ เก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก และการสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วมผลการศึกษา พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีรูปแบบการดำเนินการแบบกระจายอำนาจ ด้านเศรษฐกิจมีการกระจายรายได้อย่างทั่วถึง ด้านการมีส่วนร่วม คนในชุมชนมีส่วนร่วมทั้งในการจัดตั้ง วางแผนและดำเนินงาน อย่างไรก็ตาม พบแนวโน้มของการรวมอำนาจการตัดสินใจของผู้นำกลุ่ม ซึ่งเป็นสาเหตุของความขัดแย้งระหว่างสมาชิกในบางกลุ่ม นอกจากนี้ ภูมิหลังการก่อตั้งองค์กรที่เลี้ยงและภาวะความเป็นผู้นำของผู้นำกลุ่ม มีอิทธิพลต่อการกำหนดรูปแบบการดำเนินงานของกลุ่มการท่องเที่ยวโดยชุมชนและความสำเร็จของกลุ่ม

บำเพ็ญ ไมตรีโสภณ (2555) ยุทธศาสตร์การพัฒนากำลังคนกลุ่มอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวในเขตภูมิภาค ตะวันตกเพื่อการก้าวสู่ประชาคมอาเซียน มีวัตถุประสงค์เพื่อ ศึกษา สภาพการผลิตกำลังคนทุกกลุ่มอุตสาหกรรมท่องเที่ยวของสถาบันอุดมศึกษาในเขตภูมิภาคตะวันตก เพื่อการก้าวสู่ประชาคมอาเซียน ศึกษาสมรรถนะของกำลังคนกลุ่มอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวในเขต ภูมิภาคตะวันตกเพื่อการก้าวสู่ประชาคมอาเซียน และนำเสนอยุทธศาสตร์การพัฒนากำลังคนกลุ่ม อุตสาหกรรม การท่องเที่ยวในเขตภูมิภาคตะวันตกเพื่อการก้าวสู่ประชาคมอาเซียน ใช้ระเบียบวิธีการ วิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Methodology) คือการจัดสนทนากลุ่ม การจัดวิพากษ์หลักสูตร การจัด ประชุม ผู้ทรงคุณวุฒิ และการสอบถาม ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง คือ 1) นักวิชาการ ผู้ประกอบการ และ ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 16 คน 2) กำลังคนในสถาบันอุดมศึกษาในเขตภูมิภาคตะวันตก จำนวน 309 คน และ 3) กำลังคนในสถานประกอบการกลุ่มอุตสาหกรรมท่องเที่ยว จำนวน 170 คน ทำการ ประเมินสมรรถนะของกำลังคนในสามมิติ คือ 1) จากความคาดหวังของผู้ประกอบการ 2) จาก กำลังคนในสถาบันอุดมศึกษา 3) จากกำลังคนในสถานประกอบการนำผลที่ได้มาเปรียบเทียบช่องว่าง ของสมรรถนะ เพื่อนำมาจัดทำเป็นยุทธศาสตร์การพัฒนากำลังคนกลุ่มอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว โดยผลการวิจัยพบว่า 1) การผลิตกำลังคนของสถาบันอุดมศึกษาในเขตภูมิภาคตะวันตก ดำเนินการ อยู่ 5 คณะ แต่มอบปริญญาสองสาขา คือ ศิลปศาสตรบัณฑิต และบริหารธุรกิจบัณฑิต มีหน่วยกิต โดยรวม 129-143 หน่วยกิต 2) สมรรถนะของกำลังคนกลุ่มอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวในเขตภูมิภาค ตะวันตก ในภาพรวมอยู่ในระดับต่ำกว่าที่สถานประกอบการคาดหวัง สมรรถนะที่มีค่าเฉลี่ยต่ำกว่า คาดหวังมากที่สุดคือ ด้านการสื่อสารภาษาอังกฤษในระดับปฏิบัติงานเบื้องต้นทั่วไป 3) ยุทธศาสตร์ การพัฒนากำลังคนกลุ่มอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวในเขตภูมิภาคตะวันตกเพื่อการก้าวสู่ประชาคม อาเซียนที่ได้จากเทคนิค SWOT Analysis และ TOWS Matrix Analysis มี 4 ยุทธศาสตร์คือ

ยุทธศาสตร์ที่ 1 การพัฒนาความเข้มแข็งของหลักสูตรกลุ่มอุตสาหกรรมท่องเที่ยวเพื่อก้าวสู่ประชาคมอาเซียน ยุทธศาสตร์ที่ 2 การพัฒนาศักยภาพของผู้เรียนและบุคลากรทั้งด้านวิชาการและศาสตร์อื่น ๆ

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

บทที่ 3

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยเรื่อง ยุทธศาสตร์การพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านทุ่งศรีสู่การจัดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ ด้วยการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพมุ่งเน้นศึกษาถึงพัฒนาการท่องเที่ยว ในบริบทของการจัดการแหล่งท่องเที่ยว

ผู้วิจัยได้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ การวิเคราะห์เอกสารและข้อมูลภาคสนาม มีการสำรวจพื้นที่ การสังเกต การสัมภาษณ์เชิงลึก และการสนทนากลุ่ม เพื่อนำมาใช้ในการวิเคราะห์ ประมวลผล ดังนี้

สถานที่ดำเนินวิจัย

สถานที่ดำเนินการวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการในพื้นที่ของชุมชนบ้านทุ่งศรี ตำบลทุ่งศรี อำเภอร่องขวาง จังหวัดแพร่ซึ่งเหตุผลที่เลือกทำการศึกษาในพื้นที่ดังกล่าว เนื่องจากทางชุมชนเน้นการจัดการท่องเที่ยวโดยอาศัยคนในท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการการท่องเที่ยว ซึ่งในการพัฒนาการท่องเที่ยวให้เกิดความยั่งยืนนั้น จำเป็นจะต้องอาศัยความร่วมมือร่วมใจจากคนภายในชุมชนเข้ามามีบริหารจัดการการท่องเที่ยวเอง

ชุมชนบ้านทุ่งศรี หมู่ที่ 3 ตั้งอยู่ในตำบลทุ่งศรี อำเภอร่องขวาง จังหวัดแพร่ ห่างจากตัวเมืองจังหวัดแพร่ ประมาณ 33 กิโลเมตร ทิศเหนือติดกับตำบลร่องขวาง ทิศใต้ติดกับตำบลร้องเข็มทิศ ตะวันออกติดกับตำบลไผ่โทน ทิศตะวันตกติดกับตำบลแม่ยางฮ่อ มีพื้นที่ประมาณ 11,200 ตารางกิโลเมตร พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นที่ราบลุ่มและที่ราบสูง ซึ่งคนในชุมชนบ้านทุ่งศรีส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม ทั้งทำไร่ ทำนา ทำสวน และเลี้ยงสัตว์

วิถีชีวิตของคนในชุมชนบ้านทุ่งศรีมีความสัมพันธ์กับการเกษตร จึงทำให้กิจกรรมทางการท่องเที่ยวมีความเกี่ยวข้องกับการเกษตร ซึ่งเป็นที่นาสนใจของนักท่องเที่ยว ได้แก่ กิจกรรมดูเย็นหลังบ้าน (เยี่ยมชมผักสาวคร้วหลังบ้าน) กิจกรรมหม่ดินบ่มน้ำ กิจกรรมสปาไส้เดือน กิจกรรมบ้านสมุนไพร กิจกรรมเรียนรู้การเลี้ยงวัว กิจกรรมเรียนรู้การปลูกองุ่นและเมล่อน กิจกรรมเก็บองุ่นกิจกรรมเรียนรู้การทำปุ๋ยอินทรีย์ และธนาคารไส้เดือน นอกจากนี้ยังมีกิจกรรมอื่น ๆ ที่มีความเกี่ยวข้องกับความ เป็นอยู่ วัฒนธรรม และประเพณี ของบ้านทุ่งศรี เช่น กิจกรรมตัดตุง กิจกรรมทำดอกไม้จากผ้าใยบัว เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีข้าวแตะ ซึ่งเป็นทางเดินไม้ไปยังร้านกาแฟที่นักท่องเที่ยวสามารถสัมผัสบรรยากาศทุ่งนาหรือทุ่งข้าวโพดได้อย่างใกล้ชิด

บ้านทุ่งศรีได้มีการเตรียมความพร้อมทางการท่องเที่ยวในการอำนวยความสะดวกให้แก่นักท่องเที่ยวที่เข้ามาในชุมชน โดยมีการจัดเตรียมสิ่งอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยวให้เพียงพอ และสามารถรองรับนักท่องเที่ยวได้ โดยมีสิ่งอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยว เช่น ห้องน้ำ โคมสเตย์ หรือฟาร์มสเตย์ ร้านกาแฟ ทางเดิน ป้ายหรือสัญลักษณ์ ที่นั่ง ถังขยะ จุดล้างมือ จุดถ่ายรูป เป็นต้น

ผู้ให้ข้อมูลหลัก

1. ผู้ให้ข้อมูลหลัก ในการสัมภาษณ์ระดับลึก (In-depth Interview) โดยการคัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive Selection) กับผู้เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านทุ่งศรี รวมทั้งสิ้น 5 คน ได้แก่

1) ผู้นำชุมชนบ้านทุ่งศรี จำนวน 1 คน เนื่องจากเป็นผู้นำทางการของชุมชนบ้านทุ่งศรี และมีบทบาทในการตัดสินใจต่อการดำเนินการของชุมชน และกลุ่มท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านทุ่งศรี

2) ผู้แทนหน่วยงานภาครัฐที่ให้การสนับสนุน ได้แก่

- ผู้แทนสำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดแพร่ จำนวน 1 คน เนื่องจากมีบทบาทเป็นที่ปรึกษาของกลุ่มท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านทุ่งศรี และเริ่มต้นพัฒนาชุมชนบ้านทุ่งศรีให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวโดยชุมชน และพัฒนาผลิตภัณฑ์ภายในชุมชนให้เป็นสินค้าเพื่อการท่องเที่ยว

- ผู้แทนสำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดแพร่ จำนวน 1 คน เนื่องจากเป็นผู้มีบทบาทสำคัญ ด้านการกำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาด้านการท่องเที่ยวของจังหวัดแพร่ และมีบทบาทหน้าที่ในการส่งเสริมและพัฒนาด้านการท่องเที่ยว

- ผู้แทนเทศบาลตำบลร้องกวาง จำนวน 1 คน เนื่องจากเป็นหน่วยงานในพื้นที่ที่มีนโยบายเกี่ยวข้องกับการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านทุ่งศรี

3) นักท่องเที่ยว ที่เดินทางท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านทุ่งศรี จำนวน 1 คน เนื่องจากเป็นผู้ที่เข้ามาใช้บริการยังแหล่งท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านทุ่งศรี ย่อมสะท้อนให้เห็นจุดเด่น จุดที่ควรปรับปรุง และสิ่งต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวได้เป็นอย่างดี

2. ผู้ให้ข้อมูลหลักในการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) ได้แก่ สมาชิกกลุ่มท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านทุ่งศรี จำนวน 25 คน ประกอบด้วย ประธานกลุ่มท่องเที่ยวโดยชุมชน จำนวน 1 คน, เลขานุการกลุ่มท่องเที่ยวโดยชุมชน จำนวน 1 คน, สมาชิกกลุ่มท่องเที่ยวโดยชุมชน จำนวน 17 คน, เภรัญญิกกลุ่ม จำนวน 1 คน ประชาชนชาวบ้าน จำนวน 5 คน โดยการคัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive Selection) กับผู้เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวชุมชนบ้านทุ่งศรี

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัย ครั้งนี้มีเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย 2 ประเภท ในการสอบถามผู้เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว เพื่อสอบถามข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง ดังนี้

1. แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) สำหรับผู้ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านทุ่งศรี เพื่อประเมินศักยภาพในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวโดยชุมชนของชุมชนบ้านทุ่งศรีใน 4 ด้าน ได้แก่ ด้านทรัพยากรการท่องเที่ยว ด้านการบริการต่าง ๆ ด้านการบริหารจัดการ และด้านการตลาด

2. การสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) เป็นการสนทนากลุ่มที่เกี่ยวข้องกับการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านทุ่งศรี ดังนี้

2.1 เพื่อพิจารณา วิเคราะห์ และหาข้อสรุปเกี่ยวกับศักยภาพในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวโดยชุมชนของชุมชนบ้านทุ่งศรี ใน 4 ด้าน ได้แก่ ด้านทรัพยากรการท่องเที่ยว ด้านการ บริการต่าง ๆ ด้านการบริหารจัดการ และด้านการตลาด

2.2 เพื่อพิจารณาวิเคราะห์ปัจจัยภายนอก ปัจจัยภายในทางการท่องเที่ยวของชุมชนบ้านทุ่งศรี ซึ่งประกอบไปด้วย จุดแข็ง (Strength) จุดอ่อน (Weakness) โอกาส (Opportunity) และอุปสรรค (Threat) ต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านทุ่งศรีสู่การจัดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

2.3 เพื่อดำเนินการทฤษฎีศาสตร์การพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านทุ่งศรีสู่การจัดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน โดยนำผลการศึกษาและการสนทนากลุ่มที่ได้ร่วมกันวิเคราะห์ปัจจัยภายนอกปัจจัยภายในทางการท่องเที่ยวของชุมชนบ้านทุ่งศรี มาพิจารณาร่วมกัน เพื่อกำหนดวิสัยทัศน์ (Vision) กำหนดภารกิจหลักหรือ พันธกิจ (Mission) และกำหนดกลยุทธ์ (Strategy) และกำหนดโครงการ/กิจกรรม (Projects)

2.4 เพื่อกำหนดยุทธศาสตร์ โดยการนำ SWOT Matrix มาประมวลเข้าด้วยกัน เพื่อใช้ในการจัดทำยุทธศาสตร์การพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านทุ่งศรีสู่การจัดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

การสร้างและพัฒนาเครื่องมือ

ผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้างเครื่องมือ 1 ชุด การสร้างและพัฒนาเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

การสัมภาษณ์เชิงลึก กับผู้เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวโดยชุมชน ดังนี้

1. ศึกษารูปแบบ วิธีการ และลักษณะของการสัมภาษณ์ที่จะใช้ในการวิจัยโดยศึกษาจากหนังสือเอกสาร และเครื่องมือในการวิจัย เพื่อเป็นแนวทางในการสัมภาษณ์เชิงลึก
2. นำประเด็นสำคัญตามวัตถุประสงค์ และกรอบแนวคิด มาสร้างประเด็นการสัมภาษณ์เชิงลึก และเสนออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์เพื่อขอคำแนะนำปรับปรุงแก้ไขประเด็นคำถาม
3. นำประเด็นคำถามที่ได้ปรับปรุงแก้ไขแล้ว นำไปใช้ในการสัมภาษณ์เชิงลึก

ร่างแนวทางการสัมภาษณ์เชิงลึก

จำแนกคำถามให้ครอบคลุมตามแนวคิดหรือวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ เพื่อประเมินศักยภาพในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวโดยชุมชนของชุมชนบ้านทุ่งศรี ใน 4 ด้าน ได้แก่ ด้านทรัพยากรการท่องเที่ยว ด้านการ บริการต่าง ๆ ด้านการบริหารจัดการ และด้านการตลาด

การสนทนากลุ่ม กับผู้เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวชุมชนบ้านทุ่งศรี ดังนี้

1. ศึกษารูปแบบ วิธีการและลักษณะของการสนทนากลุ่มที่จะใช้ในการวิจัยโดยศึกษาจากหนังสือเอกสาร และเครื่องมือในการวิจัยเพื่อเป็นแนวทางในการจัดสนทนากลุ่ม
2. นำประเด็นสำคัญตามวัตถุประสงค์ และกรอบแนวคิด มาสร้างประเด็นคำถาม เพื่อใช้ในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวชุมชนบ้านทุ่งศรี และเสนออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์เพื่อขอคำแนะนำปรับปรุงแก้ไขประเด็นคำถาม
3. นำประเด็นคำถามที่ได้ปรับปรุงแก้ไขแล้ว นำไปใช้ในการสนทนากลุ่ม

ร่างแนวทางการสนทนากลุ่ม

จำแนกคำถามหรือประเด็นการสนทนากลุ่มให้ครอบคลุมตามขั้นตอนการจัดทำยุทธศาสตร์การพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านทุ่งศรีสู่การจัดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน 5 ขั้นตอนดังนี้ 1) การวิเคราะห์ SWOT 2) กำหนดวิสัยทัศน์ 3) กำหนดภารกิจ 4) กำหนดกลยุทธ์ และ 5) กำหนดโครงการ/กิจกรรม

การตรวจสอบข้อมูลเชิงคุณภาพ

การตรวจสอบข้อมูลเชิงคุณภาพโดยใช้วิธีการตรวจสอบความน่าเชื่อถือ ความตรงของข้อมูล โดยใช้บุคคลที่น่าเชื่อถือในการวิจัยครั้งนี้ เพื่อให้ได้ข้อมูลที่มีความถูกต้องและเชื่อถือได้ (Valid and Reliable) เพื่อพิสูจน์ว่าข้อมูลที่ผู้วิจัยได้มานั้นถูกต้องหรือไม่ โดยการใช้วิธีการหลายวิธีในการเก็บรวบรวมข้อมูลในประเด็นเดียวกัน จนกระทั่งได้ความคิดหรือข้อมูลเกี่ยวกับประเด็นหรือเรื่องนั้น ๆ ออกมา (Share Subjectivity) ตามที่คนส่วนใหญ่เข้าใจ กล่าวโดยสรุปสำหรับวิธีการตรวจสอบที่ผู้วิจัยนำมาใช้ในการตรวจสอบข้อมูล คือ การตรวจสอบด้านข้อมูล (Data Triangulation) นอกจากนี้ผู้วิจัยยังใช้วิธีการตรวจสอบข้อมูลโดยการสอบถามซ้ำเพื่อเป็นการตรวจสอบความเที่ยงตรงภายในอีกครั้งหนึ่ง อันจะทำให้ได้ข้อมูลที่ถูกต้องและเป็นจริงมากที่สุด

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลของการวิจัย คือ การค้นคว้าจากข้อมูลปฐมภูมิและข้อมูลทุติยภูมิ และวิธีการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ ดังนี้

1. การค้นคว้าข้อมูลปฐมภูมิและข้อมูลทุติยภูมิ ผู้วิจัยได้ศึกษา ค้นคว้า และเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร ครอบคลุมทั้งรายงานการศึกษาทางวิชาการ รายงานการวิจัย หนังสือ บทความวารสาร ข้อมูลทางระบบ ออนไลน์ โดยค้นคว้าจากแหล่งข้อมูลต่างๆ อาทิ ห้องสมุดของสถาบันการศึกษา ฐานข้อมูลงานวิจัย เอกสาร ตำรา สื่อ สิ่งพิมพ์ต่าง ๆ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนเอกสารทางวิชาการที่รวบรวมจากองค์กร ปกครองส่วนท้องถิ่นที่รับผิดชอบดูแลในชุมชนบ้านทุ่งศรี

2. การเก็บรวบรวมข้อมูลในการสัมภาษณ์เชิงลึก สำหรับผู้เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวชุมชนบ้านทุ่งศรี เพื่อประเมินศักยภาพในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวโดยชุมชนของชุมชนบ้านทุ่งศรี ใน 4 ด้าน ได้แก่ ด้านทรัพยากรการท่องเที่ยว ด้านการ บริการต่าง ๆ ด้านการบริหารจัดการ และด้านการตลาด

3. การสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) กับผู้นำชุมชน สมาชิกกลุ่มท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านทุ่งศรี และผู้เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวชุมชนบ้านทุ่งศรี ดังนี้

- 3.1 ร่วมกันพิจารณา วิเคราะห์ และหาข้อสรุปเกี่ยวกับศักยภาพในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวโดยชุมชนของชุมชนบ้านทุ่งศรี ใน 4 ด้าน ได้แก่ ด้านทรัพยากรการท่องเที่ยว ด้านการ บริการต่าง ๆ ด้านการบริหารจัดการ และ ด้านการตลาด

3.2 ร่วมกันพิจารณาวิเคราะห์ปัจจัยภายนอก ปัจจัยภายในทางการ ท่องเที่ยวของชุมชนบ้านทุ่งศรี ซึ่งประกอบไปด้วย จุดแข็ง (Strength) จุดอ่อน (Weakness) โอกาส (Opportunity) และอุปสรรค (Threat) ต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านทุ่งศรีสู่การจัดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

3.3 ร่วมกันดำเนินการทำยุทธศาสตร์การพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านทุ่งศรีสู่การจัดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน โดยนำผลการศึกษาและการสนทนากลุ่มที่ได้ร่วมกันวิเคราะห์ปัจจัยภายนอกปัจจัยภายในทางการท่องเที่ยวของชุมชนบ้านทุ่งศรี มาพิจารณาร่วมกัน เพื่อกำหนดวิสัยทัศน์ (Vision) กำหนดภารกิจหลักหรือ พันธกิจ (Mission) และกำหนดกลยุทธ์ (Strategy) และกำหนดโครงการ/กิจกรรม (Projects)

3.4 ร่วมกันกำหนดยุทธศาสตร์ โดยการนำ SWOT Matrix มาประมวลเข้าด้วยกัน เพื่อใช้ในการจัดทำยุทธศาสตร์การพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านทุ่งศรีสู่การจัดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ

ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการวิจัย โดยมีวิธีที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

1. วิเคราะห์ข้อมูลจากแหล่งข้อมูลปฐมภูมิและแหล่งข้อมูลทุติยภูมิ จัดหมวดหมู่ของข้อมูล
2. ตรวจสอบข้อมูลและตีความข้อมูลของชุมชน
3. การวิเคราะห์ข้อมูล เชิงคุณภาพ จะทำการศึกษาโดยสัมภาษณ์เชิงลึก กับผู้เกี่ยวข้องในชุมชนและการสนทนากลุ่มกับผู้ที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวในชุมชน โดยใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ที่ได้จากการสัมภาษณ์ การสังเกตการณ์ การจดบันทึก และการเก็บรวบรวมข้อมูลจากเครื่องมือต่าง ๆ แล้วนำผลที่ได้มาวิเคราะห์หาประเด็นที่คล้ายคลึงกัน และมีทิศทางเดียวกัน แล้วนำมาจัดเข้ากลุ่ม และเขียนข้อมูลเป็นข้อความเชิงบรรยาย (Descriptive) สำหรับจัดทำข้อสรุปในแต่ละประเด็นตามวัตถุประสงค์ของงานวิจัย

บทที่ 4

ผลการวิจัยและวิจารณ์

การวิจัยเรื่องยุทธศาสตร์การพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านทุ่งศรีสู่การจัดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน มีวัตถุประสงค์ของงานวิจัย คือ 1) เพื่อวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และวิกฤตที่ส่งผลต่อการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านทุ่งศรีอย่างยั่งยืน 2) เพื่อกำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านทุ่งศรีสู่การจัดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน โดย การศึกษาครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัยด้วยวิธีการศึกษาชุมชน (Community Study) การตรวจสอบทรัพยากรท่องเที่ยว (Tourism Resource Audit) การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) และการประชุมกลุ่มย่อย (Focus Group) เพื่อประเมินระดับความคิดเห็นต่อทรัพยากรท่องเที่ยวของชุมชนบ้านทุ่งศรี จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค (SWOT Analysis) ในการพัฒนา การท่องเที่ยว และศักยภาพของการพัฒนาการท่องเที่ยว โดยการสร้างยุทธศาสตร์การพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน คือ การคัดเลือก ประชากรกลุ่มคณะกรรมการสร้างยุทธศาสตร์ การพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน การยกย่องยุทธศาสตร์เป็นไปตามผลการวิเคราะห์สภาพแวดล้อม ภายในและภายนอก เพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนบ้านทุ่งศรี สู่การจัดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ตอบสนองความต้องการของชุมชน และนักท่องเที่ยว โดยการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม พร้อมด้วยเทคนิค AIC ผู้วิจัยขอรายงานผลการศึกษา ดังนี้

ตอนที่ 1 วิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และวิกฤต ที่ส่งผลต่อ การจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านทุ่งศรีอย่างยั่งยืน

1. รายงานผลการศึกษาชุมชน (Community Study)

โดยผู้วิจัยได้ดำเนินการศึกษาเอกสาร (Documentary Research) ดังนี้

1.1 ด้านข้อมูลบริบททั่วไปของบ้านทุ่งศรี ตำบลทุ่งศรี อำเภอร่องวาง จังหวัดแพร่

1.1.1 ประวัติหมู่บ้าน

บ้านทุ่งศรี แต่เดิมเริ่มก่อตั้งมาเมื่อไรไม่ปรากฏแน่ชัด แต่จากประวัติวัดทุ่งศรี น่าจะมีการก่อตั้งเมื่อประมาณ ปี 2300 หรือ 245 - 46 ปีมาแล้ว โดยกลุ่มคนที่เข้ามากลุ่มแรกคือ พ่อหนานตา แม่หล้า เป้งยะลา พ่อหนานใจ แม่ปา อุอินทร์ พ่อจันทร์ แม่กลม เส้นเถาว์ พ่อหนาน กิตตวงศ์ เข้มวิชัย และตุ้เจ้ามหวงค์ มาจากบ้านธรรมเมือง ป่าแดง ตันไคร้ เมืองแพร่ เข้ามาทำมาหากินโดยการบุกเบิก ทำไร่ข้าวและทำนา เพราะพื้นที่ดังกล่าวนี้มีความอุดมสมบูรณ์ ดังจะเห็นจากคำเล่าจาก

ผู้เฒ่าผู้แก่ว่าเดิมเขาเรียกว่า บ้านนาละหุ้ง เพราะมีต้นละหุ้งขึ้นอยู่มาก ต่อมาพี่น้องจากบ้านต่าง ๆ เรียกว่า บ้านหุ้งเพ้อ เพราะเป็นลักษณะภูมิประเทศเป็นที่ลุ่มมีน้ำเจิ่งนองและมีโคลนเลนอยู่ทั่วไป จนชาวบ้านตั้งบ้านอยู่ตามที่ดอนระเกะระกะ ไม่เป็นระเบียบ ทางเหนือเรียกว่า "เพอะเพ้อ" และเป็นหุ้งนามาก ชาวบ้านจึงเรียกตามลักษณะว่าบ้านหุ้งเพ้อ ต่อมาได้ถูกยุบรวมกับตำบลร้องกวางเมื่อประมาณปี 2484 ต่อมาผู้นำหมู่บ้านได้เรียกร้องให้แยกออกจากตำบลร้องกวางเป็น ตำบลหุ้งเพ้อ ตั้งเดิม และ ได้รับอนุญาตเมื่อ พ.ศ. 2491 ต่อมาท่านพระครูรัตนปัญญา วัดรัตนปัญญา เจ้าคณะอำเภอใน สมัยนั้น เห็นว่าชื่อดังกล่าวไม่เป็นมงคล จึงได้ทำการเปลี่ยนชื่อเป็นตำบลหุ้งศรี ณ วัดหุ้งศรี เพื่อให้เป็นสิริมงคลแก่บ้านเมือง และตามภูมิประเทศติดกับหุ้งนา และมีต้นศรีมหาโพธิ์อยู่ภายในเขตวัด "หุ้งศรี"

1.1.2 ที่ตั้งและอาณาเขตติดต่อ

มีระยะทางห่างจากอำเภอร้องกวาง ๒ กิโลเมตร ห่างจากอำเภอเมืองประมาณ 28 กม. มีอาณาเขตติดต่อ ดังนี้

ทิศเหนือ	ติดกับ	บ้านวังปาง หมู่ 5 และบ้านร้องกวาง หมู่ 7 ตำบลร้องกวาง อำเภอร้องกวาง จังหวัดแพร่
ทิศใต้	ติดกับ	บ้านต้นเตื่อ หมู่ 3 ตำบลหุ้งศรี อำเภอร้องกวาง จังหวัดแพร่ โดยมีลำน้ำแม่ คำมีกั้นแบ่งเขตแนว
ทิศตะวันออก	ติดกับ	บ้านวังหม้อ หมู่ 1 ต.หุ้งศรี อำเภอร้องกวาง จังหวัดแพร่ โดยมีลำน้ำแม่คำมีกั้นแบ่งเขตแนว
ทิศตะวันตก	ติดกับ	พื้นที่ทำการเกษตรของบ้านปากทางหมู่ 5 ตำบลหุ้งศรี อำเภอร้องกวาง จังหวัดแพร่ โดยมีลำน้ำเหมืองร้องกวางกั้นแบ่งเขตแนว

1.1.3 โครงสร้างประชากร

มีประชากร มี 124 ครัวเรือน รวม 317 คน แบ่งเป็นชาย 131 คน หญิง 186 คน มีประชากรช่วงอายุ 0-14 ปี จำนวน 40 คน หรือร้อยละ 13 ประชากรช่วงอายุ 15-54 ปี จำนวน 219 คน หรือร้อยละ 69 ประชากรช่วงอายุ 50 ปีขึ้นไป จำนวน 58 คน หรือร้อยละ 18

1.1.4 เส้นทางคมนาคมและการขนส่ง

ถนน ถนนสายหลักที่เชื่อมระหว่างหมู่บ้าน และอำเภอร้องกวางคือ ถนนสายร้องกวาง-แพร่ ห่างจาก อำเภอร้องกวาง ไปทางทิศตะวันออกเฉียงใต้ ประมาณ 0.5 กม. และถนนแยกเข้ามาในหมู่บ้านระยะทาง 1.5 กม.

1.1.5 สาธารณูปโภค

ไฟฟ้า มีครบทุกครัวเรือน

น้ำประปา ไม่มีประปาหมู่บ้าน โดยทุกหลังคาเรือนจะใช้มีบ่อน้ำบาดาลอุปโภค ส่วนน้ำดื่ม ชื้อจากโรงน้ำดื่มของหมู่บ้าน

โทรศัพท์ /internet มีโทรศัพท์พื้นฐานยังคงมีใช้ประมาณ 10 ครัวเรือน โดยส่วนใหญ่ใช้โทรศัพท์มือถือ

1.2 สภาพเศรษฐกิจ

1.2.1 การประกอบอาชีพ

การประกอบอาชีพในชุมชนบ้านทุ่งศรีประกอบอาชีพเกษตร เป็นอาชีพหลัก ร้อยละ 60 ที่เหลือประกอบอาชีพต่าง ๆ ได้แก่ ทำงาน เอกชน/บริษัท/โรงงาน/รับจ้างทั่วไป รับราชการ และค้าขาย เป็นต้น โดยประชาชนที่ทำอาชีพเกษตรกรรม จะทำนาโดยปลูกข้าวเจ้าในปี เพื่อการบริโภคในครัวเรือน ส่วนใหญ่เป็นพันธุ์หอมมะลิ 105 ส่วนข้าวเหนียวนิยมปลูกพันธุ์ กข.10 ในหมู่บ้านยังคงมีประเพณีการลงแขกหรือเอามื้อ แต่หากกรณีที่ต้องจ้างแรงงานคน ในหมู่บ้านจะต้องจ่ายค่าแรงงานชายวันละ 300 บาท หญิง 120 บาท ส่วนการทำไร่ ทำสวน ได้แก่ ข้าวโพด ถั่วเหลือง ถั่วเขียว และยาสูบ และการเลี้ยงสัตว์ ส่วนมากเป็นการเลี้ยงไก่ เป็ด โค และกระบือ ปัญหาในการทำเกษตร ขาดแหล่งน้ำทางการเกษตรในฤดูแล้ง เนื่องจากบริเวณ ที่ ทำนาอยู่ต่ำลงไปยากแก่การท่อน้ำหรือทำคลองส่งน้ำเข้ามา

1.2.2 รายได้

เกณฑ์เฉลี่ยของ จปฐ. คือ 30,000 บาท/คน/ปี โดยเฉลี่ยคนในชุมชนมีรายได้เฉลี่ย 55,804 บาท/คน/ปี จึงกล่าวได้ว่ารายได้เฉลี่ยของ ประชาชนในชุมชนไม่ต่ำ กว่าเกณฑ์เฉลี่ยความจำเป็นพื้นฐานที่ได้กำหนดไว้

1.2.3 การออม/หนี้สิน

การออม มีการออมทรัพย์ตามกองทุนที่มีอยู่ในชุมชน คือ กองทุนหมู่บ้าน มีจำนวนสมาชิก 218 คน กลุ่มออมสัจจะหมู่บ้าน มีจำนวนสมาชิก 218 คน โดยให้สมาชิกกู้ยืมเงินไปประกอบอาชีพ กองทุนด้านอาชีพ ได้แก่ กองทุนเกษตรหมู่บ้าน มีจำนวนสมาชิก 48 คน กลุ่มวิสาหกิจผลิตปุ๋ยอินทรีย์ หมู่บ้าน มีจำนวนสมาชิก 33 คน โดยจัดหาปัจจัยการผลิตทาง การเกษตร ผลิต จำหน่าย ปุ๋ยอินทรีย์ราคาถูก และกองทุนด้านสวัสดิการ คือ กองทุน สวัสดิการชุมชนเพื่อดูแลในเรื่องสวัสดิการ การตั้งแต่เกิด-ตาย มีจำนวนสมาชิก 172 คน สำหรับหนี้สิน ส่วนมากชาวบ้านเป็นหนี้จากกู้เงินกองทุนหมู่บ้าน ธนาคารออมสิน และ ธ.ก.ส. ทั้งนี้ ไม่ปรากฏว่ามีผู้มีหนี้นอกระบบ

1.3 สภาพสังคม

1.3.1 การศึกษา

แม้ว่าในหมู่บ้านไม่มีโรงเรียน แต่ชาวบ้านเกือบทั้งหมดส่วนมากอ่านออกเขียนได้ เด็กเล็กจะเข้าเรียนที่ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กของหมู่ 5 ส่วนระดับประถมศึกษาปีที่ 1-6 จะเข้าเรียนที่โรงเรียนชุมชนบ้านผาลาด ตั้งอยู่ ม.2 และระดับมัธยมศึกษาปีที่ 1-6 จะเข้าเรียนที่โรงเรียนร่องวางอนุสรณ์ ซึ่งเป็นโรงเรียนประจำอำเภอร่องวาง ส่วนระดับ ปริญญาตรี จะไปศึกษาต่อที่จังหวัดใกล้เคียงที่จังหวัดพะเยา อุดรดิตถ์ เชียงใหม่ และ กรุงเทพฯ นอกจากนี้ในหมู่บ้านยังมีศูนย์เกษตร 1 แห่ง และศูนย์วัฒนธรรม 1 แห่ง

1.3.2 สาธารณสุข

สถานอนามัยที่ใกล้หมู่บ้าน คือ โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพประจำตำบลทุ่งศรี ซึ่งอยู่ในเขต บ้านต้นเตื่อ ม.4 และโรงพยาบาลร่องวาง ซึ่งอยู่ห่างหมู่บ้านประมาณ 3 กม. โดยสุขภาพอนามัยและโรคที่พบในประชาชนส่วนใหญ่ได้แก่โรคอ้วน เบาหวาน ความดัน ไขมันในเส้นเลือด โดยมีอาสาสมัครประจำ หมู่บ้าน (อสม.) จำนวน 12 คน มีผู้พิการ จำนวน 2คน เป็นผู้ดูแล ให้คำปรึกษา และรักษาให้กับประชาชนในชุมชน

1.3.3 คุณภาพชีวิต

- การรวมกลุ่มและการมีส่วนร่วม เปิดโอกาสให้ประชาชนในชุมชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในทุกกิจกรรม สร้างความรู้ความเข้าใจ และเป็นเจ้าของชุมชนร่วมกันคุณ ภาพชีวิตโดยรวมอยู่ในเกณฑ์ดีมาก ชาวบ้านมีความรักในหมู่บ้านของตน มีการจัดทำแผนชุมชน รวมทั้งมีการรวมตัวเป็นอย่างดีในทุกกิจกรรมการพัฒนาของหมู่บ้านจนได้รับรางวัลหลาย ประเภท เช่น หมู่บ้านแผนพัฒนาดีเด่น หมู่บ้านปลอดการเผา หมู่บ้านเศรษฐกิจ พอเพียง เป็นต้น

- วัฒนธรรมประเพณีที่สำคัญและโดดเด่น มีงานประเพณีพื้นบ้านเหมือนชุมชนล้านนา โดยทั่วไป อาทิ การตานข้าวใหม่เดือน 4 เป้ง คานไม้แล้วพระเจ้าเดือน 3 เหนือ เลี้ยงผีเจ้าบ้าน (เสื้อ บ้านเจ้าอาฮัก) วันแรม 1 ค่ำ เดือน 7 เหนือ ปาเวณิรดน้ำดำหัวพ่อแม่ พ่อแก่แม่เฒ่าวันพญา วันปีใหม่เมือง เลี้ยงผีเรือนในเดือน 5 เหนือ ขึ้น 9 หรือแรม 9 และเดือน 6 ขึ้นหรือแรม 9 ค่ำ การเลี้ยงผีฝ่ายน้ำแม่คำมี ในช่วงเดือน 9 เหนือ การเลี้ยงผีเจ้าไร่เจ้าสวนเดือน 4 เหนือ การสรงนาก่อนปลูกข้าว การบนิแม่ธรณีก่อนการหว่านกล้าลงนา ส่วนใหญ่ชาวบ้านมีประเพณี ทานขันข้าวแก่ผู้วายชนในช่วงปีใหม่เมือง (เดือน 7 เหนือ 5 ได้) ประเพณีเข้าพรรษา - ออกพรรษา ประเพณีเดือนเกียงเหนือ เดือนยี่เป็ง เดือน 4 เป้ง ตานข้าวใหม่ ให้พ่อแม่ที่ได้บุกเบิก ไร่ นา ไร่ให้ลูกหลานได้มีที่หากิน”

- ภูมิปัญญาท้องถิ่น มีปราชญ์ชุมชนในด้านต่าง ๆ เช่น นายสวัสดิ์ ครองราษฎร์ ปราชญ์ด้านแพทย์แผนไทย นายผ่อง ไร่สอ ปราชญ์ด้านการเพาะปลูกทางการเกษตร นางอัมพร ยศทวี ปราชญ์ด้านการถนอมอาหาร นายเกรียงศักดิ์ วงศ์กันตา ปราชญ์ด้านพิธีกรรมทางศาสนา คุณฤกษ์ คุ้มาม และเป็นหมอพื้นบ้าน/สมุนไพร นางเพ็ญศรี ยานะวิน ปราชญ์ด้านช่างฝีมือ ทำบายศรี นายสงวน ยานะวิน และนายผัด อิศรี ปราชญ์ด้านงานไม้งานปูน
- สถานที่สำคัญของหมู่บ้านวัดที่ ในหมู่บ้าน 1 แห่ง คือ วัดทุ่งศรี

ภาพที่ 2 บริบททั่วไปของบ้านทุ่งศรี

2. รายงานผลการตรวจสอบทรัพยากรการท่องเที่ยว (Tourism Resource Audit)

ผู้วิจัย และตัวแทนที่ประชุมกลุ่มย่อยจากหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน และประชาชน ได้ร่วมกันทำการประชุมเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม เพื่อทำการตรวจสอบทรัพยากรการท่องเที่ยวในชุมชนบ้านทุ่งศรีภายหลังจากการร่วมอภิปราย และระดมความคิดเห็นร่วมกัน ที่ประชุมได้ลงความเห็นร่วมกัน (Consensus) ดังนี้

ชุมชนบ้านทุ่งศรี มีทรัพยากรทางการท่องเที่ยวที่น่าสนใจ โดยศักยภาพทางการท่องเที่ยวของชุมชน ประกอบด้วย 5 ด้าน ดังนี้

2.1 ทรัพยากรทางการท่องเที่ยว/สิ่งดึงดูดใจทางการท่องเที่ยว

คนในชุมชนบ้านทุ่งศรีส่วนใหญ่มีอาชีพเป็นเกษตรกร ซึ่งในชุมชนมีพื้นที่ทำการเกษตรประมาณ 8,600 ไร่ โดยพื้นที่ทำการเกษตรดังกล่าวใช้ในการทำนาเป็นส่วนใหญ่ ซึ่งหากหมดฤดูการทำนา คนในชุมชนก็จะปลูกผักหรือผลไม้ตามฤดูกาล เช่น ข้าวโพด บวบ ถั่วฝักยาว องุ่น มะม่วง เป็นต้น รวมถึงมีการปลูกผักสวนครัวในบริเวณรอบบ้าน นอกจากนี้ยังมีข้าวแตะ ซึ่งเป็นทางเดินไม้ไปยังร้านกาแฟที่นักท่องเที่ยวสามารถสัมผัสบรรยากาศทุ่งนาหรือทุ่งข้าวโพดได้อย่างใกล้ชิด

ภาพที่ 3 ทรัพยากรทางการท่องเที่ยวของบ้านทุ่งศรี

2.2 การเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว

ชุมชนบ้านทุ่งศรี ห่างจากตัวเมืองจังหวัดแพร่ ประมาณ 33 กิโลเมตร ซึ่งใช้ถนนหมายเลข 101 ในการเดินทางเข้าถึงชุมชนสามารถเดินทางได้อย่างสะดวกสบาย เนื่องจากตัวชุมชนอยู่ไม่ไกลจากตัวเมือง อีกทั้งสามารถนำรถตู้หรือรถบัสเข้าไปถึงตัวชุมชนได้

ภาพที่ 4 การเข้าถึงบ้านทุ่งศรี

2.3 กิจกรรมทางการท่องเที่ยว

วิถีชีวิตของคนในชุมชนบ้านทุ่งศรีมีความสัมพันธ์กับการเกษตร จึงทำให้กิจกรรมทางการท่องเที่ยวมีความเกี่ยวข้องกับการเกษตร ซึ่งเป็นที่น่ายินดีของนักท่องเที่ยว ได้แก่ กิจกรรมดูเย็นหลังบ้าน (เยี่ยมชมผักสาวคร้วหลังบ้าน) กิจกรรมหม่ดินบ่มน้ำ กิจกรรมสปาไส้เดือน กิจกรรมบ้านสมุนไพร กิจกรรมเรียนรู้การเลี้ยงวัว กิจกรรมเรียนรู้การปลูกองุ่นและเมล่อน กิจกรรมเก็บองุ่น กิจกรรมเรียนรู้การทำปุ๋ยอินทรีย์ และธนาคารไส้เดือน นอกจากนี้ยังมีกิจกรรมอื่น ๆ ที่มีความเกี่ยวข้องกับความเป็นอยู่ วัฒนธรรม และประเพณี ของบ้านทุ่งศรี เช่น กิจกรรมตัดตุง กิจกรรมทำดอกไม้จากผ้าใยบัว เป็นต้น

ภาพที่ 5 กิจกรรมทางการท่องเที่ยวเชิงเกษตรบ้านทุ่งศรี

2.4 สิ่งอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยว

บ้านทุ่งศรีได้มีการเตรียมความพร้อมทางการท่องเที่ยวในการอำนวยความสะดวกให้นักท่องเที่ยวที่เข้ามาในชุมชน โดยมีการจัดเตรียมสิ่งอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยวให้เพียงพอ และสามารถรองรับนักท่องเที่ยวได้ โดยมีสิ่งอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยว เช่น ห้องน้ำ โคมสแตย์หรือฟาร์มสแตย์ ร้านกาแฟ ทางเดิน ป้ายหรือสัญลักษณ์ ที่นั่ง ถังขยะ จุดล้างมือ จุดถ่ายรูป เป็นต้น

ภาพที่ 6 สิ่งอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยวบ้านทุ่งศรี

2.5 การบริหารจัดการทางการท่องเที่ยว

บ้านทุ่งศรีมีการบริหารจัดการทางการท่องเที่ยวที่ดีและมีประสิทธิภาพ โดยให้คนในชุมชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการ ภายใต้การตั้งคณะกรรมการสำหรับดูแลและจัดการเกี่ยวกับการท่องเที่ยวและการเกษตร ซึ่งได้มีการส่งเสริมให้คนในชุมชนปลูกผักสวนครัวในบริเวณบ้านของตนเอง และส่งเสริมการเป็นเจ้าบ้านที่ดีในการต้อนรับนักท่องเที่ยว อีกทั้งมีปรับภูมิทัศน์ของชุมชนบ้านให้มีความเป็นระเบียบและสวยงาม นอกจากนี้ยังเป็นชุมชนบ้านปลอดขยะ ซึ่งมีการจัดการขยะอย่างดีเยี่ยม ทำให้ภายในชุมชนบ้านทุ่งศรีมีความเข้มแข็งและสามัคคี

ภาพที่ 7 ภูมิทัศน์ภายในชุมชนและการจัดการขยะของบ้านทุ่งศรี

3. รายงานผลการวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส อุปสรรค (SWOT Analysis) และการสังเคราะห์ TOWS ชุมชนบ้านทุ่งศรี

ที่ประชุมกลุ่มย่อยและผู้วิจัยได้ทำการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (PAR) และได้ทำการตรวจสอบสภาพแวดล้อมภายใน (Internal Environment) ของการพัฒนาการท่องเที่ยวของชุมชนบ้านทุ่งศรี เพื่อได้มาซึ่งจุดแข็ง (Strengths) และจุดอ่อน (Weaknesses) ของการพัฒนาในปัจจุบัน และได้ทำการตรวจสอบสภาพแวดล้อมภายนอก (External Environment) เพื่อได้มาซึ่งโอกาส (Opportunities) และอุปสรรค (Threats) ในการพัฒนา ผู้วิจัยขอรายงานผลการวิเคราะห์ ดังต่อไปนี้

ตารางที่ 1 แสดงการวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส อุปสรรค (SWOT Analysis) ที่ส่งผลต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านทุ่งศรีสู่การจัดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

จุดแข็ง (Strengths)	จุดอ่อน (Weaknesses)
1. เป็นชุมชนที่มีภูมิศาสตร์ที่ดี มีแหล่งน้ำตลอดทั้งปี 2. ชุมชนมีความเข้มแข็งและอบอุ่น และมีความสามัคคีกัน มีผู้นำชุมชนที่เข้มแข็ง ได้แก่ ผู้ใหญ่บ้าน เจ้าอาวาส ผู้นำกลุ่มต่าง ๆ 3. เป็นชุมชนที่ยังใช้วิถีชีวิตแบบดั้งเดิม 4. เป็นชุมชนที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรม 5. มีโฮมสเตย์ในชุมชน 6. มีปราชญ์ชาวบ้าน ภูมิปัญญาท้องถิ่น 7. มีกิจกรรมท่องเที่ยวมีความหลากหลายทั้งทางธรรมชาติ ประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม และแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร	1. ชุมชนขาดความรู้ในการจัดการการท่องเที่ยวในชุมชน 2. ชุมชนไม่นักสื่อความหมายในชุมชน 3. ชุมชนไม่มีเงินทุนในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว 4. ไม่มีแผนในการพัฒนาการท่องเที่ยวในชุมชน

ตารางที่ 1 (ต่อ)

โอกาส (Opportunities)	อุปสรรค (Threats)
1. การคมนาคมสะดวกสบาย	1. ขาดการประชาสัมพันธ์จาก หน่วยงานภาครัฐ
2. อยู่ใกล้แหล่งท่องเที่ยวที่มีชื่อเสียงหลักของ จังหวัดแพร่	2. ภาวะโรคระบาดต่าง ๆ
3 นโยบายจากภาครัฐเพื่อเชื่อมโยงการท่องเที่ยว	3. ภาวะเศรษฐกิจที่มีความผันผวนทำให้ นักท่องเที่ยวควบคุมค่าใช้จ่าย
4. แนวโน้มการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยว สมัยใหม่ที่สนใจการท่องเที่ยว ชุมชนมากขึ้น	4. ปัญหาภัยธรรมชาติ อาทิ ภัยแล้ง และวาตภัย ที่ทวีความ รุนแรงที่ทวีความรุนแรง

ภายหลังจากที่ประชุมได้ร่วมกันวิเคราะห์ SWOT Analysis แล้ว ได้ทำการสังเคราะห์จุดแข็ง
กับโอกาสในการพัฒนา (SO) และจุดอ่อนกับโอกาส (WO) ต่อจากนั้นจึงสังเคราะห์จุดแข็งกับอุปสรรค
(ST) และจุดอ่อนกับอุปสรรค (WT) เพื่อกำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนากการท่องเที่ยวโดยชุมชน
บ้านทุ่งศรีสู่การจัดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ซึ่งได้แสดงไว้ในรูปตาราง ดังนี้

ตารางที่ 2 แสดงผลการสังเคราะห์ TOWS ของการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านทุ่งศรี
สู่การจัดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

	สภาพแวดล้อมภายใน	
	จุดแข็ง (S)	จุดอ่อน (W)
	S1. เป็นชุมชนที่มีภูมิศาสตร์ที่ดี มีแหล่งน้ำตลอดทั้งปี	W1. ชุมชนขาดความรู้ในการจัดการการท่องเที่ยวในชุมชน
	S2. ชุมชนมีความเข้มแข็งและอบอุ่น และมีความสามัคคีกัน มีผู้นำชุมชนที่เข้มแข็ง ได้แก่ ผู้ใหญ่บ้าน เจ้าอาวาส ผู้นำกลุ่มต่าง ๆ	W2. ชุมชนไม่นักสื่อความหมายในชุมชน
	S3. เป็นชุมชนที่ยังใช้วิถีชีวิตแบบดั้งเดิม	W3. ชุมชนไม่มีเงินทุนในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว
		W4. ไม่มีแผนในการพัฒนาการท่องเที่ยวในชุมชน
	สภาพแวดล้อมภายใน	
	จุดแข็ง (S)	
	S4. เป็นชุมชนที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรม	
	S5. มีโฮมสเตย์ในชุมชน	
	S6. มีปราชญ์ชาวบ้าน ภูมิปัญญาท้องถิ่น	
	S7. มีกิจกรรมท่องเที่ยวมีความหลากหลายทั้งทางธรรมชาติ ประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม และแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร	
	S8. มีแหล่งเรียนรู้ที่น่าสนใจ เช่น ธนาคารขยะที่มีประสิทธิภาพ การแปรรูปสมุนไพร	

ตารางที่ 2 (ต่อ)

สภาพแวดล้อมภายใน			
สภาพแวดล้อมภายนอก	โอกาส (O)	กลยุทธ์เชิงรุก SO	กลยุทธ์เชิงแก้ไข WO
	O1. การคมนาคมสะดวกสบาย	- จัดตั้งเป็นฐานเรียนรู้และ	- ฝึกอบรมความรู้ด้านการ
	O2. อยู่ใกล้แหล่งท่องเที่ยวที่มี	ศูนย์เรียนรู้ ภูมิปัญญาชุมชน	จัดการท่องเที่ยวในชุมชนและ
	ชื่อเสียงหลักของจังหวัดแพร่	- ส่งเสริมให้ผลิตภัณฑ์ชุมชน	อบรมนักสื่อ ความหมาย
	O3 นโยบายจากภาครัฐเพื่อ	ได้รับรองมาตรฐานจาก	ในชุมชน
	เชื่อมโยงการท่องเที่ยว	หน่วยงานภาครัฐ	- ฝึกอบรมทักษะการพัฒนา
	O4 แนวโน้มการท่องเที่ยวของ	- ประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยว	สินค้าและบริการด้าน
สภาพแวดล้อมภายนอก	นักท่องเที่ยวสมัยใหม่ที่สนใจ	ชุมชน และประชาสัมพันธ์ของดี	การท่องเที่ยว
	การท่องเที่ยว ชุมชนมากขึ้น	บ้านทุ่งศรี	
	ข้อจำกัด (T)	กลยุทธ์เชิงป้องกัน ST	กลยุทธ์เชิงรับ WT
	T1. ขาดการประชาสัมพันธ์	- สร้างเครือข่ายความร่วมมือด้าน	- จัดทำแผนการพัฒนาการ
	จากหน่วยงานภาครัฐ	การท่องเที่ยวร่วมกับหน่วยงาน	ท่องเที่ยวโดยชุมชน
	T2. ภาวะโรคระบาดต่าง ๆ	ทั้งภาครัฐและเอกชน	
	T3. ภาวะเศรษฐกิจที่มีความ	- สร้างความเข้มแข็งด้านการ	
	ผันผวนทำให้นักท่องเที่ยว	ท่องเที่ยวให้กับชุมชน โดยใช้	
	ควบคุมค่าใช้จ่าย	หลักการเศรษฐกิจพอเพียง	
	T4. ปัญหารัษฎธรรมาธิ อาทิ		
	ภัยแล้ง และวาตภัยที่ทวีความ		
	รุนแรงที่ทวีความรุนแรง		

ภายหลังสังเคราะห์ TOWS MATRIX ร่วมกับชุมชน ทำให้สามารถระบุทางเลือกเชิงกลยุทธ์ ซึ่งสามารถตอบคำถามเพิ่มเติม ดังต่อไปนี้ จุดแข็งและโอกาส (SO) คือ วิธีที่ชุมชนจะสามารถใช้จุดแข็งทางด้านการท่องเที่ยวของชุมชนเพื่อหาประโยชน์ที่ได้เปรียบเพื่อสร้างเป็นโอกาส ผลการสังเคราะห์ คือ การพัฒนาพื้นที่ท่องเที่ยวชุมชนเพื่อเป็นจุดเริ่มต้นของการท่องเที่ยวจัดตั้งเป็นฐานเรียนรู้และศูนย์เรียนรู้ ภูมิปัญญาชุมชน โดยให้ความสำคัญกับการท่องเที่ยวเชิงการเรียนรู้ จุดแข็งและอุปสรรค (ST) คือ วิธีที่ชุมชนจะสามารถใช้ประโยชน์ จากจุดแข็งทางด้านการท่องเที่ยวของชุมชนเพื่อหลีกเลี่ยงภัยคุกคามที่อาจจะเกิดขึ้นจริง ผลการสังเคราะห์ คือ สร้างความเข้มแข็งด้านการท่องเที่ยวผ่านเครือข่ายความร่วมมือด้านการท่องเที่ยวร่วมกับหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชนให้กับชุมชนโดยใช้หลักปรัชญา เศรษฐกิจพอเพียง พร้อมสร้างภาพลักษณ์การท่องเที่ยว “ประตูสู่ภาคเหนือ” จุดอ่อนและโอกาส (WO) คือ วิธีที่ชุมชนจะสามารถใช้โอกาสที่มีของชุมชนเพื่อเอาชนะจุดอ่อน ผลการสังเคราะห์ คือ การบริหารจัดการความรู้ด้านการจัดการท่องเที่ยวในชุมชน และทักษะการพัฒนาสินค้าและบริการด้าน การท่องเที่ยวแบบครบวงจรโดยเชื่อมโยงการท่องเที่ยวสู่จังหวัดอื่น ๆ และจุดอ่อนและอุปสรรค (WT) คือ วิธีที่ชุมชนจะสามารถลดจุดอ่อนและหลีกเลี่ยงภัยคุกคาม ผลการสังเคราะห์ คือ ชุมชนจะต้องจัดทำแผนการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชน ตลอดจนพัฒนาองค์ความรู้ด้านการท่องเที่ยว และการตลาดสำหรับคนในท้องถิ่น เพื่อสร้างเครือข่ายความร่วมมือ เพื่อพัฒนาและเชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยว

4. รายงานผลการตรวจสอบศักยภาพของการพัฒนาการท่องเที่ยวของชุมชนบ้านทุ่งศรี

ผู้วิจัยขอเสนอผลการวิเคราะห์ศักยภาพของการพัฒนาการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนของ ชุมชนบ้านทุ่งศรี โดยมีผู้แทนทุกภาคส่วนเข้าร่วมประชุม และร่วมระดมสมองแสดงความคิดเห็น ดังรายละเอียดต่อไปนี้

4.1 ศักยภาพด้านทรัพยากร

ชุมชนบ้านทุ่งศรี มีทรัพยากรท่องเที่ยวด้านธรรมชาติ ได้แก่ ทิวทัศน์ทุ่งนา วิถีชีวิตการประกอบอาชีพเกษตรกรรมและยังมีทรัพยากรท่องเที่ยวด้านวัฒนธรรมที่โดดเด่น มีคุณค่าทางประวัติศาสตร์ ได้แก่ วัดทุ่งศรี พิพิธภัณฑวัดทุ่งศรี ส่งผลให้มีกิจกรรมการท่องเที่ยว ที่เน้นการเรียนรู้เกี่ยวกับอารยธรรม วัฒนธรรม ประเพณี และวิถีชีวิตของคนในชุมชนตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ได้แก่ การศึกษาพิพิธภัณฑท้องถิ่น ชมหัตถกรรมพื้นบ้านชุมชนบ้านทุ่งศรี เช่น หมวก กระเป๋า ชมกลุ่มสตรี สาธิตการทำขนมและอาหารพิธีบายศรีสู่ขวัญ กิจกรรมปั่นจักรยานชมแหล่งท่องเที่ยว ชมวิถีชีวิตของชาวบ้าน เช่น การดำนา เกี่ยวข้าว การเลี้ยงโค เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีทรัพยากรท่องเที่ยว ด้านมหรหรรเทศกาล และประเพณี ได้แก่ พิธีการตานข้าวใหม่เดือน 4 เป็ง คานไม้แล้วพระเจ้าเดือน 3 เหนือ เลี้ยงผีเจ้าบ้าน (เสื่อ บ้านเจ้าอาฮัก) วันแรม 1 ค่ำ เดือน 7 เหนือ ปาเวณิรดน้ำดำหัวพ่อแม่

พ่อแก่แม่เฒ่าวันพญา วันปีใหม่เมือง เลี้ยงผีเรือนในเดือน 5 เหนือ ขึ้น 9 หรือแรม 9 และเดือน 6 ขึ้น หรือแรม 9 ค่า การเลี้ยงผีฝายน้ำแม่คำมี ในช่วงเดือน 9 เหนือ การเลี้ยงผีเจ้าไร่เจ้าสวนเดือน 4 เหนือ การแฮกนาก่อนปลูกข้าว การบ่นผีแม่ธรณีก่อนการหว่านกล้าลงนา ทรัพยากรท่องเที่ยวที่มีความโดดเด่น และมีชื่อเสียงอย่างมากอีกด้านคือ ทรัพยากรการท่องเที่ยวด้านบริการ โดยมีโฮมสเตย์วิสาหกิจ ชุมชนชนบ้านทุ่งศรี ซึ่งได้รับรางวัลการันตีต่าง ๆ มากมาย

4.2 ศักยภาพด้านการจัดการทรัพยากรท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

ชุมชนบ้านทุ่งศรี มีการร่วมมือกันอย่างเป็นทางการและไม่เป็นทางการ ทั้งการดูแลรักษา ความสะอาดกันเองในชุมชน และการร่วมกิจกรรมด้านการอนุรักษ์ธรรมชาติและวัฒนธรรมอย่างต่อเนื่อง ผ่านโครงการต่าง ๆ เช่น โครงการกำจัดขยะภายในบ้านและชุมชน โครงการประดิษฐ์ของใช้จากขยะรีไซเคิล โครงการปลูกต้นไม้เพื่อเพิ่มพื้นที่สีเขียว การทำปุ๋ยหมักชีวภาพ เป็นต้น

4.3 ศักยภาพด้านการมีส่วนร่วมและการสร้างเครือข่าย

ทางสำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดแพร่ สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดแพร่เทศบาล ตำบลร้องกวาง และผู้นำชุมชนบ้านทุ่งศรี มีการสนับสนุน และส่งเสริมให้ประชาชนในชุมชนมีส่วนร่วม กับกิจกรรมการท่องเที่ยว ตลอดจนมีการจัดตั้งเครือข่ายการท่องเที่ยวโดยอาศัยความร่วมมือในระดับชุมชน และระดับภูมิภาค โดยเฉพาะ ด้านกิจกรรมการท่องเที่ยวชุมชน ดังจะเห็นได้จากการแบ่งหน้าที่ในการรับผิดชอบ เวลาที่นักท่องเที่ยวมาเยือน เป็นต้น

4.4 ศักยภาพด้านการสร้างกิจกรรม การเรียนรู้ การสื่อความหมายเพื่อนำเสนอ ประสบการณ์ที่มีคุณภาพ และปลูกจิตสำนึกด้านการอนุรักษ์แก่นักท่องเที่ยว และผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง

ชุมชนบ้านทุ่งศรี มีจุดเด่นทางด้านวัฒนธรรม อีกทั้งมีกิจกรรมเรียนรู้ทาง ด้านวัฒนธรรม ท้องถิ่นที่มีเอกลักษณ์ และหลากหลาย สามารถส่งเสริมให้นักท่องเที่ยวได้รับประสบการณ์ที่มีคุณภาพ และมีจิตสำนึกในการอนุรักษ์ ดังจะเห็นได้จากการมีกิจกรรมปลูกจิตสำนึกนักท่องเที่ยวในการสร้าง ประสบการณ์ และสัมผัสจริง เช่น การดำนา เกี่ยวข้าว ปลูกผักหรือผลไม้ตามฤดูกาล เป็นต้น

ผู้วิจัยได้ประชุมกับกลุ่มแกนนำอีกครั้ง เพื่อร่วมกันระดมความคิดเห็นเกี่ยวกับทรัพยากรการท่องเที่ยวของชุมชน ซึ่งจากผลการร่วมกันค้นหา และกำหนดทรัพยากร การท่องเที่ยวที่มีศักยภาพ ของชุมชน สรุปได้ดังนี้

ทรัพยากรท่องเที่ยวด้านธรรมชาติ ได้แก่ วิวทิวทัศน์ทุ่งนา วิถีชีวิตการประกอบอาชีพ เกษตรกรรม

ทรัพยากรท่องเที่ยวด้านวัฒนธรรม ได้แก่ วัดทุ่งศรี พิพิธภัณฑวัดทุ่งศรี

ทรัพยากรท่องเที่ยวด้านมหกรรม เทศกาล และประเพณี ได้แก่ พิธีการตานข้าวใหม่เดือน 4 เป็ง คานไม้แล้วพระเจ้าเดือน 3 เหนือ เลี้ยงผีเจ้าบ้าน (เสื่อ บ้านเจ้าอาฮัก) วันแรม 1 ค่ำ เดือน 7 เหนือ ปาเวณิรดน้ำดำหัวพ่อแม่ พ่อแก่แม่เฒ่าวันพญา วันปีใหม่เมือง เลี้ยงผีเรือนในเดือน 5 เหนือ

ชั้น 9 หรือแรม 9 และเดือน 6 ชั้นหรือแรม 9 ค่า การเลี้ยงผีฝ่ายน้ำแม่คำมี ในช่วงเดือน 9 เหนือ การเลี้ยงผีเจ้าไร่เจ้าสวนเดือน 4 เหนือ การแฮกนาก่อนปลูกข้าว การบนผีแม่ธรณีก่อนการหว่านกล้า ลงนา

ทรัพยากรท่องเที่ยวกิจกรรมและสันตนาการ ได้แก่ กิจกรรมตุ๋นหลังบ้าน (เยี่ยมชมผักสวนครัวหลังบ้าน) กิจกรรมหม่ดินบ่มน้ำ กิจกรรมสปาไส้เดือน กิจกรรมบ้านสมุนไพร กิจกรรมเรียนรู้ การเลี้ยงวัว กิจกรรมเรียนรู้การปลูกองุ่นและเมล่อน กิจกรรมเก็บองุ่น กิจกรรมเรียนรู้การทำปุ๋ย อินทรีย์ และธนาคารไส้เดือน กิจกรรมสืบทอดวัฒนธรรมโบราณ สืบสานวัฒนธรรมนำไปใช้ได้จริง เป็นต้น

ทรัพยากรท่องเที่ยวบริการ ได้แก่ โฮมสเตย์วิสาหกิจชุมชนบ้านทุ่งศรี จำนวน 5 หลังคาเรือน และศูนย์จำหน่ายผลิตภัณฑ์สินค้าชุมชน

ตอนที่ 2 กำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนากองท่องเที่ยวโดยชุมชน บ้านทุ่งศรีสู่การจัดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

รายงานผลการกำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนากองท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านทุ่งศรี สู่การจัดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

ภายหลังการดำเนินการสังเคราะห์ TOWS MATRIX ร่วมกับชุมชน และตรวจสอบ ศักยภาพของการพัฒนากองท่องเที่ยวของชุมชนบ้านทุ่งศรีแล้ว ผู้วิจัยได้นำสู่กระบวนการวางแผนกำหนด ยุทธศาสตร์การพัฒนากองท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านทุ่งศรี สู่การจัดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน โดยให้ กลุ่มแกนนำชุมชน ร่วมกันกำหนด วิสัยทัศน์ กลยุทธ์ และโครงการ ที่จะสร้างความสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชน ซึ่งคณะกรรมการชุมชนบ้านทุ่งศรี ได้กำหนดวิสัยทัศน์ของชุมชนร่วมกันว่า “ทุ่งศรี หมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในวิถีถิ่น สร้างพื้นที่สีเขียวเพื่อการท่องเที่ยวโดยชุมชน และการจัดการสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน” และได้ร่วมกันกำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนากองท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านทุ่งศรีสู่การจัดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน 4 ด้าน โดยมีโครงการภายใต้ยุทธศาสตร์ คือ 1) ยุทธศาสตร์ด้านสิ่งแวดล้อม 2) ยุทธศาสตร์ด้านเศรษฐกิจ 3) ยุทธศาสตร์ด้านสังคม และ 4) ยุทธศาสตร์ด้านวัฒนธรรมทั้ง 4 ด้าน ดังนี้

ยุทธศาสตร์ที่ 1 : พัฒนาแหล่งท่องเที่ยว เพื่ออนุรักษ์สิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืนประกอบด้วย กลยุทธ์

1. การใช้ประโยชน์ในพื้นที่ เพื่อพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยว
2. การจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

เป้าประสงค์

1. เพื่อพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญของชุมชนบ้านทุ่งศรี
2. เพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนในการอนุรักษ์ทรัพยากร ธรรมชาติและ

สิ่งแวดล้อม

แผนงาน/โครงการ

1. โครงการเพิ่มพื้นที่สีเขียวภายในชุมชนบ้านทุ่งศรี
2. โครงการปรับปรุงภูมิทัศน์บริเวณแหล่งท่องเที่ยว
3. โครงการใช้พลังงานแสงอาทิตย์ในแหล่งที่พักโฮมสเตย์
4. โครงการการบริหารจัดการขยะแบบมีส่วนร่วม

ตัวชี้วัด

1. จำนวนแหล่งท่องเที่ยวที่ได้รับการพัฒนาเพิ่มขึ้น
2. จำนวนนักท่องเที่ยวเพิ่มขึ้น
3. รายได้จากการท่องเที่ยวเพิ่มขึ้น

ยุทธศาสตร์ที่ 2 : การพัฒนาการท่องเที่ยวเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจ ประกอบด้วย กลยุทธ์

1. การส่งเสริมการตลาดการท่องเที่ยว
2. การพัฒนาสินค้า และกิจกรรมการท่องเที่ยว
3. การบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว

เป้าประสงค์

1. เพื่อสร้างรายได้จากการท่องเที่ยวโดยทุกภาคส่วนมีส่วนร่วม
2. เพื่อสร้างรายได้จากการจำหน่ายผลิตภัณฑ์ชุมชน

แผนงาน/โครงการ

1. โครงการจัดตั้งธุรกิจขนาด กลางและขนาดย่อมด้านการท่องเที่ยว (SME)
2. โครงการจัดทำสื่อประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวชุมชนบ้านทุ่งศรี
3. โครงการวางแผนด้านการตลาดแบบครบวงจร
4. โครงการพัฒนาโปรแกรมการท่องเที่ยวชุมชนบ้านทุ่งศรี
5. โครงการสนับสนุน ให้ประชาชนรวมกลุ่มสร้างผลิตภัณฑ์ท้องถิ่น
6. โครงการสร้างแผนยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวชุมชนบ้านทุ่งศรีแบบบูรณาการอย่าง

ยั่งยืน

ตัวชี้วัด

1. จำนวนรายได้ที่เพิ่มขึ้นจากการจำหน่ายผลิตภัณฑ์ชุมชน
2. ประชาชนในชุมชนมีรายได้จากการจำหน่ายผลิตภัณฑ์ชุมชนเพิ่มขึ้น

ยุทธศาสตร์ที่ 3 : บริหารจัดการการท่องเที่ยวแบบบูรณาการ และพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน ประกอบด้วย

กลยุทธ์

1. พัฒนาศักยภาพบุคลากรด้านการท่องเที่ยว และเครือข่ายด้านการท่องเที่ยวให้มีความเข้มแข็ง

2. เพิ่มประสิทธิภาพการวางแผนพัฒนา ด้านการท่องเที่ยวเพื่อเสนอของบประมาณ

เป้าประสงค์

1. เพื่อจัดทำแผนพัฒนาด้านการท่องเที่ยวเพื่อเสนอ ของบประมาณต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

2. เพื่อพัฒนาบุคลากรด้านการท่องเที่ยว และเครือข่ายด้านการท่องเที่ยวให้มีความเข้มแข็ง

แผนงาน/โครงการ

1. โครงการพัฒนาศักยภาพคณะกรรมการบริหารและพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนบ้านทุ่งศรี

2. โครงการจัดอบรมเพื่อพัฒนาทักษะด้านการจัดการการท่องเที่ยวแบบบูรณาการอย่างยั่งยืน

3. โครงการส่งเสริมเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนอย่างยั่งยืน

4. โครงการจัดอบรมการจัดการโฮมสเตย์

5. โครงการสร้างเครือข่ายชุมชนเพื่อจัดการการท่องเที่ยว

ตัวชี้วัด

1. จำนวนนักท่องเที่ยวเพิ่มขึ้น
2. รายได้จากการท่องเที่ยวเพิ่มขึ้น
3. ระดับความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวเพิ่มขึ้น

ยุทธศาสตร์ที่ 4 : การพัฒนาการท่องเที่ยวเพื่ออนุรักษ์วัฒนธรรม และปลูกจิตสำนึกประกอบ
ด้วย

กลยุทธ์

1. การปลูกจิตสำนึกด้านการอนุรักษ์ และความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน
2. สร้างแรงจูงใจเพื่อส่งเสริมให้ทุกภาคส่วน มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์พัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมแบบยั่งยืน

เป้าประสงค์

1. เพื่อให้ทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยว
2. เพื่อสร้างความรู้ มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์พัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมแบบยั่งยืนให้ทุกภาคส่วน

แผนงาน/โครงการ

1. โครงการอบรมสร้างความรู้ การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมแบบยั่งยืนให้กับทุกภาคส่วน
2. โครงการจัดอบรมการอนุรักษ์ ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นบ้านทุ่งศรี
3. โครงการจัดอบรมภาวะความเป็นผู้นำ และเยาวชนในชุมชนบ้านทุ่งศรี ให้รู้สึกหวงแหนในวัฒนธรรมประเพณีท้องถิ่น

ตัวชี้วัด

1. ความร่วมมือทุกภาคส่วนในการพัฒนา การท่องเที่ยวเพิ่มมากขึ้น
2. ทุกภาคส่วนมีความรู้ การพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนเพิ่มขึ้น

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่องยุทธศาสตร์การพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านทุ่งศรีสู่การจัดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน มีวัตถุประสงค์ของงานวิจัย คือ 1) เพื่อวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และวิกฤตที่ส่งผลต่อการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านทุ่งศรีอย่างยั่งยืน 2) เพื่อกำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านทุ่งศรีสู่การจัดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ผู้วิจัยขอสรุปผลการวิจัย ดังนี้

สรุปผลการวิจัย

สรุปผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 เพื่อวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และวิกฤต ที่ส่งผลต่อการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านทุ่งศรีอย่างยั่งยืน

จุดแข็ง ของชุมชนบ้านทุ่งศรี คือ เป็นชุมชนที่มีภูมิศาสตร์ที่ดี มีแหล่งน้ำตลอดทั้งปี มีความเข้มแข็งและอบอุ่น และมีความสามัคคีกัน มีผู้นำชุมชนที่เข้มแข็ง ได้แก่ ผู้ใหญ่บ้าน เจ้าอาวาส ผู้นำกลุ่มต่าง ๆ นอกจากนี้ยังเป็นชุมชนที่ยังใช้วิถีชีวิตแบบดั้งเดิม มีความหลากหลายทางวัฒนธรรมด้านการท่องเที่ยว ชุมชนบ้านทุ่งศรี มีโฮมสเตย์สำหรับให้บริการแก่นักท่องเที่ยวในชุมชน มีปราสาทชาวบ้าน ที่มีภูมิปัญญาท้องถิ่นสามารถถ่ายทอดได้ และยังมีกิจกรรมท่องเที่ยวมีความหลากหลายทั้งทางธรรมชาติ ประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม แหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร และแหล่งเรียนรู้ที่น่าสนใจ เช่น ธนาคารขยะที่มีประสิทธิภาพ การแปรรูปสมุนไพร เป็นต้น

จุดอ่อน ของชุมชนบ้านทุ่งศรี คือ ชุมชนขาดความรู้ในการจัดการการท่องเที่ยวในชุมชน และไม่มีนักสื่อความหมายในชุมชน ทำให้การพัฒนาไม่เต็มรูปแบบ ไม่สามารถนำศักยภาพมาใช้ได้อย่างเต็มที่ นอกจากนี้ชุมชนยังขาดเงินทุนในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว และไม่มีแผนในการพัฒนาการท่องเที่ยวในชุมชน อย่างเป็นรูปธรรม

โอกาส ที่สำคัญของชุมชนบ้านทุ่งศรี คือ ชุมชนบ้านทุ่งศรีตั้งอยู่ใกล้แหล่งท่องเที่ยวที่มีชื่อเสียงหลักของจังหวัดแพร่ เช่น ถ้ำผานางคอย ถนนลอยฟ้า วัดปู่แฉ เป็นต้น ทำให้การคมนาคมที่ผ่านชุมชนบ้านทุ่งศรีค่อนข้างสะดวกสบาย ผสมกับนโยบายจากภาครัฐเพื่อเชื่อมโยงการท่องเที่ยวและแนวโน้มการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวสมัยใหม่ที่สนใจการท่องเที่ยวชุมชนมากขึ้น

อุปสรรค ที่สำคัญของชุมชนบ้านทุ่งศรี คือ ขาดการส่งเสริมประชาสัมพันธ์ด้านการท่องเที่ยว จากหน่วยงานภาครัฐ รวมไปถึงภาวะโรคระบาดต่าง ๆ ภาวะเศรษฐกิจที่มีความผันผวนทำให้นักท่องเที่ยวควบคุมค่าใช้จ่าย ไม่เกิดการเดินทางท่องเที่ยว และปัญหาภัยธรรมชาติ อาทิ ภัยแล้ง และวาตภัยที่ทวีความ รุนแรงที่ทวีความรุนแรง

จากการสังเคราะห์ TOWS ชุมชนบ้านทุ่งศรี ได้กำหนดวิสัยทัศน์ของการพัฒนา คือ ชุมชนบ้านทุ่งศรี จะพัฒนาพื้นที่ของชุมชน ให้เป็นหมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในวิถีถิ่น สร้างพื้นที่สีเขียวเพื่อการท่องเที่ยวโดยชุมชน และการจัดการสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน ในการพัฒนาดังกล่าว ชุมชนมุ่งหวังที่จะเป็นจุดหมายปลายทางของการท่องเที่ยวของจังหวัดแพร่ และมีความปรารถนาที่จะพัฒนาการท่องเที่ยวแบบบูรณาการ ด้านการพัฒนาสิ่งแวดล้อม เศรษฐกิจ สังคม และอนุรักษ์วัฒนธรรม ตลอดจนการพัฒนาจิตใจ อันจะนำไปสู่การพัฒนาทั้งการท่องเที่ยว และการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืนในภาพรวม

สรุปผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 เพื่อกำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านทุ่งศรีสู่การจัดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

จากผลการตรวจสอบทรัพยากร การวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และ อุปสรรค และ ศักยภาพในการพัฒนาการท่องเที่ยวของชุมชนบ้านทุ่งศรี มติที่ประชุมกลุ่ม ย่อมร่วมกันประเมินได้ว่าทางชุมชนมีความพร้อมเพียงพอที่จะพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของชุมชนบ้านบ้านทุ่งศรี โดยที่ประชุมได้ลงความเห็นร่วมกันว่า ทางชุมชนควรมีแผนยุทธศาสตร์เพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนของชุมชนบ้านทุ่งศรี โดยที่ประชุมร่วมกันกำหนดวิสัยทัศน์ ยุทธศาสตร์ กลยุทธ์ โครงการ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

วิสัยทัศน์

“ทุ่งศรีหมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในวิถีถิ่น สร้างพื้นที่สีเขียวเพื่อการท่องเที่ยวโดยชุมชน และการจัดการสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน”

ภายใต้วิสัยทัศน์ดังกล่าว ผู้เข้าร่วมประชุมได้ร่วมกันกำหนด ยุทธศาสตร์ กลยุทธ์ และโครงการเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนของชุมชนบ้านทุ่งศรี 4 ด้าน ได้แก่ 1) ยุทธศาสตร์ด้านสิ่งแวดล้อม 2) ยุทธศาสตร์ด้านเศรษฐกิจ 3) ยุทธศาสตร์ด้านสังคม และ 4) ยุทธศาสตร์ด้านวัฒนธรรม โดยมีรายละเอียดกลยุทธ์ และโครงการดังนี้

ยุทธศาสตร์ที่ 1 พัฒนาแหล่งท่องเที่ยว เพื่ออนุรักษ์สิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน

กลยุทธ์ที่ 1.1 การใช้ประโยชน์ในแหล่งท่องเที่ยว

กลยุทธ์ที่ 1.2 การจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

ประกอบด้วยแผนงาน/โครงการ ดังนี้

1. โครงการเพิ่มพื้นที่สีเขียวภายในชุมชนบ้านทุ่งศรี
2. โครงการปรับปรุงภูมิทัศน์บริเวณแหล่งท่องเที่ยว
3. โครงการใช้พลังงานแสงอาทิตย์ในแหล่งที่พักโฮมสเตย์
4. โครงการการบริหารจัดการขยะแบบมีส่วนร่วม

ยุทธศาสตร์ที่ 2 : การพัฒนาการท่องเที่ยวเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจ

กลยุทธ์ที่ 2.1 การส่งเสริมการตลาดการท่องเที่ยว

กลยุทธ์ที่ 2.2 การพัฒนาสินค้า และกิจกรรมการท่องเที่ยว

กลยุทธ์ที่ 2.3 การบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว

ประกอบด้วยแผนงาน/โครงการ ดังนี้

1. โครงการจัดตั้งธุรกิจขนาด กลางและขนาดย่อมด้านการท่องเที่ยว (SME)
2. โครงการจัดทำสื่อประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวชุมชนบ้านทุ่งศรี
3. โครงการวางแผนด้านการตลาดแบบครบวงจร
4. โครงการพัฒนาโปรแกรมการท่องเที่ยวชุมชนบ้านทุ่งศรี
5. โครงการสนับสนุน ให้ประชาชนรวมกลุ่มสร้างผลิตภัณฑ์ท้องถิ่น
6. โครงการสร้างแผนยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวชุมชนบ้านทุ่งศรีแบบบูรณาการอย่างยั่งยืน

ยุทธศาสตร์ที่ 3 : บริหารจัดการการท่องเที่ยวแบบบูรณาการ และพัฒนาการท่องเที่ยว

แบบยั่งยืน

กลยุทธ์ที่ 3.1 พัฒนาศักยภาพบุคลากรด้านการท่องเที่ยว และเครือข่ายด้านการท่องเที่ยวให้มีความเข้มแข็ง

กลยุทธ์ที่ 3.2 เพิ่มประสิทธิภาพการวางแผนพัฒนา ด้านการท่องเที่ยวเพื่อเสนอขอ
งบประมาณ

ประกอบด้วยแผนงาน/โครงการ ดังนี้

1. โครงการพัฒนาศักยภาพคณะกรรมการบริหารและพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนบ้านทุ่งศรี
2. โครงการจัดอบรมเพื่อพัฒนาทักษะด้านการจัดการการท่องเที่ยวแบบบูรณาการอย่างยั่งยืน
3. โครงการส่งเสริมเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนอย่างยั่งยืน
4. โครงการจัดอบรมการจัดการโฮมสเตย์
5. โครงการสร้างเครือข่ายชุมชนเพื่อจัดการการท่องเที่ยว

ยุทธศาสตร์ที่ 4 : การพัฒนาการท่องเที่ยวเพื่ออนุรักษ์วัฒนธรรม และปลูกจิตสำนึก ประกอบด้วย

กลยุทธ์ที่ 4.1 การปลูกจิตสำนึกด้านการอนุรักษ์ และความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน

กลยุทธ์ที่ 4.2 สร้างแรงจูงใจเพื่อส่งเสริมให้ทุกภาคส่วน มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์
พัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมแบบยั่งยืน

ประกอบด้วยแผนงาน/โครงการ ดังนี้

1. โครงการอบรมสร้างความรู้ การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมแบบยั่งยืนให้กับทุกภาคส่วน
2. โครงการจัดอบรมการอนุรักษ์ ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นบ้านทุ่งศรี
3. โครงการจัดอบรมภาวะความเป็นผู้นำ และเยาวชนในชุมชนบ้านทุ่งศรี ให้รู้สึก
หวงแหนในวัฒนธรรมประเพณีท้องถิ่น

อภิปรายผลการวิจัย

อภิปรายวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 เพื่อวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และวิกฤต ที่ส่งผลต่อการ จัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านทุ่งศรีอย่างยั่งยืน

ในการการตรวจสอบทรัพยากรการท่องเที่ยว (Tourism Resource Audit) ผู้วิจัย และ
ตัวแทนที่ประชุมกลุ่มย่อยจากหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน และประชาชน ได้ร่วมกันทำการประชุม
เชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม เพื่อทำการตรวจสอบทรัพยากรการท่องเที่ยวในชุมชนบ้านทุ่งศรี
ซึ่งสามารถนำมาอภิปรายผลได้ดังต่อไปนี้

1. อภิปรายบริบทชุมชนและทรัพยากรของชุมชนบ้านทุ่งศรีเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยว

ชุมชนบ้านทุ่งศรีเป็นชุมชนที่มีศักยภาพ และมีความหลากหลายทางด้านทรัพยากรการ
ท่องเที่ยว คนในชุมชนบ้านทุ่งศรีส่วนใหญ่มีอาชีพเป็นเกษตรกร วิถีชีวิตของคนในชุมชนบ้านทุ่งศรี
มีความสัมพันธ์กับการเกษตร จึงทำให้กิจกรรมทางการท่องเที่ยวมีความเกี่ยวข้องกับการเกษตร
ซึ่งเป็นที่น่าสนใจของนักท่องเที่ยว ได้แก่ กิจกรรมดูเย็นหลังบ้าน (เยี่ยมชมผักสาวครัวหลังบ้าน)
กิจกรรมห่มดินบ่มน้ำ กิจกรรมสปาไผ่เดือน กิจกรรมบ้านสมุนไพร กิจกรรมเรียนรู้การเลี้ยงวัว
กิจกรรมเรียนรู้การปลูกองุ่นและเมล่อน กิจกรรมเก็บองุ่น กิจกรรมเรียนรู้การทำปุ๋ยอินทรีย์ และ
ธนาคารไผ่เดือน นอกจากนี้ยังมีกิจกรรมอื่น ๆ ที่มีความเกี่ยวข้องกับความยั่งยืน วัฒนธรรม และ
ประเพณี ของบ้านทุ่งศรี เช่น กิจกรรมตัดตุง กิจกรรมทำดอกไม้จากผ้าใยบัว เป็นต้น ซึ่งสอดคล้องกับ
ณัฐยา แสงอนุไชย และคณะ (2557) ว่าชุมชนบ้านทุ่งศรีเหมาะในการจัดทำเส้นทางท่องเที่ยว

เพื่อการเรียนรู้เชิงเกษตร จากการพัฒนาหมู่บ้านอย่างต่อเนื่อง ทำให้ชุมชนบ้านทุ่งศรีเป็นหมู่บ้านท่องเที่ยวตัวอย่าง โดยชุมชนมีความเข้าใจในการท่องเที่ยว อีกทั้งมีการณรงค์ให้ชาวบ้านมีความรู้สึก รัก และหวงแหนแหล่งท่องเที่ยวของตน จนเกิดการร่วมแรงร่วมใจของชุมชนใน การรักษา สภาพแวดล้อมในหมู่บ้าน ตลอดจนสืบสานวัฒนธรรม ประเพณีให้คงอยู่ ด้วยประเทศไทยกำลังเข้าสู่ เมืองแห่งผู้สูงอายุ จะมีนักท่องเที่ยวสูงอายุเพิ่มขึ้นเป็นจำนวนมาก ดังนั้นการพัฒนาพื้นที่แหล่ง ท่องเที่ยวของชุมชนบ้านทุ่งศรีให้สามารถรองรับนักท่องเที่ยวสูงอายุได้ จึงมีความเหมาะสมอย่างยิ่ง ด้วยความสมบูรณ์ของทรัพยากรธรรมชาติ และกิจกรรมเชิงสร้างสรรค์ที่เป็นฐานการเรียนรู้สามารถให้ นักท่องเที่ยวเข้ามามีส่วนร่วมนั้น ยังสอดคล้องกับ แผนการตลาดการท่องเที่ยว ปี พ.ศ. 2566 (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2566) ที่วางแผนไว้ว่า จะขยายตลาดกลุ่มนักท่องเที่ยวความสนใจ พิเศษที่มีแนวโน้มใช้จ่ายสูง 4 กลุ่มหลักต่อเนื่องจากปี 2566 ได้แก่ กลุ่มฮันนีมูน และแต่งงาน กลุ่มสุขภาพและความงาม กลุ่มนักท่องเที่ยวที่สนใจวิถีชีวิตและสิ่งแวดล้อม (Green Tourism) ซึ่งนิยามการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ Soft Adventure และการท่องเที่ยวชุมชน

2. อภิปรายกระบวนการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านทุ่งศรี

กระบวนการพัฒนาการท่องเที่ยวของชุมชนบ้านทุ่งศรี มีนำแนวคิดด้านการท่องเที่ยวโดย ชุมชน (Community Base Sustainable Tourism) ซึ่งพจนา สวนศรี (2546) นิยามไว้ว่า การท่องเที่ยวโดยชุมชน คือ การท่องเที่ยวที่คำนึงถึงความยั่งยืนของ สิ่งแวดล้อม สังคม และ วัฒนธรรม กำหนดทิศทางโดยชุมชน จัดการโดยชุมชนเพื่อชุมชน และชุมชนมีบทบาทเป็นเจ้าของมี สิทธิในการจัดการดูแลเพื่อให้เกิดการเรียนรู้แก่ผู้มาเยือน โดยมองว่าการท่องเที่ยวต้องทำงาน ครอบคลุม 5 ด้านพร้อมกันทั้งการเมือง เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม โดยมีชุมชน เป็นเจ้าของและมีส่วนในการจัดการ

เริ่มจากการศึกษาความพร้อมของชุมชน และร่วมกับชุมชนในการดำเนินขั้นตอนการสร้าง แผนยุทธศาสตร์ ตลอดจนการดำเนินงานจัดตั้งชมรมการท่องเที่ยว และประเมินผลการดำเนินงาน ร่วมกัน มีการประชุมเพื่อร่วมกันสร้างวิสัยทัศน์ ยุทธศาสตร์ กลยุทธ์ และ โครงการในการพัฒนาการ ท่องเที่ยวโดยชุมชน ซึ่งเป็นการระดมสมอง อีกทั้งยังเป็นการกระตุ้นความคิดสร้างสรรค์ของคนใน ชุมชนเพื่อวางแผนจัดการท่องเที่ยวชุมชนบ้านทุ่งศรี โดยมีการนำวิสัยทัศน์มากำหนดเป็นเป้าหมาย เป็นทิศทางของการดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยวโดยชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับ วีระพล ทองมา และ ประเจต อำนาจ (2547) ให้ความหมายของการท่องเที่ยว ชุมชนว่า เป็นเรื่องของการเรียนรู้ร่วมกัน ของคนในชุมชนท้องถิ่น และผู้มาเยือนในการที่จะดูแลรักษาทรัพยากรด้านต่าง ๆ ของชุมชนที่มีอยู่ แล้ว ตลอดจนเป็นเครื่องมือในการพัฒนาชุมชนให้ เกิดความยั่งยืน อันเกิดจากการมีส่วนร่วมของทุก ภาคส่วนในชุมชนเพื่อประโยชน์แก่ชุมชน โดยผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในชุมชน ได้แก่ ภาครัฐ กลุ่ม ผู้ประกอบการ และประชาชนในชุมชน มีการ ดำเนินการเป็นแบบแผนที่ดี

อภิปรายวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 เพื่อกำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านทุ่งศรี สู่การจัดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

1. อภิปรายวิสัยทัศน์ของชุมชนบ้านทุ่งศรี

ผู้วิจัยร่วมกับคณะกรรมการชมรมพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนบ้านทุ่งศรี ร่วมกันวิเคราะห์ SWOT ผ่านกระบวนการมีส่วนร่วม PAR โดยมติที่ประชุมได้ร่วมกันกำหนด วิสัยทัศน์ของชุมชนไว้ว่า “ทุ่งศรีหมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในวิถีถิ่น สร้างพื้นที่สีเขียวเพื่อการท่องเที่ยวโดยชุมชน และการจัดการสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน” ซึ่งสอดคล้องกับ วิสัยทัศน์ (Vision) ของจังหวัดแพร่ ซึ่งได้กำหนดว่า “เมืองแพร่หน้าอยู่ ชุมชนเข้มแข็ง เศรษฐกิจสร้างสรรค์ เกษตรปลอดภัย ทรัพยากรธรรมชาติสมบูรณ์ ท่องเที่ยวยั่งยืน” (สำนักงานจังหวัดแพร่, 2566)

2. อภิปรายยุทธศาสตร์การพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านทุ่งศรี สู่การจัดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

ยุทธศาสตร์ที่ 1 พัฒนาแหล่งท่องเที่ยว เพื่ออนุรักษ์สิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน มีกลยุทธ์ด้านการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในชุมชน โดยดำเนินการ 2 โครงการ ได้แก่ 1) โครงการใช้พลังงานแสงอาทิตย์ในแหล่งที่พักโฮมสเตย์ และ 2) โครงการการบริหารจัดการขยะแบบมีส่วนร่วม ซึ่งสอดคล้องกับแผนการพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติ ฉบับที่ 3 พ.ศ. 2566- 2570 (กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, 2566) กลยุทธ์ที่ 4.1 เสริมสร้างความสมบูรณ์แก่สิ่งแวดล้อม และแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติ (Enriched Environment) ภายใต้ยุทธศาสตร์ที่ 4 ส่งเสริมการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (Sustainable Tourism)

ส่วนกลยุทธ์ด้านการใช้ประโยชน์ในพื้นที่ เพื่อพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยว ซึ่งมีมติที่ประชุมกำหนดให้มีการดำเนินการในชุมชนบ้านทุ่งศรี 2 โครงการ ได้แก่ 1) โครงการเพิ่มพื้นที่สีเขียวภายในชุมชนบ้านทุ่งศรี และ 2) โครงการปรับปรุงภูมิทัศน์บริเวณแหล่งท่องเที่ยว ซึ่งสอดคล้องกับวิสัยทัศน์จังหวัดแพร่ ระยะ 4 ปี (พ.ศ.2566-2570) แนวทางการพัฒนา ปรับปรุงแหล่งท่องเที่ยว รวมถึงโครงสร้างพื้นฐานสิ่งอำนวยความสะดวก เพื่อยกระดับด้านการท่องเที่ยว กลยุทธ์ยกระดับแหล่งท่องเที่ยวให้ได้มาตรฐาน ภายใต้ยุทธศาสตร์ที่ 3 การยกระดับการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์และยั่งยืน (สำนักงานจังหวัดแพร่, 2566)

ยุทธศาสตร์ที่ 2 การพัฒนาการท่องเที่ยวเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจ ประกอบด้วย 3 กลยุทธ์ โดยกลยุทธ์ส่งเสริมการตลาดการท่องเที่ยว ประกอบด้วย 3 โครงการ ที่ดำเนินการ คือ 1) โครงการจัดตั้งธุรกิจขนาด กลางและขนาดย่อมด้านการท่องเที่ยว (SME) 2) โครงการ จัดทำสื่อประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวชุมชนบ้านทุ่งศรี และ 3) โครงการวางแผนด้านการตลาดแบบครบวงจร ซึ่งสอดคล้องกับวิสัยทัศน์จังหวัดแพร่ ระยะ 4 ปี (พ.ศ.2566-2570) แนวทางการพัฒนาส่งเสริมการตลาดและ

ประชาสัมพันธ์ กลยุทธ์ส่งเสริมการตลาดและประชาสัมพันธ์ ด้านการท่องเที่ยว ภายใต้ยุทธศาสตร์ที่ 3 การยกระดับการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์และยั่งยืน (สำนักงานจังหวัดแพร่, 2566)

กลยุทธ์ด้านการพัฒนาสินค้า และกิจกรรมการท่องเที่ยว ประกอบด้วย 2 โครงการที่ได้ดำเนินการ คือ 1) โครงการพัฒนาโปรแกรมการท่องเที่ยวชุมชนบ้านทุ่งศรี และ 2) โครงการสนับสนุนให้ประชาชนรวมกลุ่มสร้างผลิตภัณฑ์ท้องถิ่น สอดคล้องกับแผนการพัฒนการท่องเที่ยวแห่งชาติ ฉบับที่ 3 พ.ศ. 2566- 2570 (กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, 2566) ในพันธกิจพัฒนาและยกระดับประสบการณ์การท่องเที่ยวตลอดเส้นทางอย่างครบวงจร ด้วยรูปแบบการท่องเที่ยวใหม่ที่หลากหลาย และการสื่อสารการตลาดที่ตรงใจ โดยมุ่งเน้นนักท่องเที่ยวเป็นศูนย์กลาง

กลยุทธ์ด้านการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว ประกอบด้วย 1 โครงการ ที่ได้ดำเนินการ คือ 1) โครงการสร้างแผนยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวชุมชนบ้านทุ่งศรีแบบบูรณาการอย่างยั่งยืน สอดคล้องกับแนวทางที่ 1.1.4 :ศึกษาและวิเคราะห์ความเสี่ยง เพื่อจัดทำแผนตั้งรับและดำเนินงานป้องกันความเสี่ยงต่ออุตสาหกรรมการท่องเที่ยว (Risk Management Plan & Implementation) กลยุทธ์ที่ 1.1: สร้างความเข้มแข็งให้กับภาคการผลิตและผลิตภัณฑ์นวัตกรรมเพื่อให้เกิดภูมิคุ้มกันพร้อมรับมือกับความเปลี่ยนแปลงทุกรูปแบบ (Resilient Supply – Side) ยุทธศาสตร์ที่ 1 เสริมสร้างความเข้มแข็งและภูมิคุ้มกันของอุตสาหกรรมท่องเที่ยวไทย (Resilient Tourism)

ยุทธศาสตร์ที่ 3 บริหารจัดการการท่องเที่ยวแบบบูรณาการ และพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน ประกอบด้วย 2 กลยุทธ์ โดยกลยุทธ์ด้านการพัฒนาศักยภาพบุคลากรด้านการท่องเที่ยว และเครือข่ายด้านการท่องเที่ยวให้มีความเข้มแข็ง ประกอบด้วย 3 โครงการ ที่ได้ดำเนินงาน คือ 1) โครงการพัฒนาศักยภาพคณะกรรมการบริหารและพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนบ้านทุ่งศรี 2) โครงการจัดอบรมเพื่อพัฒนาทักษะด้านการจัดการการท่องเที่ยวแบบบูรณาการอย่างยั่งยืน และ 3) โครงการส่งเสริมเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนอย่างยั่งยืน สอดคล้องกับแนวทางที่ 2.2.3: สนับสนุนการบริหารจัดการของหน่วยงานในภาคการท่องเที่ยวทั้งภาครัฐและ เอกชนด้วยเทคโนโลยีและนวัตกรรม เพื่อให้เกิดการทำงานร่วมกันที่มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น (Digital Organization) กลยุทธ์ที่ 2.2: ยกระดับโครงสร้างพื้นฐานด้านดิจิทัลและข้อมูลสารสนเทศ (Digital & Data Infrastructure) ยุทธศาสตร์ที่ 2 ยกระดับสังคมให้เป็นเมืองน่าอยู่ ตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง ยุทธศาสตร์ที่ 2 พัฒนาปัจจัยพื้นฐานของอุตสาหกรรมท่องเที่ยวให้มีคุณภาพสูง (Quality Tourism) แผนการพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติ ฉบับที่ 3 พ.ศ. 2566- 2570 (กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, 2566)

กลยุทธ์ด้านเพื่อพัฒนาบุคลากรด้านการท่องเที่ยว และเครือข่ายด้านการท่องเที่ยวให้มีความเข้มแข็ง ประกอบด้วย 2 โครงการที่ได้ดำเนินงาน คือ 1) โครงการจัดอบรมการจัดการโฮมสเตย์ และ 2) โครงการสร้างเครือข่ายชุมชนเพื่อจัดการการท่องเที่ยว สอดคล้องกับกลยุทธ์ที่ 2.4: พัฒนาศักยภาพของบุคลากรและผู้ประกอบการในอุตสาหกรรมท่องเที่ยวให้มีคุณภาพ และมีขีด

ความสามารถในการแข่งขัน (Thai-Class Potential) ยุทธศาสตร์ที่ 2 พัฒนาปัจจัยพื้นฐานของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวให้มีคุณภาพสูง (Quality Tourism) แผนการพัฒนากการท่องเที่ยวแห่งชาติ ฉบับที่ 3 พ.ศ. 2566- 2570 (กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, 2566)

ยุทธศาสตร์ที่ 4 การพัฒนากการท่องเที่ยวเพื่ออนุรักษ์วัฒนธรรม และปลูกจิตสำนึก ประกอบด้วย 2 กลยุทธ์ โดยกลยุทธ์การปลูกจิตสำนึกด้านการอนุรักษ์ และ ความปลอดภัยในชีวิต และทรัพย์สิน ประกอบด้วย 2 โครงการที่ได้ดำเนินงาน คือ 1) โครงการอบรมสร้างความรู้ การพัฒนากการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมแบบยั่งยืนให้กับทุกภาคส่วน และ 2) โครงการจัดอบรมการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นบ้านทุ่งศรี สอดคล้องกับเป้าประสงค์ที่ 4.2 วัฒนธรรม ประเพณี วิถีชีวิต และเอกลักษณ์ความเป็นไทยคงอยู่ในสังคมสืบต่อไป พร้อมทั้ง มีการต่อยอดเพิ่มมูลค่าด้วย กระบวนการคิดเชิงออกแบบอย่างสร้างสรรค์ยุทธศาสตร์ที่ 4 ส่งเสริมการพัฒนากการท่องเที่ยวอย่าง ยั่งยืน (Sustainable Tourism) แผนการพัฒนากการท่องเที่ยวแห่งชาติ ฉบับที่ 3 พ.ศ. 2566- 2570 (กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, 2566) ที่สนับสนุนให้การท่องเที่ยวไทยสามารถ ต่อยอดและสร้าง คุณค่าจากทรัพยากรธรรมชาติ วัฒนธรรม เอกลักษณ์ความเป็นไทย และแหล่งท่องเที่ยว ในปัจจุบันได้ อย่างยั่งยืน

กลยุทธ์ด้านการสร้างแรงจูงใจเพื่อส่งเสริมให้ทุกภาคส่วน มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์พัฒนาก การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมแบบยั่งยืน ประกอบด้วย 1 โครงการที่ได้ดำเนินการ คือ 1) โครงการจัดอบรม ภาวะความเป็นผู้นำ และเยาวชนในชุมชนบ้านทุ่งศรี ให้รู้สึกหวงแหนในวัฒนธรรมประเพณีท้องถิ่น สอดคล้องกับแนวทางที่ 4.1.1: อนุรักษ์และต่อยอดทรัพยากรธรรมชาติ จัดการแหล่งท่องเที่ยว ธรรมชาติ และลดการแสวงหาประโยชน์โดยมิชอบจากสิ่งแวดล้อม (Nature Preservation) กลยุทธ์ที่ 4.1: เสริมสร้างความสมบูรณ์แก่สิ่งแวดล้อมและแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติ (Enriched Environment) ยุทธศาสตร์ที่ 4 ส่งเสริมการพัฒนากการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (Sustainable Tourism) แผนการ พัฒนากการท่องเที่ยวแห่งชาติ ฉบับที่ 3 พ.ศ. 2566- 2570 (กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, 2566)

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

งานวิจัยเรื่อง ยุทธศาสตร์การพัฒนากการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านทุ่งศรีสู่การจัดการท่องเที่ยว อย่างยั่งยืน จากผลการวิจัยพบว่า การพัฒนากการท่องเที่ยวที่ดี ทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องในการ ท่องเที่ยวทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาชน และนักท่องเที่ยว จะต้องมีส่วนร่วมในทุกขั้นตอน โดย จุดเริ่มต้นที่สำคัญ คือ การมียุทธศาสตร์การท่องเที่ยวที่เหมาะสมกับพื้นที่ และเกิดขึ้นจากการมีส่วน ร่วมของทุกภาคส่วน สามารถนำแผนยุทธศาสตร์ไปปฏิบัติหรือประยุกต์ใช้ได้อย่างเหมาะสม ดังนั้น

ผู้วิจัยจึงขอเสนอข้อเสนอแนะในการนำยุทธศาสตร์การพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านทุ่งศรีสู่การจัดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ไปสู่การปฏิบัติ ดังนี้

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. รัฐบาล ควรกำหนดและปรับปรุงยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวให้ตอบโจทย์ปัจจุบัน โดยการทบทวนยุทธศาสตร์เดิมอย่างสม่ำเสมอ โดยใช้ข้อมูลจริงจากนักท่องเที่ยวและชุมชน และบูรณาการประเด็นสิ่งแวดล้อม เศรษฐกิจ วัฒนธรรม และเทคโนโลยีดิจิทัล
2. รัฐบาลควรสนับสนุนงบประมาณแบบกระจายอำนาจสู่ชุมชนโดยตรง สนับสนุนงบประมาณและการเชื่อมโยงกับหน่วยงานภายนอก โดยการเชื่อมโยงความร่วมมือกับภาคเอกชน สถาบันการศึกษา และภาครัฐในลักษณะพหุภาคี

ข้อเสนอแนะเชิงบริหารจัดการ

1. หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง ควรสนับสนุนชุมชนในการจัดตั้งเครือข่ายการจัดการท่องเที่ยวตำบลร่องกวาง ตามยุทธศาสตร์ส่งเสริมการมีส่วนร่วมทุกภาคส่วน พัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน เพื่อเป็นศูนย์กลางเชื่อมโยงองค์กรให้เกิดการติดต่อประสานงาน การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ข้อมูลข่าวสารและประสบการณ์ รวมทั้งการให้คำแนะนำ การช่วยเหลือซึ่งกันและกัน การทำกิจกรรมร่วมกัน และการพัฒนาระบบการบริหารจัดการเพื่อเสริมศักยภาพขององค์กร ซึ่งเครือข่ายจะต้องเชื่อมโยงและติดต่อกันตลอดทั้งภายในและภายนอก
2. องค์กรหรือหน่วยงานภาคเอกชนในจังหวัดแพร่ ควรให้ความสนใจในการนำยุทธศาสตร์การพัฒนา การท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านทุ่งศรีสู่การจัดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ไปปรับใช้ในการดำเนินงานขององค์กร ตลอดจนคำนึงถึงผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นต่อสังคม ทรัพยากร สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรมของจังหวัด บริหารงานบนพื้นฐานความรับผิดชอบต่อสังคม โดยแผนยุทธศาสตร์นี้สามารถเป็นแนวทางในการพัฒนาธุรกิจให้สอดคล้องกับบริบทของพื้นที่ได้อย่างเหมาะสม
3. หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาการท่องเที่ยวในจังหวัดแพร่ ควรนำผลการวิจัยไปประกอบการพัฒนาและวางแผนในด้านการบริหารจัดการท่องเที่ยวให้ชุมชนบ้านทุ่งศรี เป็นสถานที่นำท่องเที่ยวมากขึ้น และสามารถสร้างรายได้จาก การท่องเที่ยวให้ชุมชนเพิ่มมากขึ้น โดยรักษาทรัพยากรธรรมชาติและวิถีชีวิตชุมชนให้ดำรงอยู่ตลอดไป

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1. ควรมีการจัดประชุมเพื่อสรุปผลการดำเนินการของกลุ่มและชี้แจงข้อมูลต่อคนในชุมชนอย่างสม่ำเสมออย่างน้อยปีละ 2 ครั้ง
2. ควรมีการกำหนดขีดความสามารถในการรองรับนักท่องเที่ยวที่ชัดเจน เพื่อลดความแออัดของนักท่องเที่ยวในระหว่างทำกิจกรรม

3. ควรมีการส่งเสริมความรู้ความเข้าใจของประชาชนในตำบลในด้านการจัดการท่องเที่ยว โดยชุมชนและกระตุ้นจิตสำนึกในการอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่น
4. ควรขยายผลและเชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยวและกิจกรรมการท่องเที่ยวกับชุมชนใกล้เคียง เพื่อขยายการมีส่วนร่วมและลดข้อจำกัดด้านพื้นที่ของชุมชนบ้านทุ่งศรี

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

จากผลการวิจัย พบว่า ชุมชนบ้านทุ่งศรี ยังมีประเด็นการศึกษาวิจัยในด้านอื่นที่น่าสนใจ และสามารถนำไปสู่การพัฒนาการท่องเที่ยวของชุมชนบ้านทุ่งศรีที่ยั่งยืนต่อไป

1. การวิจัยในครั้งนี้ได้ทำการศึกษาเฉพาะพื้นที่บ้านทุ่งศรี หมู่ที่ 3 ตำบลทุ่งศรี อำเภอร่องขวาง จังหวัดแพร่ เท่านั้น ในการวิจัยครั้งต่อไปควรดำเนินการศึกษาในชุมชนใกล้เคียงและแหล่งท่องเที่ยวเชื่อมโยงในตำบลทุ่งศรี และตำบลใกล้เคียง เพื่อเสริมศักยภาพ และความหลากหลายในกิจกรรมและแหล่งท่องเที่ยวของชุมชน เช่น ถ้ำผานางคอย ถนนลอยฟ้า วัดพระธาตูปูแจ เป็นต้น หรือขยายไปยังจังหวัดในกลุ่มภาคเหนือตอนบน 2 เพื่อเกิดการเชื่อมโยง และสร้างความร่วมมือทางการท่องเที่ยวร่วมกัน โดยกำหนดแผนยุทธศาสตร์ และนำแผนงานมาปฏิบัติร่วมกัน
2. ควรมีการทำวิจัยเรื่องขีดความสามารถในการรองรับของพื้นที่ชุมชนบ้านทุ่งศรี เพื่อป้องกันแหล่งท่องเที่ยวเสื่อมโทรม
3. การวิจัยในครั้งนี้ศึกษาข้อมูลบริบทด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชน ประกอบด้วย 1) ด้านพื้นที่ 2) ด้านการบริหารจัดการ 3) ด้านกิจกรรมและกระบวนการ และ 4) ด้านการมีส่วนร่วม และใช้เป็นองค์ประกอบในการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในและภายนอกด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านทุ่งศรี โดยใช้ SWOT Analysis ในการวิจัยในครั้งต่อไปควรศึกษาในมิติของการท่องเที่ยวด้านอื่น ๆ เพื่อให้เห็นความชัดเจนของรูปแบบทางการท่องเที่ยวของชุมชนมากขึ้น
4. ควรมีการศึกษาเพื่อประเมินผลการดำเนินงานตามยุทธศาสตร์การพัฒนาการท่องเที่ยว โดยชุมชนบ้านทุ่งศรีสู่การจัดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ภายหลังจากการดำเนินการตามแผนยุทธศาสตร์ครบ 1 ปี เพื่อให้ผู้บริหารและผู้มีอำนาจการตัดสินใจได้มีการปรับเปลี่ยนแผนยุทธศาสตร์อย่างเป็นรูปธรรมและก่อประโยชน์สูงสุด

บรรณานุกรม

- กนกวรรณ ดุงศรีแก้ว. 2549. การจัดการท่องเที่ยวชุมชนอย่างยั่งยืน ศึกษาเฉพาะกรณี: บ้านวังน้ำมอก อำเภอศรีเชียงใหม่ จังหวัดหนองคาย. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. 2566. แผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติ ฉบับที่ 3 (พ.ศ. 2566-2570). กรุงเทพฯ: กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา.
- กฤติยา จักรสาร. 2545. การส่งเสริมความรู้พื้นฐานด้านพฤกษศาสตร์ให้แก่เกษตรกรและนักท่องเที่ยวเพื่อเพิ่มคุณค่าทางการท่องเที่ยว. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. 2540ก. การพัฒนาการท่องเที่ยวเรื่องกลยุทธ์การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์. กรุงเทพฯ: การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย.
- _____. 2540ข. แผนปฏิบัติการท่องเที่ยวเชิงนิเวศแห่งชาติ. กรุงเทพฯ: การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย.
- _____. 2566. แผนการส่งเสริมการตลาดการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ปี 2566. [ระบบออนไลน์]. แหล่งที่มา <https://www.thansettakij.com/business/533153> (19 กรกฎาคม 2566).
- กิตติชัย อุดมศักดิ์ศรี. 2560. การพัฒนาศาสตร์เมืองสร้างสรรค์ด้านข้าว เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนชาวนาจังหวัดชัยนาท. ดุษฎีนิพนธ์ปริญญาเอก. มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- คณะกรรมการนโยบายการท่องเที่ยวแห่งชาติ. 2559. แผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติ ฉบับที่ 2 พ.ศ. 2560 – 2564. กรุงเทพฯ: สำนักงานกิจการโรงพิมพ์องค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึก.
- คณิตดา บุญนาค. 2558. แนวทางการบริหารจัดการศูนย์วิจัย (กองงานวิจัย สำนักวิจัย). กรุงเทพฯ: สำนักวิจัย สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- จรีน ศิริ. 2549. การพัฒนาศักยภาพชุมชนด้านการท่องเที่ยว โดยใช้วัฒนธรรมชุมชนเป็นฐานการพัฒนา : กรณีชุมชนเมืองก๊าด อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่. วารสารปาริชาติ, 18(1), 24-42.
- ฉลองศรี พิมพ์สมพงศ์. 2550. การวางแผนและพัฒนาตลาดการท่องเที่ยว. พิมพ์ครั้งที่ 7. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- เฉลียว บุรีภักดี. 2548. ชุดการศึกษาค้นคว้า รายวิชา 2553101 ทฤษฎีระบบและการประยุกต์ใช้

- ในการพัฒนา. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร.
- ชาตรี แก้วมา. 2549. แนวทางพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในจังหวัดร้อยเอ็ด.
วิทยานิพนธ์ปริญญาโท. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ชุติมา รุ่งประพันธ์. 2549. การศึกษาแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในอำเภอเมือง
ฉะเชิงเทรา จังหวัดฉะเชิงเทรา. สารนิพนธ์ปริญญาโท. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ณัฐยา แสงอนุไชย, ปองพล ทัพพะปุระ และ วิชุดา ทักกลาง. 2557. โครงการศึกษา ข้อมูลเพื่อ
จัดทำ เส้นทางท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้เชิงเกษตรในพื้นที่ชุมชนบ้าน บางพลับ จังหวัด
สมุทรสงคราม. รายงานการปฏิบัติงานสหกิจศึกษา. มหาวิทยาลัยสยาม.
- ดำรง วัฒนา. 2547. ยุทธศาสตร์การบริหารภาครัฐ หลักการและวิธีการ. กรุงเทพฯ:
คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- นครชาติ เพื่อนปฐม. 2554. ยุทธศาสตร์การพัฒนาระบบบริการปฐมภูมิที่ส่งผลสัมฤทธิ์ของ
โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลในสังกัดกระทรวงสาธารณสุข. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท.
มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- นิคม จารุมณี. 2536. การท่องเที่ยวและการจัดการอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว. มหาสารคาม:
วิทยาลัยครูมหาสารคาม สหวิทยาลัยอีสานเหนือ.
- _____. 2544. การท่องเที่ยวและการจัดการอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว. พิมพ์ครั้งที่ 2.
กรุงเทพฯ: โอ.เอส.พรินต์ติ้ง เฮาส์.
- บำเพ็ญ ไมตรีโสภณ. 2555. ยุทธศาสตร์การพัฒนากำลังคนกลุ่มอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวในเขต
ภูมิภาคตะวันตกเพื่อก้าวสู่ประชาคมอาเซียน. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท.
มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา. 2542. การวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน. เชียงใหม่:
มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- _____. 2548. การพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน. ศูนย์วิชาการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย
ไทย. นนทบุรี: บริษัท เพรส แอนด์ ดีไซน์ จำกัด.
- ปรีชา แดงโรจน์. 2544. อุตสาหกรรมท่องเที่ยวสู่ศตวรรษที่ 21. กรุงเทพฯ: ไพบอนด์ไพร่พรินต์ติ้ง.
- ปิยพร ทาวีกุล. 2544. ศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน
กรณีศึกษา: บ้านไหล่หิน ตำบลไหล่หิน อำเภอเกาะคา จังหวัดลำปาง.
วิทยานิพนธ์ปริญญาโท. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- พจนา สวนศรี. 2546. คู่มือการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน. กรุงเทพฯ: โครงการท่องเที่ยวเพื่อชีวิต
และคุณภาพ.
- พนิดา คล้อยสวัสดิ์. 2551. ปัจจัยเอื้อและแนวปฏิบัติที่เหมาะสมสำหรับการดำเนินการตามแผน

- ยุทธศาสตร์ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของเอกชนในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท. มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- พิมพ์ระวี โรจน์รุ่งสตัย. 2553. การท่องเที่ยวชุมชน. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
- เพชรศรี นนท์ศิริ. 2556. รูปแบบการดำเนินงานของกลุ่มท่องเที่ยวโดยชุมชนในเขตภาคเหนือตอนล่าง. วารสารวิชาการการท่องเที่ยวไทยนานาชาติ, 8(2), 47-66.
- ภราเดช พยัฒวิเชียร. 2539. พัฒนาท่องเที่ยวไทยในทิศทางที่ยั่งยืน. จุลสารการท่องเที่ยว, 15(22), 4-7.
- มิ่งสรรพ ขาวสะอาด และ อัครพงศ์ อันทอง. 2549. ความสามารถในการแข่งขันทางการท่องเที่ยวในอนุภูมิภาคแม่น้ำโขง. e-TAT Tourism Journal, <http://www2.tat.or.th/tat/e-journal/upload/118/25491f>.
- รชดา เครือทิวา. 2555. โครงการวิจัย แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนโดยการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในจังหวัดอ่างทอง: รายงานการวิจัย. อ่างทอง: สถาบันการพลศึกษา วิทยาเขตอ่างทอง.
- วัฒนา วงศ์เกียรติรัตน์ และคณะ. 2548. การวางแผนกลยุทธ์ : ศิลปะการกำหนดแผนองค์การสู่ความเป็นเลิศ. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ: สถาบันเพิ่มผลผลิตแห่งชาติ.
- วิมล โรจนพันธุ์, ประชิต สกฤษพัฒน์ และ อุดม เขยแก้ว. 2548. การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ. กรุงเทพฯ: แสงดาว.
- วีระพล ทองมา และ ประเจต อำนาง. 2547. ผลที่เกิดขึ้นจากการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวต่อประชาชนในพื้นที่ ตำบลแม่แรม อำเภอแมริม จังหวัดเชียงใหม่. เชียงใหม่: ภาควิชาส่งเสริมการเกษตร มหาวิทยาลัยแม่โจ้.
- ศรัญญา เลิศมนไพโรจน์. 2550. การศึกษาความต้องการของผู้ประกอบธุรกิจนำเที่ยวเนื้อหาวิชาอุตสาหกรรมท่องเที่ยว. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สงวน สุทธิเลิศอรุณ. 2542. กฎหมายเกี่ยวกับการท่องเที่ยว. กรุงเทพฯ: อัคราพัฒนา.
- สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย. 2540. การดำเนินการเพื่อกำหนดนโยบายการท่องเที่ยวเพื่อรักษาระบบนิเวศ. กรุงเทพฯ: สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย.
- สายฝน ภาณุมาศ. 2550. ตัวชี้วัดผลงานหลักกับการวางแผนกลยุทธ์ของระบบงบประมาณแบบมุ่งเน้นผลงานตามยุทธศาสตร์. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท. มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- สายรุ้ง ดินโคกสูง. 2549. การจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน : กรณีศึกษา หาดขบา ตำบลขบา อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท. มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- สำนักงานจังหวัดแพร่. 2566. แผนพัฒนาจังหวัดแพร่ พ.ศ. 2566 – 2570.แพร่: กลุ่มงาน

ยุทธศาสตร์การพัฒนาจังหวัด สำนักงานจังหวัดแพร่.

สำนักงานปลัดกระทรวงมหาดไทย. 2557. **คู่มือการจัดทำแผนยุทธศาสตร์ (Strategic Planning Manual)**. กรุงเทพฯ: สำนักงานปลัดกระทรวงมหาดไทย.

สำนักงานอธิการบดี มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์. 2554. **แผนยุทธศาสตร์สำนักงานอธิการบดี (ฉบับปรับปรุง) พ.ศ. 2554-2556**. กรุงเทพฯ: สำนักงานอธิการบดี มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์.

สินธุ์ สโรบล. 2546. **การท่องเที่ยวโดยชุมชน แนวคิดและประสบการณ์พื้นที่ภาคเหนือ**. เชียงใหม่: โครงการวิจัยและพัฒนาเครือข่ายการท่องเที่ยวโดยชุมชน สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) สำนักงานภาค.

Mill, R. C. 1990. **Tourism the International Business**. New Jersey: Prentice Hall.

Pond, K. L. 1993. **The Professional Guide-The Traveller**. New York: John Wiley & Sons.

Samuel, P. 1983. **Strategy Management of development Programmes**. Geneva: International Labour Office.

Stevens, L. 1985. **Guide to Starting and Operating a Successful Travel Agency**. Wheaton: Delmar.

ภาคผนวก

แบบสัมภาษณ์

วิจัยเรื่อง “ยุทธศาสตร์การพัฒนากองท่องเที่ยวโดยชุมชน
บ้านทุ่งศรีสู่การจัดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน”

คำชี้แจง

แบบสัมภาษณ์สำหรับ ผู้เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวชุมชนบ้านทุ่งศรี จัดทำขึ้นเพื่อมุ่งที่จะศึกษาและรวบรวมข้อมูลในด้านการพัฒนากองท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านทุ่งศรี รวมถึงศักยภาพในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวโดยชุมชนของชุมชนบ้านทุ่งศรี เพื่อนำมาเป็นแนวทางในการกำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนากองท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านทุ่งศรีสู่การจัดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ประเด็นคำถามในการสัมภาษณ์ แบ่งออกเป็น 4 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์

ส่วนที่ 2 การพัฒนากองท่องเที่ยวของชุมชนบ้านทุ่งศรี

ส่วนที่ 3 ศักยภาพในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวโดยชุมชนของชุมชนบ้านทุ่งศรี

ส่วนที่ 4 ยุทธศาสตร์การพัฒนากองท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านทุ่งศรีสู่การจัดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

ส่วนที่ 5 ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

รายละเอียดข้อมูลต่างๆ จะถูกเก็บเป็นความลับ และจะนำเสนอแต่ภาพรวมเท่านั้น ไม่ส่งผลกระทบต่อตัวท่านผู้ให้สัมภาษณ์แต่ประการใด ผู้วิจัยจึงใคร่ขอความอนุเคราะห์จากท่านในการให้ข้อมูล ตามข้อเท็จจริงและสอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบัน เพื่อใช้เป็นข้อมูลในเชิงวิชาการต่อไป และผู้วิจัย ขอขอบพระคุณท่านที่เสียสละเวลาในการตอบแบบสัมภาษณ์มา ณ โอกาสนี้ด้วย

ว่าที่ร้อยตรี รังสรรค์ จอมนวล

นักศึกษาระดับปริญญาโท

สาขาวิชาการบริหารสาธารณะ มหาวิทยาลัยแม่โจ้

(ผู้วิจัย)

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์

ชื่อผู้ให้

สัมภาษณ์.....

ตำแหน่งงาน.....

ระยะเวลาในการปฏิบัติหน้าที่เป็นผู้บริหารหน่วยงาน จนถึงปัจจุบันปี

ระยะเวลาที่ท่านปฏิบัติงานอยู่ในเขตพื้นที่จังหวัดแพร่.....ปี

วันที่ให้สัมภาษณ์.....เวลา.....น. สถานที่.....

ส่วนที่ 2 การพัฒนาการท่องเที่ยวของชุมชนบ้านทุ่งศรี

ประเด็นข้อคำถามในการสัมภาษณ์เกี่ยวกับข้อมูลการพัฒนาการท่องเที่ยวของชุมชนบ้านทุ่งศรี ประกอบด้วย 4 ด้าน ดังนี้

1) บริบทด้านการบริหารจัดการองค์การของภาครัฐ

1.1 หน่วยงานของท่าน มีการจัดโครงสร้างหน่วยงาน อย่างไรบ้าง และเอื้อต่อการดำเนินงานส่งเสริมและพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่ มากน้อยเพียงใด

.....

.....

.....

.....

.....

.....

1.2 หน่วยงานของท่าน มีภาระงานและหน้าที่รับผิดชอบที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวอย่างไรบ้าง เอื้อต่อการส่งเสริมและพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน อย่างไรบ้าง

.....

.....

.....

.....

.....

.....

2) บริบทด้านการท่องเที่ยว

2.1 หน่วยงานของท่านมีนโยบายในการส่งเสริมและพัฒนการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนอย่างไรบ้าง

.....

.....

.....

.....

.....

2.2 การกำหนดนโยบายและยุทธศาสตร์ด้านการท่องเที่ยวของภาครัฐในระดับต่าง ๆ มีความชัดเจนสอดคล้องกันหรือไม่ และสามารถนำมาปฏิบัติในชุมชนบ้านทุ่งศรีได้มากน้อยเพียงใด

.....

.....

.....

.....

.....

2.3 ในรอบปีที่ผ่านมา หน่วยงานของท่านมีการดำเนินงานด้านการส่งเสริมและพัฒนการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในชุมชนบ้านทุ่งศรีหรือไม่ มีกิจกรรม/โครงการ และลักษณะการดำเนินกิจกรรม/โครงการดังกล่าวเป็นแบบใด

.....

.....

.....

.....

.....

2.4 ในทัศนะของท่าน สถานการณ์การท่องเที่ยวในชุมชนบ้านทุ่งศรีในช่วงที่ผ่านมา เป็นอย่างไรบ้าง

.....

.....

.....

.....

.....

.....

3) บริบทด้านเศรษฐกิจ

3.1 จากกระแสการท่องเที่ยวที่เกิดขึ้น ส่งผลให้การประกอบอาชีพของคนในชุมชน เป็นอย่างไรบ้าง

.....

.....

.....

.....

.....

.....

3.2 การค้าและการลงทุนในพื้นที่ เป็นอย่างไรบ้าง และก่อให้เกิดผลดีและผลเสียต่อ คนในชุมชนอย่างไรบ้าง

.....

.....

.....

.....

.....

.....

4) บริบทด้านบริบทด้านสังคมและวัฒนธรรม

4.1 ที่ตั้งและสภาพภูมิศาสตร์ของชุมชนบ้านทุ่งศรี เอื้อต่อการส่งเสริมและพัฒนาการ ท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืนมากน้อยเพียงใด

.....

.....

.....

.....

.....

.....

4.2 ลักษณะของประชากรและการตั้งถิ่นฐาน เอื้อต่อการส่งเสริมและพัฒนาการ ท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนมากน้อยเพียงใด

.....

.....

.....

.....

.....

.....

4.3 ลักษณะทางสังคม ประเพณี วัฒนธรรมและประเพณี ของชุมชนบ้านทุ่งศรี

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ส่วนที่ 3 ศักยภาพในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวโดยชุมชนของชุมชนของชุมชนบ้านทุ่งศรี

1) ด้านทรัพยากรการท่องเที่ยว

ในทัศนะของท่าน ทรัพยากรการท่องเที่ยวในชุมชนบ้านทุ่งศรี และชุมชนที่อาศัยโดยรอบ มีอะไรบ้างที่เป็นสิ่งดึงดูดใจของนักท่องเที่ยว หรือเหมาะสม น่าสนใจ ในการส่งเสริมและพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยว ดังต่อไปนี้

- ทรัพยากรการท่องเที่ยวทางธรรมชาติ

.....

.....

.....

- ทรัพยากรการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม ประเพณี และเทศกาลต่างๆ

.....

.....

.....

- กิจกรรมการท่องเที่ยวในพื้นที่ชุมชน

.....

.....

.....

2) ด้านบริการการท่องเที่ยว

ในทัศนะของท่าน ในภาพรวมการให้บริการทางการท่องเที่ยวในชุมชนบ้านทุ่งศรี มีการให้บริการที่เหมาะสมมากน้อยเพียงใด ดังต่อไปนี้

- รถโดยสารประจำทาง และรถท้องถิ่น

.....

.....

.....

- ที่พัก โรงแรม รีสอร์ท โฮมสเตย์

.....

.....

.....

- ศูนย์บริการข้อมูลการท่องเที่ยว

.....

.....

.....

- ป้ายบอกทางไปยังแหล่งท่องเที่ยว

- ร้านอาหาร

- ร้ายขายของที่ระลึก

- จุดพักรถริมทาง

- ปิมน้ำมัน ห้างสุขา

- อื่นๆ

3) ด้านการบริหารจัดการภาครัฐ

3.1 ในปัจจุบันหน่วยงานของท่านมีความพร้อมในการดำเนินงานส่งเสริมและพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืนในชุมชนบ้านทุ่งศรี ได้มากน้อยเพียงใด

3.2 หน่วยงานของท่าน มีการดำเนินงานสร้างความร่วมมือกับหน่วยงานภาครัฐในระดับต่างๆ รวมถึงหน่วยงานภาคเอกชน องค์กร เครือข่ายภาคประชาชนที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ เพื่อร่วมกันส่งเสริมและพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืนในชุมชนบ้านทุ่งศรี อย่างไรบ้าง

3.3 หน่วยงานของท่าน มีกระบวนการและกลไกอย่างไรบ้าง เพื่อเปิดโอกาสให้ประชาชนหรือชุมชนที่โดยรอบได้เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานส่งเสริมและพัฒนาการท่องเที่ยว โดยชุมชนอย่างยั่งยืนในชุมชนบ้านทุ่งศรี

.....

.....

.....

4) ด้านการตลาด

4.1 ในทัศนะของท่าน ผลผลิตทางการเกษตร งานหัตถกรรมฝีมือ ของที่ระลึก และสินค้าต่างๆ ของชุมชนบ้านทุ่งศรี มีจุดเด่นอะไรบ้าง

.....

.....

.....

4.2 ในทัศนะของท่าน ผลผลิตทางการเกษตร งานหัตถกรรมฝีมือ ของที่ระลึก และสินค้า ต่างๆ ของชุมชนบ้านทุ่งศรีได้รับการตอบรับจากตลาด มากน้อยเพียงใด อย่างไรบ้าง

.....

.....

.....

4.3 หน่วยงานของท่านมีบทบาทอย่างไรบ้างในการส่งเสริมและพัฒนาผลผลิตทางการเกษตร งานหัตถกรรมฝีมือ ของที่ระลึก และสินค้าต่างๆ ของชุมชนบ้านทุ่งศรี

.....

.....

.....

ส่วนที่ 4 ยุทธศาสตร์การพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านทุ่งศรีสู่การจัดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

1) กระบวนการวิเคราะห์ SWOT การพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านทุ่งศรีสู่การจัดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

ในทัศนะของท่านอะไรบ้างที่เป็น จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรคต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในชุมชนบ้านทุ่งศรี

- จุดแข็งหรือข้อดี (Strengths) ปัจจัยและสถานการณ์การท่องเที่ยวภายในพื้นที่ที่เป็นบวก ซึ่งเป็นผลดีและเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านทุ่งศรีสู่การจัดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

.....

.....

.....

- จุดอ่อน (Weaknesses) ปัจจัยและสถานการณ์การท่องเที่ยวภายในพื้นที่ที่เป็นลบ ซึ่งเป็น ผลเสีย หรือส่งผลไม่ดีต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านทุ่งศรีสู่การจัดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

.....

.....

.....

- โอกาส (Opportunities) ปัจจัยและสถานการณ์ภายนอกที่เอื้ออำนวยต่อการส่งเสริมและพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืนในชุมชนบ้านทุ่งศรี หรือ สภาพแวดล้อมภายนอกที่เป็นประโยชน์ต่อการส่งเสริมและพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านทุ่งศรีสู่การจัดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

.....

.....

.....

- อุปสรรค (Threats) ปัจจัยและสถานการณ์ภายนอกที่ขัดขวาง หรือเป็นปัญหาต่อการส่งเสริมและพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืนในชุมชนบ้านทุ่งศรี

.....

.....

.....

2) กระบวนการกำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนารองเท้าเทียมโดยชุมชนบ้านทุ่งศรีสู่การจัดการ
รองเท้าเทียมอย่างยั่งยืน

2.1 ใน 5 - 10 ปี ข้างหน้า ท่านต้องการให้เกิดการพัฒนารองเท้าเทียมโดยชุมชน
บ้านทุ่งศรีสู่การจัดการรองเท้าเทียมอย่างยั่งยืน เป็นอย่างไร ไปในทิศทางไหน (Vision)

.....

.....

.....

2.2 ท่านคิดว่า ควรจะมีขอบเขตการดำเนินการอย่างไร เพื่อให้การพัฒนารอง
เท้าเทียมโดยชุมชนบ้านทุ่งศรีสู่การจัดการรองเท้าเทียมอย่างยั่งยืน ประสบผลสำเร็จตามวิสัยทัศน์ (ให้
บรรลุวิสัยทัศน์) (Mission)

.....

.....

.....

2.3 ท่านคิดว่า ควรมีวิธีการจะดำเนินการเพื่อให้บรรลุพันธกิจ (แนวทางปฏิบัติตาม
พันธกิจ) อย่างไร เพื่อให้เกิดการพัฒนารองเท้าเทียมโดยชุมชนบ้านทุ่งศรีสู่การจัดการรองเท้าเทียมอย่าง
ยั่งยืน (Strategy)

.....

.....

.....

2.4 ท่านคิดว่า ควรจะมีกิจกรรม/โครงการ อะไรบ้าง ที่ควรดำเนินการเพื่อให้
พัฒนารองเท้าเทียมโดยชุมชนบ้านทุ่งศรีสู่การจัดการรองเท้าเทียมอย่างยั่งยืน

.....

.....

.....

ส่วนที่ 5 ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

1) ท่านคิดว่า หน่วยงานรัฐ ภาคเอกชนควรมีการปรับเปลี่ยนหรือเพิ่มเติมในด้านใด อย่างไรบ้าง เพื่อเป็นการส่งเสริมและพัฒนากองท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านทุ่งศรีสู่การจัดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

.....

.....

.....

2) ท่านคิดว่าภาคประชาชนและองค์กรท้องถิ่นควรมีการปรับเปลี่ยนหรือเพิ่มเติมในด้านใด อย่างไรบ้าง เพื่อเป็นการส่งเสริมและพัฒนากองท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านทุ่งศรีสู่การจัดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

.....

.....

.....

3) แนวทางอื่นๆ เพื่อก่อให้เกิดการพัฒนากองท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านทุ่งศรีสู่การจัดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

.....

.....

.....

ประเด็นการสนทนากลุ่ม

วิจัยเรื่อง “ยุทธศาสตร์การพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านทุ่งศรี
สู่การจัดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน”

- ผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่ม :
1. ผู้นำชุมชน
 2. สมาชิกกลุ่มท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านทุ่งศรี
 3. ผู้เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวชุมชนบ้านทุ่งศรี

สถานที่: ห้องประชุมศูนย์การเรียนรู้ท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านทุ่งศรี อำเภอร่องวาง จังหวัดแพร่

ประเด็นการสนทนากลุ่มประกอบด้วย 6 ประเด็นหลักดังนี้

- 1) ผู้วิจัยชี้แจงวัตถุประสงค์การวิจัย และบรรยายให้ความรู้แก่ผู้นำชุมชน ผู้ประกอบการด้านการท่องเที่ยว ในเรื่องการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านทุ่งศรีสู่การจัดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน
- 2) นำเสนอข้อมูลศักยภาพในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวโดยชุมชนของชุมชนบ้านทุ่งศรี ใน 4 ด้าน ได้แก่ ด้านทรัพยากรการท่องเที่ยว ด้านการบริการต่าง ๆ ด้านการบริหาร จัดการ และด้านการตลาด ที่ได้จากการสัมภาษณ์หน่วยงานรัฐ
- 3) ร่วมกันพิจารณา วิเคราะห์ และหาข้อสรุปเกี่ยวกับศักยภาพในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวโดยชุมชนของชุมชนบ้านทุ่งศรี ใน 4 ด้าน ได้แก่ ด้านทรัพยากรการท่องเที่ยว ด้านการ บริการต่าง ๆ ด้านการบริหารจัดการ และด้านการตลาด โดยมีประเด็นการสนทนากลุ่ม ดังนี้

การประเมินศักยภาพในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวโดยชุมชนของชุมชนบ้านทุ่งศรี

ด้านทรัพยากรการท่องเที่ยว ในชุมชนบ้านทุ่งศรีมีทรัพยากรการท่องเที่ยวอะไรบ้างที่เป็นแหล่งดึงดูดใจของนักท่องเที่ยว หรือเหมาะสม น่าสนใจในการส่งเสริมและพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวโดยชุมชน ดังต่อไปนี้

- ทรัพยากรการท่องเที่ยวทางธรรมชาติ
- ทรัพยากรการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม ประเพณี และเทศกาลต่างๆ
- กิจกรรมการท่องเที่ยวในพื้นที่

ด้านบริการการท่องเที่ยว ในชุมชนบ้านทุ่งศรี มีการให้บริการทางการท่องเที่ยว อะไรบ้าง และมีความเหมาะสม พร้อมให้บริการทางการท่องเที่ยวมากน้อยเพียงใด เช่น

- รถโดยสารประจำทาง และรถท้องถิ่น
- ที่พัก รีสอร์ท โฮมสเตย์
- ศูนย์บริการข้อมูลการท่องเที่ยว

- ป้ายบอกทางไปยังแหล่งท่องเที่ยว
- ร้านอาหาร
- ร้ายขายของที่ระลึก
- จุดพักรถริมทาง
- ปั๊มน้ำมัน ห้องสุขา
- อื่น ๆ

ด้านการบริหารจัดการชุมชน

- หน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชนในพื้นที่ เปิดโอกาสให้ประชาชนหรือชุมชนเข้ามามีส่วน ร่วมในการดำเนินงานส่งเสริมและพัฒนากการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืนในพื้นที่หรือไม่ อย่างไรบ้าง
- ชุมชนบ้านทุ่งศรี มีการจัดตั้งกลุ่ม เครือข่ายอะไรบ้างที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานส่งเสริมและพัฒนากการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืน มีการดำเนินงานร่วมกับภาครัฐ เอกชน องค์กรเครือข่ายที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานส่งเสริมและพัฒนากการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืนในพื้นที่หรือไม่ อย่างไรบ้าง และลักษณะการดำเนินงานเป็นแบบใด

ด้านการตลาด

- ผลผลิตทางการเกษตร งานหัตถกรรมฝีมือ ของที่ระลึก และสินค้าต่างๆ ของชุมชนบ้านทุ่งศรี มีจุดเด่นอะไรบ้าง มีแหล่งตลาดรองรับมากน้อยเพียงใด
- ชุมชนบ้านทุ่งศรี มีการประชาสัมพันธ์หรือสื่อสารให้นักท่องเที่ยว คนทั่วไปได้รู้จักแหล่งท่องเที่ยวในชุมชน ตลอดจนผลผลิตทางการเกษตร งานหัตถกรรมฝีมือ ของที่ระลึก และสินค้าต่างๆ ของชุมชนอย่างไรบ้าง

4) ผู้ร่วมสนทนากลุ่มร่วมกันพิจารณาวิเคราะห์ปัจจัยภายนอก ปัจจัยภายในทางการท่องเที่ยวของชุมชนบ้านทุ่งศรี ซึ่งประกอบ ไปด้วย จุดแข็ง (Strength) จุดอ่อน (Weakness) โอกาส (Opportunity) และอุปสรรค (Threat) ประเด็นการสนทนามีดังนี้

ในทัศนะของท่านอะไรบ้างที่เป็น จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรคต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านทุ่งศรีสู่การจัดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

- จุดแข็งหรือข้อดี (Strengths) ปัจจัยและสถานการณ์การท่องเที่ยวภายในพื้นที่ที่เป็น บวก ซึ่งเป็นผลดีและเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านทุ่งศรีสู่การจัดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

- จุดอ่อน (Weaknesses) ปัจจัยและสถานการณ์การท่องเที่ยวภายในพื้นที่ที่เป็นลบ ซึ่ง เป็นผลเสีย หรือส่งผลไม่ดีต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านทุ่งศรีสู่การจัดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

- โอกาส (Opportunities) ปัจจัยและสถานการณ์ภายนอกที่เอื้ออำนวยต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านทุ่งศรีสู่การจัดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน หรือสภาพแวดล้อมภายนอกที่เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านทุ่งศรีสู่การจัดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

- อุปสรรค (Threats) ปัจจัยและสถานการณ์ภายนอกที่ขัดขวาง หรือเป็นปัญหาต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านทุ่งศรีสู่การจัดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

5) ร่วมกันดำเนินการทำยุทธศาสตร์การพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านทุ่งศรีสู่การจัดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน โดยนำผลการศึกษาและการสนทนากลุ่มที่ได้ร่วมกันวิเคราะห์ปัจจัยภายนอก ปัจจัยภายในทางการท่องเที่ยวของชุมชนบ้านทุ่งศรี มาพิจารณาร่วมกัน เพื่อกำหนดวิสัยทัศน์ (Vision) กำหนดภารกิจหลักหรือ พันธกิจ (Mission) และกำหนดกลยุทธ์ (Strategy) และกำหนดโครงการ/กิจกรรม (Projects) ตามลำดับ ประเด็นการสนทนามีดังนี้

- ใน 5 - 10 ปี ข้างหน้า ต้องการให้เกิดการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในพื้นที่งาน ส่งเสริมเกษตรโครงการหลวงอ่างขาง เป็นอย่างไร ไปในทิศทางไหน (Vision)

- ควรจะมีขอบเขตการดำเนินการอย่างไร เพื่อให้การพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านทุ่งศรีสู่การจัดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ประสบผลสำเร็จตามวิสัยทัศน์ (ให้บรรลุวิสัยทัศน์) (Mission)

- ควรมีวิธีการจะดำเนินการเพื่อให้บรรลุพันธกิจ (แนวทางปฏิบัติตามพันธกิจ) อย่างไรให้เกิดการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านทุ่งศรีสู่การจัดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ทั้งในด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคมและวัฒนธรรม และด้านสิ่งแวดล้อม (Strategy)

- ควรมีกิจกรรม/โครงการ อะไรบ้าง ที่ควรดำเนินการเพื่อให้การพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านทุ่งศรีสู่การจัดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ทั้งในด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม และวัฒนธรรม และด้านสิ่งแวดล้อม

6) ร่วมกันกำหนดยุทธศาสตร์ (Strategy) โดยการนำ SWOT Matrix มาประมวลเข้าด้วยกัน เพื่อใช้ในการจัดทำยุทธศาสตร์การพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านทุ่งศรีสู่การจัดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ-สกุล	ว่าที่ร้อยตรีรังสรรค์ จอมนวล
เกิดเมื่อ	7 เมษายน 2527
ประวัติการศึกษา	พ.ศ. 2549 ปริญญาศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ พ.ศ. 2560 ปริญญาศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาไทยคดีศึกษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช
ประวัติการทำงาน	พ.ศ. 2550 ตำแหน่ง มัคคุเทศก์ บริษัท Elephant nature park Chiangmai พ.ศ. 2552 ตำแหน่ง มัคคุเทศก์ บริษัท Chiangmai Adventure Tour พ.ศ. 2553 ตำแหน่ง มัคคุเทศก์ บริษัท Spice Road Cycling พ.ศ. 2558 ตำแหน่ง นักวิเคราะห์นโยบายและแผนปฏิบัติการ หัวหน้ากลุ่มยุทธศาสตร์และแผนงาน สำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดบึงกาฬ พ.ศ. 2561 ตำแหน่ง นักวิเคราะห์นโยบายและแผนปฏิบัติการ หัวหน้ากลุ่มส่งเสริมและพัฒนาด้านกีฬาและนันทนาการ สำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดแพร่